

ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

časopis vydávaný občanským sdružením
Česká společnost pro právo životního prostředí

Evidenční číslo MK ČR. E 11476

ISSN: 1213-5542

Adresa redakce: Česká společnost pro právo životního prostředí,

Národní třída č. 18,

Praha 1, PSČ 116 91

e-mail: CSPZP@seznam.cz

webové stránky: www.cspzp.cz

Pro členy České společnosti pro právo životního prostředí je časopis zdarma.

Výkonný redaktor:

JUDr. VOJTĚCH STEJSKAL, Ph.D.

e-mail: redakce@cspzp.cz

Předseda redakční rady:

Doc. JUDr. Ing. MILAN PEKÁREK, CSc.

Členové redakční rady:

Doc. JUDr. IVANA PRŮCHOVÁ, CSc.

JUDr. JANA ZÁSTĚROVÁ, CSc.

Doc. JUDr. MILAN DAMOHORSKÝ, DrSc.

Doc. JUDr. JAROSLAV DROBNÍK, CSc.

JUDr. MILAN KINDL, CSc.

JUDr. SVATOMÍR MLČOCH

RNDr. JAROSLAV OBERMAJER

Ing. TOMÁŠ ROTHŘOČKL

JUDr. Ing. JOSEF STAŠA, CSc.

JUDr. JIŘÍ ŠEMBERA, CSc.

JUDr. JOSEF VEDRAL, Ph.D.

Sazba a technická redakce provedena
v nakladatelství IFEC s.r.o.

Tištěno na recyklovaném papíru.

Redakční uzávěrka 7. čísla: 30. 04. 2003

7. číslo vyšlo dne 30. 05. 2003 v Praze

Náklad: 700 výtisků

Časopis v roce 2003 vychází 4x.

Upozornění redakce:

Redakce považuje za nepřipustné publikování jednoho příspěvku ve více periodikách. Redakce si osvojuje právo vyřadit příspěvky nesplňující zásady pokynů pro autory příspěvků do časopisu České právo životního prostředí nebo příspěvky se souhlasem autora postoupit jinému periodiku. Redakce si vyhrazuje právo rozhodnout o zařazení příspěvku do jiného čísla časopisu, než bylo předem dohodnuto s autorem příspěvku; o této skutečnosti jej bude neprodleně informovat. Za obsah jednotlivých příspěvků zodpovídá jejich autor, příspěvky nemusí vyjadřovat stanovisko redakce. Nevyžádané příspěvky se nevracejí. Redakce si vyhrazuje právo rozhodnout o otištění obsahově nevyhovujících příspěvků a je oprávněná na stanovit oponenta příspěvku

Toto číslo vzniklo s finančním přispěním Hlavního města Prahy



OBSAH



TÉMA	3
<i>Jan Komárek</i> : Aktivní legitimace neprivilegovaných žalobců v řízení o žalobě na neplatnost aktů orgánů EU ve věcech životního prostředí	3
<i>Svatomír Mlčoch</i> : Nad návrhem směrnice ES o ekologické odpovědnosti	19
<i>Thomas Müller</i> : Zkušenosti SRN z právní úpravy záloh na plechovky	29
<i>Rudolf Novák</i> : Myslivecká legislativa ve státech EU	34
<i>Petr Petržilek</i> : Stav plnění legislativních úkolů ve vztahu k Programovému prohlášení vlády ve stanoveném období (červenec 2002–únor 2003) a Plán legislativních prací vlády, včetně jeho výhledu	39
<i>Martin Říha</i> : Aktuální stav příprav nové právní úpravy pro posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí v kontextu s přípravou nového stavebního zákona	43
<i>Tereza Tichá</i> : Zákon o integrované prevenci ve vztahu k některým dalším právním předpisům	46
<i>Jana Prchalová</i> : Nový právní předpis EU o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva	52
Ze života Společnosti	57
Konference 2. České dny práva životního prostředí	57
Třetí valná hromada ČSPŽP	58
SPECIALIZOVANÉ VZDĚLÁVACÍ INSTITUCE	60
Dvacet let vzniku I. D. L. I.	60
INFORMACE	62
Green Week – Semaine Verte 2003	62
Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA	64
Omezení obchodu z důvodu veřejného zájmu na ochraně životního prostředí ve světle analýzy rozhodnutí Evropského soudního dvora	64
Asociace M.E.S.U.R.E.	68
Švýcarská společnost pro právo životního prostředí	70
GALERIE OSOBNOSTÍ	72
Mario Molina	72
ZAZNAMENALI JSME	74
Ochrana životního prostředí v brazilské ústavě	74
Světový summit o udržitelném rozvoji – Implementační plán	77
JUDIKATURA TÝKAJÍCÍ SE PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	112
RECENZE A ANOTACE	114
PŘEHLED NOVÉ LEGISLATIVY	117



TÉMA



Aktivní legitimace neprivilegovaných žalobců v řízení o žalobě na neplatnost aktů orgánů EU ve věcech životního prostředí

JUDr. Jan Komárek *

Článek poukazuje na problém, jenž je odborníky, zabývající se právem životního prostředí EU, hojně diskutován – právo jednotlivců nebo právnických osob domáhat se ochrany proti aktům orgánů EU, o nichž se domnívají, že porušují zakládající smlouvy Evropských společenství a EU. V úvodu popisuje stávající situaci v právní úpravě i praxi Evropského soudního dvora, která je v tomto ohledu velmi restriktivní. Dále je stručně odůvodněno, proč by individuální žalobci měli mít efektivní přístup k soudní a jiné právní ochraně ve věcech životního prostředí, nejen na základě tzv. Århuské úmluvy a jiných právních dokumentů, ale i z obecnějšího pohledu. Článek ilustruje na nejvýznamnějších rozhodnutích Evropského soudního dvora mezeru, jež na komunitární úrovni existuje. Prezentuje i řešení, která se nabízejí, ač se v závěru k naději, že by skutečně byla přijata, vyjadřuje spíše skepticky.

1. VÝCHODISKA

Evropské společenství je mezi signatáři Århuské úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně ve věcech životního prostředí¹. Závazky z Úmluvy mají pro Společenství dvojí rozměr: prvním je její naplňování členskými státy, druhým potom její uskutečňování samotným Společenstvím, rozuměno jeho orgány.

* Autor je zaměstnancem Ústavu pro ekopolitiku, o.p.s. a též interním doktorandem na Katedře Evropského práva PF UK. Přípomínky k textu jsou vítány na e- mailové adrese jan.komarek@ecn.cz

V textu jsou použity tyto zkratky :

Århuská úmluva, Úmluva - Århuská úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně ve věcech životního prostředí (cit. viz pozn. ad 1)

SES – Smlouva o založení Evropského společenství (cit. viz pozn. ad 4)

SEU – Smlouva o Evropské unii (cit. viz pozn. ad 17)

Soud – Evropský soudní dvůr, popř. Soud prvního stupně Evropských společenství

¹ UN Doc. ECE/CEP/43 (1998)

V prvním případě se Úmluva promítá do směrnic, které Společenství vydá ohledně všech tří pilířů² Úmluvy, v druhém je však otázka mnohem složitější – zejména pokud se týká práva na soudní ochranu ve věcech životního prostředí, souvisí s palčivým problémem systému soudní ochrany u komunitárních soudů obecně – aktivní legitimací neprivilegovaných žalobců.

Těmi jsou, na rozdíl od některých orgánů Společenství a členských států, všechny fyzické nebo právnické osoby. Mohou podle čl. 230(4) SES podat žalobu u Soudu prvního stupně ES³ proti rozhodnutím, která jsou jim určena, jakož i proti rozhodnutím, která ačkoliv byla vydána ve formě nařízení nebo rozhodnutí adresovaného jiné osobě, se jich bezprostředně a osobně dotýkají⁴. Pro ochranu životního prostředí a zejména účast občanských sdružení (popřípadě jazykem Århuské úmluvy dotčenou veřejnost) jsou relevantní právě po druhé uvedená rozhodnutí – tj. ta, která byla vydána ve formě nařízení nebo adresovaná jiné osobě – často členským státům.

Citované ustanovení nezměnilo za dobu existence Evropských společenství podobu a je vykládáno s ohledem na judikaturu Evropského soudního dvora z počátku šedesátých let. Ta se formovala na případech ekonomické povahy a vymezila právo žaloby v takových případech velice úzce. V případě *Plaumann & Co.* (C-25/62)⁵ totiž Soud rozhodl:

Rozhodnutí se může osobně dotýkat osob odlišných od jeho adresátů, pokud na ně má vliv z důvodů jejich určitých vlastností, nebo z důvodů okolností, které je odlišují od všech ostatních osob, a jsou tak individualizovány podobně jako adresáti rozhodnutí.

Jak vyplývá z dalšího výkladu, pokud občanské sdružení nebo jednotlivec napadá komunitární akt, jehož není adresátem, a které současně nějakým způsobem porušuje komunitární právo životního prostředí, je pro tohoto žalobce nepřekonatelnou překážkou, aby byl dostatečně odlišen od jiných osob, které by mohly porušení práva napadat. Porušením a z něj případně vyplývajícím poškozením nebo ohrožením životního

² Právo na informace již od 28. ledna směrnice upravuje (2003/4/EC - OJ L 41/26 14.2. 2003) podobu budoucí účasti veřejnosti na rozhodování lze vyčíst prozatím jen z návrhu Komise (COM (2000) 839), největší problém představuje samozřejmě implementace pilíře třetího (právo na soudní ochranu ve věcech životního prostředí), který zasahuje do třetího pilíře unijního – záležitosti justice a vnitra – k tomu blíže Second Working Document on Access to Justice in Environmental Matters

³ Cf. Council Decision 88/591/ECSC, EEC, Euratom establishing a Court of First Instance of the European Communities OJ L 319 25.11. 1988

⁴ Cf. čl. 230(4) Smlouvy o založení Evropského společenství – cit. dle anglické konsolidované verze, OJ C 325 24.12. 2002 – dále v textu SES

⁵ C- 25/62 *Plaumann & Co.* v *Commission* [1963] ECR 95

prostředí je totiž postižen prakticky kdokoliv. To souvisí s otázkou, zda se i v případě ochrany životního prostředí mohou uplatňovat stejná hlediska, jako v případě řízení, jejichž předmětem jsou individuální zájmy účastníků.

2. PRÁVO NA SOUDNÍ OCHRANU VE VĚCECH ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Aktivní legitimace v řízeních ve věcech životního prostředí je potřebnou součástí práva veřejnosti se na jeho ochraně aktivně podílet⁶. V současné době se už samozřejmě vztah angažované občanské společnosti k životnímu prostředí nevyčerpává tím, že zvolí politický subjekt s nejvhodnějším programem k jeho ochraně. Jednotky občanské společnosti se aktivně podílejí na samotném formování politiky ochrany životního prostředí, přijímání nástrojů k jejímu provedení a na konci řetězce stojí i při jejím prosazování⁷. Součástí prosazování je i efektivní účast v řízeních (ať už správních, tak i soudních), jejichž předmětem je v obecném smyslu naplnění politiky ochrany životního prostředí. Samotné Evropské společenství ve svém 5. environmentálním akčním programu prohlašuje⁸:

⁶ K významu veřejnosti při ochraně životního prostředí a jeho důsledky pro mezinárodní právo cf. Ebbesson, Jonas – The Notion of Public Participation in International Environmental Law in: *Yearbook of International Environmental Law Vol 8* (1997) str. 52- 97

⁷ Jonas Ebbesson (Jonas Ebbesson (ed.) – Access to Justice in Environmental Matters in the EU- Accès à la justice en matière d'environnement dans l'UE (Haag, Londýn, Boston: Kluwer Law International, 2002)) odkazuje na práci Ulricha Becka (Risk Society- Towards a New Modernity, Londýn: Savage Publications, 1992, 155- 193) a cituje doslova:

„Politické procedury rozhodování, bez ohledu na to, na jaké úrovni se odehrávají, nemohou být nadále chápány jako prosazování nebo naplňování modelu určeného předem státesinou nebo vůdcem, jehož racionalita nemůže být zpochybňována a které musí být prosazováno dokonce proti vůli a „iracionálnímu odporu“ podřízených míst, zájmových skupin a veřejnosti. Jak formulace programu, tak i následný rozhodovací proces a prosazování, musí být spíše chápán jako kolektivní činnost, a to znamená, i když v tom nejlepším případě, kolektivní poznávání a kolektivní tvorbu.“ (z angl. přel. J.K.)

K přínosům efektivní účasti veřejnosti, včetně aktivní legitimace v soudních řízeních, pro implementaci a prosazování komunitárního práva na ochranu životního prostředí viz např. Rehinder, Eckhard – *Locus Standi*, Community Law and the Case for Harmonization, in: ed. Somsen, Han – *Protecting the European Environment: Enforcing EC Environmental Law* (Londýn: Blackstone Press Limited, 1996) str. 151 – 166 nebo Somsen, Han – The Private Enforcement of Member State Compliance with EC Environmental Law: an Unfulfilled Promise? in: *Yearbook of European Environmental Law Vol 1* (2000), str. 311- 360

⁸ COM (92) 23 Final, kapitola 9

„Jednotlivci a sdružení prosazující veřejný zájem mají mít dosažitelný přístup k soudům k zajištění ochrany svých legitimních zájmů a k tomu, aby přijatá opatření na ochranu životního prostředí byla efektivně prosazována a aby byly zastaveny nezákonné praktiky.“ (z angl. přel. J. K.)

Dalším aspektem zvláštního charakteru ochrany životního prostředí je skutečnost, že se při přijímání rozhodnutí v této oblasti, zejména pokud jde o povolení činností, které na něj budou mít negativní vliv, rozhoduje o distribuci jejich nepříznivých následků. Mnoho těchto činností, jejichž negativní účinky se projeví v životním prostředí, ve svém důsledku zcela konkrétně postihne individuální osoby, které ovšem nemají právem uznaný zájem jakkoliv do této činnosti zasahovat.

Pokud bude v něčím sousedství postaven provoz produkující škodlivé emise (ať už ve formě chemických látek, nebo fyzikálních faktorů, jako je například hluk), postižená osoba nese jeho negativní důsledky (tzv. negativní externality). Z provozu přitom žádný užitek nemá, nese pouze jeho negativní důsledky.

Nemusí se přitom jednat o provozování činnosti, která přináší někomu jinému čistě ekonomický efekt. Například pokud se jedná o obchvaty měst, ty jsou přínosné pro obyvatele města, v jeho okolí ale nesou nepříznivé dopady takové stavby ve svém sousedství úplně jiní lidé. Ti by v tradičním pojetí, pokud by nebyla dotčena jejich práva soukromoprávní povahy, neměli jakoukoliv možnost se takové výstavbě bránit.

Ovšem i poškozování životního prostředí, ke kterému nedochází v bezprostředním sousedství individuální osoby⁹ pro ni může mít zcela konkrétní důsledky. Příkladem může být aktivita, která má poškodit chráněné území přístupné v zásadě komukoliv. Aniž by tam někdo nutně musel vlastnit pozemek, přesto se ho zajisté dotkne, pokud už nebude moci jezdit na své oblíbené místo, protože to už jednoduše nebude existovat¹⁰.

Vývoj na poli mezinárodního práva i v jednotlivých státech ukazuje, že právo tyto problémy stále více reflektuje. Je možné zmínit Deklaraci OSN a životním prostředím a rozvoji z Rio de Janeira z roku 1992¹¹ a zejména již zmíněnou Århuskou úmluvu, jež právo na soudní ochranu ve věcech životního prostředí upravuje v článku 9. Na smluv-

⁹ Tyto případy jsou výstižně označovány „ne na mém dvorku“ (z angl. not on my yard)

¹⁰ Cf. op. cit. sub 7 (Ebbesson 2002) str.26 – ve Francii byla aktivní legitimace přiznána táborníkovi, který stanoval na určitém místě, neboť bylo lze předpokládat, že zde bude stanovat i příště; na druhou stranu v Německu užívání určitého místa k odpočinku nebo rekreaci netvoří k němu dostatečné právní pouto a žalovat ve věcech, která by se jej týkala, nelze

¹¹ UN Doc/A/CONF.151/26/REV.1.31 ILM (1992) 876, cit podle op. cit sub 7 (Ebbesson 2002), str. 9 – 10:

ních stranách a jejich vnitrostátní úpravě sice záleží, co tvoří dostatečný právní zájem ve věci a jaké porušení práva může být podkladem pro žalobu, musí tak ale stanovit v souladu s všeobecným účelem Úmluvy, kterým je dát dotčené veřejnosti¹² co nejširší přístup k právní ochraně¹³.

Právo na přístup k soudní a jiné právní ochraně ve věcech životního prostředí také souvisí s obecnou problematikou lidských práv a základních svobod, jejichž je právo na soudní ochranu součástí. Právo na příznivé životní prostředí se totiž chápe stále častěji i jako základní lidské právo, ať už ve formě svébytného práva na příznivé životní prostředí¹⁴, nebo jako imanentní součást práv jiných – práva na život, soukromí a vlastnictví, nebo ochranu rodinného života¹⁵.

3. PŘÍSTUP KE KOMUNITÁRNÍM SOUDŮM VE VĚCÍCH OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Jak všechny tyto otázky odráží praxe komunitárních soudů? Hned na počátku je třeba říci, že zcela nedostatečně. Následující řádky poukáží na neudržitelnost judikatury komunitárních soudů, která restriktivním způsobem vykládá čl. 230(4) SES ve smyslu rozhodnutí *Plaumann*¹⁶. Jak bylo uvedeno shora, tato judikatura byla formulována na případech ekonomické povahy, kdy byly dotčeny soukromé zájmy žalobců. Je ovšem kritizována nejen

Zásada 10:

„Záležitosti životního prostředí jsou nejlépe spravovány za účasti všech dotčených obyvatel na odpovídající úrovni. Na úrovni jednotlivých států má mít každý jednotlivec přístup k informacím o životním prostředí, které jsou v držení orgánů veřejné správy.... Státy mají umožnit a podporovat obecné povědomí a účast veřejnosti co nejširším zpřístupňováním informací. Efektivní přístup k soudním a správním řízením, včetně náprav a náhrad, má být zajištěn.“ (z angl. přel., zvyrazněno J.K.)

¹² definované v čl. 2(5)

¹³ čl. 9(2)

¹⁴ Příkladem kromě naší Listiny práv a základních svobod (čl. 35 odst.1) může být třeba ústavní listina Finska, Portugalska nebo Španělska – viz op. cit. sub 7 (*Ebbesson 2002*), str. 21

¹⁵ Bližší viz DeMerieux, Margaret - Deriving Environmental Rights from the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, *Oxford Journal for Legal Studies*, Vol. 21, No.3 (2001), str. 521- 561, k současnému stavu práva na příznivé životní prostředí v mezinárodním právu viz např. Pevato, Paula M. – A Right to Environment in International Law: Current Status and Future Outlook, *Review of European Community & International Environmental Law*, Vol. 8, No. 3 (1999), str. 309 - 321

¹⁶ viz pozn. 5

z pohledu právníků zabývajících se ochranou životního prostředí, ale i v případech, kdy její restriktivní účinky znamenaly porušení práva na soudní ochranu ve smyslu základních lidských práv, jak je deklaruje například právě Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a k nimž se Evropská unie hlásí¹⁷. Nejnověji se tak stalo ve dvou případech z roku 2002, u jednoho z nichž generální advokát Jacobs navrhl změnu v dosavadním přístupu Evropského soudního dvora k neprivilegovaným žalobcům¹⁸.

Případem, který vskutku rozvířil debatu na toto téma, byl tzv. *Stichting Greenpeace*¹⁹. Jeho skutkový základ lze shrnout takto:

Komise rozhodla o finanční podpoře výstavby elektrárny na fosilní paliva na Kanárských ostrovech z Evropského regionálního rozvojového fondu. Dvacet devět miliónů ECU mělo být poskytnuto ihned, další podpora každoročně podle fází realizace.

¹⁷ V čl. 6 Smlouvy o Evropské unii (angl. konsolidované znění C 325 24.12.2002, dále SEU) je uvedeno:
(1) *Unie je založena na zásadách svobody, demokracie, respektování lidských práv a základních svobod a principech právního státu, principech, které jsou společné všem členským státům.*
(2) *Unie respektuje základní práva, která zajišťuje Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod podepsaná 4.listopadu 1950 a která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, jako základní zásady komunitárního práva.*

K ochraně lidských práv a základních svobod i v rámci Evropských společenství se přihlásil ještě před tím, než byl odkaz na Evropskou úmluvu učiněn v primárním právu ES a EU, i Evropský soudní dvůr ve své judikatuře v roce 1969 a rovněž Komise, Rada a Evropský parlament ve společném prohlášení z roku 1977 – blíže viz Henry Schermers – *European Remedies in the Field of Human Rights* in: ed. Claire Kilpatrick, Tonia Novita, Paul Skidmore – *The Future of Remedies in Europe* (Oxford, Portland: Hart Publishing, 2000), str.205 až 211

¹⁸ Nejnověji C- 50/00P *Unión de Pequeños Agricultores v Council* a T- 177/01 *Jégo- Quéré et Cie SA v Commission* oba případy ještě nebyly oficiálně publikovány v ECR

¹⁹ C- 321/95P *Stitching Greenpeace Council* [1998] ECR I- 1651; literatura např: *IMPEL Network- Complaint Procedures and Access to Justice for Citizens and NGOs in the Field of the Environment within the European Union* (Universita v Tilburgu, Zpráva pro diskusi na semináři EU- IMPEL, Haag 10. a 11. května 2000), str. 34- 38, op. cit. sub. 7 (*Ebbesson 2002*), str. 78- 81, Krämer, Ludwig- Casebook on European Environmental Law (Oxford, Portland: Hart Publishing, 2002), str. 403- 412, Jans, Jan H.- *European Environmental Law* (Groningen: Europa Law Publishing, 2000), str. 214- 220, Somsen, Han: *EC Law and Environmental Protection: an Assessment of the Impact of the European Court of Justice* (Mezinárodní konference k 10.výročí založení Ústavu pro ekopolitiku- Aproximace: Nikdy nekončící process, Praha, 30.-31.10.2002), Torrens, Diana L.- *Locus standi and Access to Justice under EC Law – Where to Go after Greenpeace*, 1 *Environmental Law Network International* (1999)

Skupina žalobců, kterou tvořily kromě hnutí Greenpeace také dvě místní environmentální nevládní organizace a šestnáct fyzických osob toto rozhodnutí napadla s poukazem na porušení článku 7 nařízení 2052/88²⁰, podle kterého projekty financované Společenstvím ze strukturálních fondů musí být v souladu se zakládajícími smlouvami, a tedy i opatřeními přijatými na jejich základě a politikami Společenství, včetně pravidel k ochraně životního prostředí. Podle směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (85/337²¹) je výstavba elektrárny v měřítku, v jakém se měla uskutečnit, předmětem takového posuzování, v jehož rámci se může veřejnost podílet na rozhodování o projektu. Posuzování se však v tomto případě neuskutečnilo, došlo k porušení této směrnice. Ta samozřejmě je opatřením přijatým na základě zakládajících smluv²², a proto rozhodnutí Komise o finanční podpoře porušuje zmíněný článek 7 nařízení 2052/88. Na tento fakt žalobci upozorňovali Komisi i před podáním žaloby dopisy a při vzájemných setkáních. Přesto byla stavba zahájena, aniž by odpovědné španělské orgány posuzování vlivů na životní prostředí provedly. Posuzování se uskutečnilo až více než rok poté.

Na komunitární úrovni²³ žalobci vznesli žalobu podle článku 230(4) SES u Soudu prvního stupně²⁴. V řízení Soud rozhodl, že k ní nejsou aktivně legitimováni. Podle rozhodnutí nebyli rozhodnutím Komise o financování výstavby elektrárny dotčeni jinak, než kterýkoliv jiný obyvatel Kanárských ostrovů. Fakt, že vznesli stížnost ke Komisi, anebo ji informovali před podáním žaloby o porušení práva, je nemůže odlišovat podobně jako adresáty rozhodnutí, jelikož jim žádný právní předpis nedává právo účasti na přijímání předmětného rozhodnutí Komise o udělení finanční podpory. Sdružení na ochranu životního prostředí jsou podle Soudu aktivně legitimována k žalobě, pouze pokud zastupují jednotlivce, kteří jsou sami povoláni k žalobě, nebo pokud sdružení individualizují zvláštní okolnosti. Tyto okolnosti by nastaly, pokud by rozhodnutím byl dotčen uzavřený okruh osob, které byly známy v okamžiku jeho přijímání a jejichž práva Komise zamýšlela regulovat²⁵. Sdružení by navíc muselo hájit zájmy všech těchto osob a nikoho jiného.

²⁰ Council Regulation No. 2052/88/EEC on the tasks of the Structural Funds and their effectiveness and on coordination of their activities between themselves and with the operations of the EIB and other existing financial instruments, OJ 1988 L 185/9

²¹ Directive 85/337/EEC on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment, OJ 1985 L 175/40

²² Cf. čl. 175 SES

²³ O nápravu žalobci usilovali i na vnitrostátní úrovni- místní environmentální nevládní organizace napadly u španělských soudů tato pozdní posuzování, Greenpeace žaloval na neplatnost povolovacích rozhodnutí španělských úřadů.

²⁴ T- 585/93 Stichting Greenpeace Council [1995] ECR II- 205

²⁵ Viz dřívější výklad, též C- 97/85 Deutsche Lebensmittelwerke v Commission [1987] ECR 2265

Žalobci se s rozhodnutím nesmířili a v odvolání proti rozhodnutí Soudu prvního stupně²⁶ poukazovali na to, že životní prostředí je veřejným statkem a že dosavadní praxe komunitárních soudů nezohledňuje zvláštní povahu rozhodnutí ve věcech životního prostředí.

Dále argumentovali porušením jejich individuálních práv, která jim vyplývají z článku 6(2) směrnice 85/337²⁷, který stanoví právo každého být v procesu posuzování vlivů na životní prostředí informován a mít možnost se v něm vyjádřit. Tím, že se posuzování neuskutečnilo, byla žalobcům tato práva upřena.

Konečně také žalobci poukazovali na fakt, že za stávajícího právního stavu je v procesu prosazování komunitárního práva životního prostředí mezera, pokud nemají individuální žalobci ani nevládní organizace přístup k soudům Společenství a vyzvali Soud ke změně dosavadní praxe.

Soud jim ani zde nevyhověl. Uznal sice, že při přijímání rozhodnutí nebyl zohledněn jejich zvláštní charakter, to se jich však podle Soudu dotklo v obecné abstraktní rovině a nijak je to neodlišuje od jiných osob ve stejné situaci. Proto nejsou individuálně dotčeni. Jejich práva v rámci procesu posuzování vlivů na životní prostředí byla dotčena pouze nepřímo. Navíc mohou podle Soudu být dostatečně chráněna v rámci řízení u vnitrostátních soudů (v tomto případě ve Španělsku).

Rozhodnutí vyvolalo velkou kritiku nejen ze strany ochránců životního prostředí, ale i v právnických odborných kruzích²⁸. Ohledně nepřímého dotčení práv žalobců, která jim plynou ze směrnice 85/337²⁹, Jans³⁰ uvádí:

„...Soud budí dojem, že rozhodnutí Komise nemají žádný nezávislý význam. Dokonce se zdá, jako by je Soud považoval pouze za předběžná rozhodnutí, které nemohou mít právní účinky. To je jistě chybný závěr. Pravomoc Komise je odvozena z nařízení 1787/84³¹ a toto nařízení stanoví, za jakých podmínek může tato pravomoc být vykonávána. Výkon této pravomoci nemá nic společného s pravomocí španělského úřadu podle odpovídajících španělských právních předpisů vydat povolení k výstavbě, samozřejmě v souladu s požadavky směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí. Důsledek, že se rozhodnutí Komise skrylo za roušku povolení španělských úřadů, nemění nic na tom, že žalobci mohou mít legitimní zájem

²⁶ C- 321/95P *Stitching Greenpeace Council* – viz pozn. sub 18

²⁷ Viz pozn. sub 21

²⁸ Viz op cit sub 19 (*IMPEL*), str. 37

²⁹ Viz pozn. sub 21

³⁰ Op cit. sub 19 (*Jans*), str. 219

³¹ Council Regulation (EEC) No 1787/84 on the European Regional Development Fund OJ 1984L 169/1

na jeho zrušení. ... Předmětem řízení je protiprávnost rozhodnutí Komise a ne rozhodnutí španělských úřadů povolit výstavbu. “ (z angl. přel., zvýrazněno J. K.)

Totéž namítá poukazuje rovněž Krämer, který zároveň (oproti Jansovi) poukazuje na úzkou souvislost rozhodnutí Komise a následné povolení španělských úřadů k výstavbě³²:

„Nicméně, rozhodnutí Komise o financování projektu přijaté v rozporu s nařízením 2052/88³³ signalizovalo španělským úřadům, že projekt může být zahájen; následující rozhodnutí vyplatit finanční pomoc ukazovala, že komunitární právo nestojí v cestě pokračování prací. Konečně, nemůže být vyloučeno, že by realizace nebyla zahájena a nebylo by v ní pokračováno, pokud by Komise splnila své povinnosti podle komunitárního práva a odmítla pomoc vyplatit, nebo v její výplatě pokračovat. Rozhodnutí Komise má tedy podle mého názoru přímý vliv na práva žalobců a je to jeho protiprávnost, nikoliv protiprávnost rozhodnutí španělských úřadů, co je žalováno. “ (z angl. přel. J. K.)

Oba autoři srovnávají situaci žalobců ve věci, která se týká ochrany životního prostředí, s obdobnými případy žalobců ve věcech státních podpor. Zde má jejich zájmy Soud za dotčené přímo, zatímco v případě práv, která vyplývají žalobcům z procesu posuzování vlivů na životní prostředí, pouze nepřímo.

Odkaz Soudu na to, že dotčená práva žalobců mohou být efektivně hájena v rámci řízení u vnitrostátního, v tomto případě španělského, soudu, pokulhává hned v několika ohledech a naposledy tento argument vyvracel přesvědčivě ve svém stanovisku generální advokát Jacobs v případě *Unión de Pequeños Agricultores*³⁴.

Prvním argumentem proti vhodnosti takového postupu je fakt, že na základě tzv. judikatury *Foto – Frost*³⁵ není vnitrostátní soud oprávněn prohlásit neplatnost komunitárního právního aktu. To může učinit pouze Evropský soudní dvůr v rámci řízení o předběžné otázce podle čl. 234 SES. Takový postup s sebou ovšem nese několik úskalí, která ve svém důsledku mohou znamenat neúčinnost ochrany práv žalobce. Za prvé, je to vnitrostátní soud, kdo posuzuje, zda jsou námitky žalobce natolik důvodné, že vzbuzují pochybnosti o platnosti komunitárního právního aktu. Zda tuto otázku zodpoví kladně, je zcela na něm, nikoliv v rukou stran. Že tak nečiní vždy správně, ukazuje například 18. výroční zpráva Komise o sledování aplikace komunitárního práva (2000)³⁶, která v páté příloze

³² Op cit sub 19 (Krämer), str. 410

³³ Op cit sub 20

³⁴ Viz pozn. sub 18

³⁵ C- 314/85 Firma Foto- Frost v Hauptzollamt Lübeck Ost [1987] ECR 4199

³⁶ COM(2001)309 final

uvádí rozhodnutí vnitrostátních soudů členských států, ve kterých podle názoru Komise mělo dojít k řízení o předběžné otázce a vnitrostátní soud žádost k Evropskému soudnímu dvoru nevznese³⁷.

Dalším negativním aspektem je délka celého procesu a obtíže při rozhodnutí o vydání předběžných opatření³⁸. – ta se navíc omezují na území členského státu, jehož soud o nich rozhodl a žalobce by potom o ně musel žádat v několika státech najednou.

Dalším argumentem proti efektivnosti řízení u vnitrostátních soudů je skutečnost, že u nich lze napadat nikoliv přímo komunitární akt, ale až vnitrostátní opatření, které je implementuje. Co ovšem v případě, že chce žalobce napadnout komunitární akt ještě před vydáním takových implementačních opatření, anebo v případě, že nebudou vůbec vydána? Zjistěte nelze argumentovat tím, že by měl ten, kdo se domnívá, že je přímo aplikovatelný komunitární akt protiprávní, takový akt porušovat, aby se otázka jeho platnosti stala předmětem soudního řízení. Nelze přece nikoho vyzývat k protiprávnímu jednání, aby se domohl ochrany svých subjektivních práv.

Konečně, i pokud žalobce všechny výše uvedené překážky překoná, samotná formulace otázky, kterou bude posuzovat Evropský soudní dvůr, je zcela a pouze v rukou vnitrostátního soudu, nikoliv jeho.

Dále ještě lze dodat, že v řízení u vnitrostátního soudu nebude vystupovat orgán Společenství, který napadaný akt vydal. To může mít důsledky pro správnost závěrů, ke kterým vnitrostátní soud v řízení dojde.

Na druhou stranu, pokud žalobce vystupuje přímo v řízení o žalobě na neplatnost komunitárního aktu, řízení se orgán společenství účastní, navíc jsou o něm informovány případné další dotčené osoby, neboť se oznámení o jeho zahájení publikuje v Úředním věstníku (*Official Journal*) a třetí strany se mohou řízení účastnit od samého počátku. To nelze vždy zaručit, pokud se řízení zahajuje nejprve v některém ze členských států.

³⁷ Podrobně k řízení o předběžné otázce viz op. cit. sub 7 (*Somsen 2000*)

³⁸ Cf. Ward, Angela- Amsterdam and Amendment to Article 230: an opportunity lost or simply deferred? in: ed. Dashwood, Alan, Johnston, Angus- *The Future of the Judicial System of the European Union* (Oxford, Portland: Hart Publishing, 2001), blíže k předběžným opatřením ve věcech životního prostředí viz též Sands, Philippe – *The European Court of Justice: An Environmental Tribunal?*, in: ed. Somsen, Han – *Protecting the European Environment: Enforcing EC Environmental Law* (Londýn: Blackstone Press Limited, 1996), str.27, op. cit. sub 18 (*Krämer*), str. 427- 434 a C- 57/89R *Commission v Germany*[1989] ECR I- 2849

Neopomenutelným je také argument právní jistoty – pro žalobu na neplatnost komunitárního právního aktu je omezující lhůta dvou měsíců od jeho oficiální publikace, doručení žalobci anebo od okamžiku, kdy se o něm žalobce dozvěděl. Řízení u vnitrostátního soudu lze naproti tomu zahájit kdykoliv. Při případném prohlášení jeho neplatnosti v následujícím řízení o předběžné otázce pak nastávají problémy s jeho účinky pro třetí strany³⁹.

Z výše uvedeného vyplývá, že daleko vhodnějším nástrojem pro žalobce, který chce napadnout komunitární právní akt, je žaloba přímo na jeho zrušení u soudu Společenství. Restriktivní judikatura Evropského soudního dvora potom vede až k absurdním závěrům – pokud má být žalobce ve smyslu článku 230(4) bezprostředně a osobně dotčen, potom čím větší skupina osob (jako v případě *Greenpeace Stichting* obyvatelé Kanárských ostrovů) je komunitárním aktem poškozena (a závažnost případného porušení komunitárního práva je větší), tím menší je pravděpodobnost, že tato skupina bude oprávněna k podání žaloby. V tom je podstata odlišnosti případů ekonomické povahy, kdy jsou dotčeny soukromé zájmy žalobce, a případů dotčení veřejného zájmu, kdy je dotčen neuzavřený a neindividualizovaný okruh (případně i všech) členů společnosti.

Neudržitelnost aplikace judikatury *Plaumann* ještě zřetelněji vystupuje na případu *Danielsson* (někdy též „French Nuclear Tests Case“)⁴⁰. Jeho okolnosti byly následující: Komise i přes nátlak environmentálních organizací i Evropského parlamentu klasifikovala jaderné testy, které na atolech Moruroa a Fangataufa provádělo Direction des Centres d'Expérimentations Nucleaires jako nikoliv „zvlášť nebezpečné“ ve smyslu čl. 34(2) Smlouvy Euratom.

Podle tohoto ustanovení musí členské státy obdržet souhlas Komise ke zvlášť nebezpečným jaderným pokusům, které by mohly ovlivnit území ostatních členských států. V tomto případě vyznívá argumentace Soudu prvního stupně v duchu judikatury *Plaumann* obzvláště tragikomicky⁴¹:

„...i když lze připustit, že žalobci mohou utrpět osobní újmu spojenou se škodlivými účinky napadených jaderných testů na životní prostředí a veřejné zdraví, tato okolnost

³⁹ Blíže viz Steiner, Josephine, Woods, Lorna- Textbook on EC Law (Londýn: Blackstone Press Limited, 2000) str.482- 485

⁴⁰ T- 219/95R Marie- Theresie Danielsson et al. v Commission [1995] ECR II- 3051- blíže k tomuto případu: Sven Deimann- French Nuclear Tests: Court of First Instance Dismisses Application for Interim Relief, *Environmental Law Network International*, 1 (1996), též cf: op. cit. sub 7 (*Ebbesson 2002*), str. 83

⁴¹ Cit. dle op. cit. sub 7 (*Ebbesson 2002*), str. 83

je dostatečně neodlišuje a neindividualizuje podobně jako osobu, které je rozhodnutí určeno... protože újma, kterou žalobci uvádí, by mohla stejně zasáhnout kteroukoliv osobu žijící v daném místě“ (z angl. přel., zvýrazněno J. K.)

4. DISKUTOVANÁ ŘEŠENÍ

Možnosti, jak tuto situaci řešit, jsou v zásadě dvě: buď může Evropský soudní dvůr ve věcech ochrany životního prostředí aplikovat nový, odlišný přístup k posuzování aktivní legitimace nepriviligovaných žalobců, anebo musí dojít ke změně znění samotné Smlouvy o založení Evropských společenství (SES).

V prvním případě by zůstal čl. 230(4) SES nezměněn, pokud by ale individuální žalobci žalovali ve veřejném zájmu, soudy Společenství by opustily dosavadní judikaturu *Plaumann* a vyvinuli novou, otevřenou pro takové žaloby.

Samotní žalobci v případě Greenpeace Stichting takový nový přístup navrhovali – sdružení by podle nich měla být aktivně legitimována, pokud je jejich cílem ochrana životního prostředí a jeden nebo více jejích členů je osobně dotčeno napadaným rozhodnutím, nebo sdružení mohou prokázat specifický zájem v případě⁴². Někteří autoři to považují za možné a odvolávají se dokonce i na dosavadní judikaturu Evropského soudního dvora⁴³.

Tento postup navrhoval i generální advokát Jacobs v případě *Unión de Pequeños Agricultores*⁴⁴ (byť se nejednalo o případ ochrany životního prostředí, i v případě soukromých zájmů, které zde byly dotčeny, hodnotil ve svém stanovisku generální advokát dosavadní praxi Evropského soudního dvora jako neefektivní a obsahující mezery v účinné soudní ochraně⁴⁵).

⁴² C- 321/95P *Stitching Greenpeace Council* [1998] ECR I- 1651, bod 25

⁴³ Op. cit. sub 18 (*IMPEL*), str. 37 a odkazy zde uvedené

⁴⁴ Stanovisko generálního advokáta v případě C- 50/00P *Unión de Pequeños Agricultores* v Council (dosud oficiálně nepublikováno v ECR), bod 59 an.

⁴⁵ V tomto případě se sdružení drobných zemědělců ze Španělska odvolávalo proti příkazu Soudu prvního stupně (T- 173/98 *Unión de Pequeños Agricultores* v Council [1999] ECR II- 3357), kterým tento soud zamítal žalobu na částečné zrušení nařízení 1638/98 (Regulation (EC) No. 1638/98 amending Regulation No. 136/66/EEC on the establishment of a common organisation of the market in oils and fats, OJ 1998 L 210/32), které měnilo pravidla státních podpor na trhu olivového oleje pro drobné zemědělce výrazně k horšímu.

Samotný Evropský soudní dvůr je ale ke změně své ustálené praxe odmítavý. Právě ve výše uvedeném případě se k tomu vyslovil velmi jasně⁴⁶:

„... je na členských státech, aby pokud je toho zapotřebí, v souladu s článkem 48 SEU reformovaly systém, který je v současné době v platnosti“ (z angl. přel. J. K.)

Rozhodnutí v případě *Jégo- Quéré et Cie SA*⁴⁷ sice mohlo znamenat obrat v nazírání soudu, protože tady Soud prvého stupně změnu své praxe připustil, odkazující při tom právě na stanovisko generálního advokáta ve výše uvedeném případě⁴⁸. Toto rozhodnutí bylo ovšem vydáno dříve, než právě v případě *Unión de Pequeños Agricultores*, kde Evropský soudní dvůr tuto možnost (jak uvedeno) vyloučil⁴⁹.

Dosáhnout změny samotné Smlouvy o založení Evropských společenství je nepochybně mnohem obtížnější politicky. Nestalo se tak ani Smlouvou z Amsterdamu v roce 1997, ani Smlouvou z Nice⁵⁰ o tři roky později⁵¹.

I sama Komise tvrdí, že k tak hluboké změně systému soudní ochrany je třeba změny primárního práva Evropské unie. V současnosti se připravují opatření, která mají implementovat požadavky Árhusské úmluvy do komunitárního práva, aby ji Společenství mohlo ratifikovat. V *Pracovním dokumentu ohledně aplikace ustanovení Árhusské úmluvy na instituce ES* (pro přípravu nařízení, které by požadavky Árhusské úmluvy implementovalo na komunitární úrovni) se přímo říká⁵²:

„...je jasné, že by systém přístupu k soudům tak, jak je upraven Smlouvou o založení Evropských společenství, byl vážně ovlivněn...“

⁴⁶ C- 50/00P *Unión de Pequeños Agricultores v Council* (dosud oficiálně nepublikováno v ECR), bod 45

⁴⁷ T- 177/01 *Jégo- Quéré et Cie SA v Commission* (dosud oficiálně nepublikováno v ECR)

⁴⁸ *Ibid*, bod 49

⁴⁹ *Jégo- Quéré et Cie SA*- rozhodnutí bylo vydáno 3.5. 2002, *Unión de Pequeños Agricultores* 25.7. 2002

⁵⁰ OJ C 80 10.3.2001

⁵¹ I přes snahu nevládních organizací v kampani „Greening the Treaty III“, která předcházela Mezivládní konferenci v Nice. Tam se nakonec řešily pouze otázky související s rozšířením EU. K tomu cf. Stetter, Sebastian – Maastricht, Amsterdam and Nice: The Environmental Lobby and Greening the Treaties, in: *5 European Environmental Law Review* (2001), str. 150- 159

⁵² Working document concerning the application of the provisions of the Aarhus Convention to EC institutions, str. 11 an.

...Navrhuje se proto, aby taková dalekosáhlá změna byla přijata na základě změny Smlouvy a nikoliv sekundární legislativou.“ (z angl. přel., zvýrazněno J. K.)

OVŠEM ve studii Komise (ačkoliv nemá vyjadřovat její stanovisko) k návrhu nové ústavy Evropské unie⁵³, je ustanovení o žalobě na neplatnost prakticky beze změny⁵⁴. Otázkou je, jak se s tímto problémem vypořádá Konvent o budoucnosti Evropské unie, který má připravit na základě Laekenské deklarace⁵⁵ podklad pro ústavu budoucí (rozšířené) Evropské unie. S ohledem na to, že je zatím výsledkem jeho práce spíše oslabování významu ochrany životního prostředí v rámci cílů EU nebo při provádění jejích politik⁵⁶, nelze čekat, že by právě on měl být nakloněn větší účasti veřejnosti nebo dokonce efektivnějšímu přístupu k soudům Společenství.

5. ZÁVĚR

Předchozí řádky příliš důvodů k optimismu nedávají. Lze s největší pravděpodobností očekávat, že ani při přijímání nové ústavy EU v příštím roce nedojde k podstatným změnám, které by vedly ke zlepšení postavení jednotlivců i nevládních organizací při prosazování dodržování komunitárního práva životního prostředí samotnými institucemi EU.

Lze slyšet i argumenty celou problematiku zlehčující, jako například: „Pokud by bylo třeba změny dosavadního systému právní ochrany, dávno už by byla přijata“⁵⁷, anebo odmítající s poukazem na to, že rozhodnutí orgánů EU mimo sféru finančních dotací přímo životní prostředí neovlivňují, neboť předpokládají další implementační opatření v členských státech, která tam lze napadat.

⁵³ Feasibility Study – Contribution to a Preliminary Draft – Constitution of the European Union – Working Document (dostupné na http://www.europa.eu.int/futurum/images/lang_en3.gif)

⁵⁴ Cf. čl. 54(1) d ve spojení s čl. 24(3) Dodatkového aktu č. 4 (jenž je součástí studie - Additional Act to the Constitution No. 4 - Supplementary Institutional Provisions)

⁵⁵ Text Laekenské deklarace je dostupný např. na <http://www.european-convention.eu.int/pdf/LKNEN.pdf>

⁵⁶ Cf. Draft of Articles 1 to 16 of the Constitutional Treaty, CONV 528/03 – v návrhu např. chybí cíl vysoké ochrany životního prostředí, ve formulaci udržitelného rozvoje není obsažen environmentální pilíř, mezi základními principy není princip integrace apod.; viz též návrhy členů Konventu dostupné na <http://www.european-convention.eu.int/amendemTrait.asp?lang=EN>

⁵⁷ I taková slova lze při jednáních Komise zaslechnout – svědectví Ludwiga Krämera (ředitel odboru Governance DG XI Environment) na Seminárii European Environmental Bureau „Access to Justice“ 26.1.2003

Domnívám se, že na základě výše uvedeného výkladu lze dospět k závěru, že se nejedná o okrajovou záležitost. Lze doufat, že se situace změní poté, kdy bude právo na účinnou soudní a jinou právní ochranu ve věcech životního prostředí uplatňovat většina členských států, které pak skutečně (jak doporučuje Evropský soudní dvůr) změní příslušné ustanovení zakládajících smluv, případně Ústavy EU (bude-li existovat).

SUMMARY

The article discusses the problem arising in the field of enforcement of the EC environmental legislation when community institutions themselves act in breach of it.

In first part it briefly describes current legal regulation in founding treaties (Art. 230 (4) EC Treaty) and the case-law of the courts of the EU, particularly in Plaumann.

Then it explains reasons why the protection of environment has its own reasons to provide for individuals' *locus standi* at courts when they claim breaches of environmental legislation despite the fact that they do not have "legal interest" in traditional sense. Its argued by their significant role in enforcement (approved by the EC itself in the 5th Environmental Action Programme and in Principle 10 of so-called Rio Declaration) and by showing of other than legal interests one may have while seek for standing in a court and trying to e.g. stop some activity in naturally sensitive area. Finally (in this part) it is proven by examples from international law that these problems are more reflected by law in past ten years.

The main part of the article Focuses on describing an unsatisfactory situation in the EC law. Several cases are presented (Greenpeace, Danielsson), which illustrate well the reluctance of the ECJ to open the doors for citizens trying to protect environment. It is restrictive the Plaumann formula, which prevents this though it has been established by the ECJ when purely economic interests were at stake. It leads to a ridiculous conclusion that the more serious the damage to environment is, the less is the chance of an individual to claim it at court since he or she would hardly be of direct and individual concern in the meaning of the Plaumann formula.

Finally possible resolutions of the situation are presented - the changing of the case - law of the ECJ, which this avoided itself in Unión de Pequeños Agricultores and the change in wording of the EC Treaty, which seems not likely since past unsuccessful campaign "Greening the Treaty" made by several environmental NGOs when amendments of the EC Treaty were made by intergovernmental conferences in Maastricht

and Amsterdam. Also the current work of the Convention on Future of the EU gives no reasons to hope that change would occur.

Only the evolution and increasing role of citizens protecting environment in Member States may give rise to any changes in future.



JUDr. Jan Komárek

je pracovníkem Ústavu pro ekopolitiku, o.p.s. Praha
a též interním doktorandem na Katedře Evropského práva PF UK.



Nad návrhem směrnice ES o ekologické odpovědnosti

JUDr. Svatomír Mlčoch

Úvod

Odpovědnost v oblasti ochrany životního prostředí je rychle se rozvíjející téma. V nedávné době mu byla věnována pozornost i na stránkách tohoto časopisu¹, nemohla však být, vzhledem ke svému rozsahu, zaměřena na hlubší souvislosti legislativy připravované v Evropské unii. Právní regulace odpovědnosti v oblasti životního prostředí se týká různých institutů z oblasti práva trestního, administrativního i občanskoprávního. Jde nepochybně o velmi širokou a různorodou právní oblast, která může být jen stěží pojednána v jednom právním předpise. V posledních letech či desetiletích se na mezinárodní i národní úrovni, takřkajíc „za chodu“, doplňuje právní regulace těch stránek odpovědnosti, které jsou prostě nejaktuálnější a nejméně popsané. Převažuje spíše přístup dílčí či pragmatický než komplexní. V mnoha zemích západní Evropy i jinde na světě byla přijata nová legislativa týkající se různých aspektů odpovědnosti za environmentální škody. Ve Velké Británii a v Holandsku byly v devadesátých letech např. přijaty právní předpisy týkající se odpovědnosti v případě kontaminace půdy. Již před dvěmi desetiletími byl v USA přijat „zákon o Superfondu“, obsahující právní i ekonomické nástroje k odstraňování škod způsobených nebezpečnými odpady, kontaminací zemin, vody či budov, orientovaný výrazně na staré zátěže životního prostředí. V roce 1993 Rada Evropy přijala v Luganu Konvenci o občanskoprávní odpovědnosti za škody vzniklé v důsledku činností nebezpečných pro životní prostředí (Luganská konvence). Není proto překvapující, že i orgány Evropské unie již delší dobu považují za nutné upravit vybrané otázky odpovědnosti na společné – komunitární úrovni. Následující příspěvek je především informací o stavu a průběhu těchto příprav, které se podle všeho chýlí ke svému závěru – tj. konečného znění návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady ES.

Důvody pro novou právní úpravu v EU

Hlavním důvodem pro právní úpravu odpovědnosti za škody na životním prostředí na území EU je četnost a závažnost škod vznikajících na životním prostředí, především v důsledku jednorázových havárií nebo dlouhodobých úniků různých škodlivin do životního prostředí.

¹ Článek „Škody na životním prostředí – řešení, realita a perspektivy“ od JUDr. Petržílka a kol. v č. 3/2002(5).

Takových incidentů bylo v Evropě nemálo. V době mezi nehodou v chemické továrně v italském Sevesu v červenci 1976 (byl to vážný podnět pro změnu komunitární legislativy na úseku odpadů, chemických látek a prevenci ekologických havárií) až po havárie nebezpečných látek v rumunském Baia Mare a Baia Borsa - místa úniků toxických látek do povodí Dunaje, které se staly v lednu a březnu 2000 -, bylo zamořeno mnoho dalších míst v Evropě. Šlo např. o velké znečištění řeky Rýna, vzniklé v důsledku požáru v Basilejské továrně Sandoz v roce 1986 nebo kolaps odpadní retenční nádrže v důlních komplexech Aznalcollar ve Španělsku v roce 1998, což vedlo k zamoření Národního parku Doñana.

V současné době je, podle informace uváděné v odůvodnění v návrhu směrnice, v Evropské unii identifikována na tři sta tisíc míst jako jistě nebo potencionálně kontaminovaných znečišťujícími látkami. Evropská agentura životního prostředí odhaduje náklady na jejich vyčištění mezi 55 – 106 biliony EUR, tj. mezi 0,6 – 1,25 % HDP Evropské unie.

Průběh přípravy směrnice

Již v roce 1993 byl připraven tzv. „Green Paper“, Zelená kniha týkající se budoucí právní úpravy škod na životním prostředí jako první stadium případné komunitární legislativy. K tomuto dokumentu se také konalo (1994) společné slyšení Evropského parlamentu, bylo k němu přijato stanovisko Ekonomického a sociálního výboru a také příslušná parlamentní rezoluce žádající Evropskou komisi o novou legislativu - přijetí směrnice Rady ES. Evropská komise až po delší době a obsáhlé a kontroverzní diskusi se zainteresovanými stranami přijala 9. února 2000 tzv. „White Paper“, Bílou knihu o environmentální odpovědnosti jako další stadium zamýšlené komunitární legislativy v této oblasti. Tento typ dokumentu je možná srovnatelný s návrhem věcného záměru zákona při tvorbě české legislativy. Cílem tohoto dokumentu bylo především důkladné rozvedení principu „znečišťovatel platí“, jednoho z klíčových environmentálních principů Smlouvy o Evropské unii, pro jeho budoucí aplikaci na úseku environmentální odpovědnosti. Zároveň Evropská komise došla k názoru, že nejvhodnější formou, jak zpracovat toto téma v komunitární legislativě, bude rámcová směrnice o odpovědnosti za škody na životním prostředí. Diskuse a přípravné práce pokračovaly dále. Mezi nejspornější otázky patřil rozsah zamýšlené právní úpravy – zda se má vztahovat i na škody vzniklé v minulosti, otázka důkazního břemene, princip společné a nerozdílné odpovědnosti apod. V červenci 2001 vzniknul na Generálním ředitelství pro životní prostředí při EK pracovní text směrnice, který byl předložen k oponentuře členským státům, členům Evropské agentury životního prostředí, kandidátským zemím a celé řadě vládních i nevládních organizací mezinárodního i národního významu. Písemné připomínky a stanoviska předložila např. Belgie, Dánsko, Francie, Německo a Polsko. Některé členské státy vyjádřily politování, že pracovní návrh neupravuje otázky občanskoprávní odpo-

vědnosti o životním prostředí (zejména škody majetkové a na zdraví v civilně – právním pohledu) a tzv. „historické škody“, tj. škody vzniklé znečišťováním v minulosti, na které se nebude směrnice vztahovat. Na tomto základě a po vyhodnocení připomínek byla v lednu 2002 předložena verze směrnice Evropského parlamentu a Rady ES COM (2002)17 a 2002/0021(COD), která je předmětem dalších prací a diskusí. Z jejího znění také vycházel autor tohoto článku.

Předmět úpravy

Navrhovaná směrnice má přispět k ochraně **biodiverzity**, **kvality** podzemních i povrchových **vod** (tak jak jsou vymezeny v rámcové směrnici 2000/60/ES o vodách) a **lidské zdraví**, ovšem jen tehdy, pokud ohrožení vod či zdraví pochází od kontaminace půdy. Cílem návrhu směrnice je vytvořit nástroj k předcházení dalšího znečišťování prostředí a to v souladu s principem znečišťovatel platí. V souladu s principem znečišťovatel platí je v návrhu směrnice odpovědnost za ekologickou škodu vyvozována:

1. na provozovateli, který škodu způsobil nebo
2. na tom provozovateli, který provozuje činnost jako potencionálně nebo aktuálně rizikovou. Seznam těchto aktivit je uveden v příloze návrhu směrnice.

Není-li odpovědný žádný provozovatel, vstupuje na jeho místo stát nebo osoba, kterou určí národní zákon. Základním praktickým požadavkem návrhu směrnice, vznikne-li škoda na životním prostředí, je přitom její odstranění – chcete-li obnova či restituce předchozího stavu. Přitom se přihlíží k rozsahu škody a k její závažnosti. Zvláštní pozornost je zmíněna v případech nesolventnosti provozovatelů. Ani škody jimi způsobené nemohou být totiž ponechány stranou právní úpravy.

Obsah navrhované směrnice

1. Obecně je obsahem návrhu směrnice stanovení právního rámce odpovědnosti za škody na životním prostředí, když se stanoví povinnost těmto škodám **předcházet** nebo **napravovat je**.
2. **Definice** – termínem škoda se rozumí přímá či nepřímá, měřitelná a nepříznivá změna přírodního zdroje a/nebo zhoršení přírodních služeb.

Škoda na životním prostředí je definována prostřednictvím:

- a. poškození biodiverzity,
- b. znečištěním vod (povrchových i podzemních),

c. kontaminací půdy nebo půdního podloží.

Škoda na biodiverzitě je v zásadě definována odkazy na relevantní ustanovení komunitárního práva, především na tzv. habitatovou nebo ptačí směrnici. Termínem biodiverzita se míní přírodní stanoviště, rostlinné a živočišné druhy podle Směrnice 79/409/EHS a Směrnice 92/43/EHS. Biodiverzita má zároveň být definována odkazy na oblasti zvláštní ochrany, které jsou založeny na národní legislativě jednotlivých členských zemí, týkající se ochrany přírody. Přírodní zdroje jsou pak definovány jako biodiverzita, voda a půda (včetně podloží). Škoda na povrchových či podzemních vodách v definici těchto vod odkazuje na rámcovou vodní směrnici. Škoda nastává v případě náhodného nebo úmyslného úniku látek nebo materiálu nebo radiace do složek životního prostředí včetně ovzduší, pokud mohou ovzduším přenášené částice nebo elementy způsobit environmentální škodu v tom smyslu, jaký užívá návrh směrnice. Rozsah právní regulace je vymezen také vzhledem k hmotným nositelům škody. Těmi jsou nebezpečné látky a přípravky z nich vyrobené, organismy nebo mikroorganismy, látky při chemické ochraně rostlin a biocidy – půjde přitom o jejich výrobu, užití a vypouštění do životního prostředí.

3. Regulované aktivity a **objektivní odpovědnost** provozovatele. Předmětem případné objektivní odpovědnosti budou „provozní činnosti“, tj. profesní nebo pracovní aktivity, které představují riziko pro lidské zdraví a životní prostředí, které budou uvedeny v příloze č. 1 návrhu směrnice. V návrhu přílohy jsou pak uvedeny činnosti, na které se vztahuje směrnice o IPPC, rámcová vodní směrnice, směrnice ES regulující velké spalovací zdroje apod.
4. Náprava škod a jejich oceňování. Navrhuje se, aby provozovatel, resp. orgán veřejné moci na účet provozovatele, provedl **nápravná opatření** vedoucí k obnovení předešlého stavu (restoration). Rozlišuje se mezi primární obnovou a kompenzační obnovou. Rozdíl je v lokalizaci. Kompenzační obnova se provádí v jiné lokalitě, než je ta, kde došlo ke škodě. Nápravná opatření budou zpravidla popsána prostřednictvím věcných kritérií, takže obvykle nebude třeba jejich peněžního ocenění. Tam, kde to však bude vhodné, mohou příslušné úřady zavést určité peněžní oceňovací techniky za účelem vyčíslení škody, která se bude napravovat formou kompenzačních opatření. Pokud se ve stejném období objeví několik škod, tak příslušný orgán bude oprávněn stanovit pořadí (prioritu) jejich nápravy.
5. **Nápravná opatření** jsou blíže rozvedena v příloze č. II návrhu směrnice. Je stanoven jejich cíl – v principu půjde o návrat původního stavu poškozených stanovišť, návrat druhů a návrat kvality vod či jiných přírodních zdrojů a služeb do stavu základních (referenčních) podmínek, tj. do stavu, ve kterém lokalita v zásadě byla před poškozením. Přednost je dána tzv. primární obnově (na místě poškození), musí být identifikovány její prostředky a rozumné varianty. V případě kompenzačních ná-

pravných opatření (tj. na jiném místě než škoda vznikla) přichází do úvahy hodnocení škod prostřednictvím monetární techniky, vyčíslení ztrát způsobených škodou pro účely stanovení nákladů na provedení určených kompenzací. Jsou navržena kritéria pro výběr nápravných opatření. Přípustná je kombinace primárních a kompenzačních opatření.

6. **Financování** nápravných opatření – odpovědnost provozovatele. Každý členský stát bude muset zavést příslušná opatření vedoucí k tomu, aby příslušná preventivní a nápravná opatření byla skutečně financována a prováděna provozovatelem. V případě, kdy nepůjde uplatnit princip „znečišťovatel platí“ (původce škody nebude znám nebo nebude solventní), musí být zavedeno tzv. alternativní finanční schéma k financování těchto činností. Každém, kdo vynaložil náklady na odstranění ekologických škod namísto provozovatele, musí být tyto uhrazeny provozovatelem, pokud existuje a je solventní. Obdobnou odpovědnost jako provozovatelé budou mít správci konkurzních podstat a likvidátoři, pokud jde o jejich finanční odpovědnost za nápravná opatření, v případě, že v rozhodné době vystupují při řízení podniku na místo provozovatelů. Tam, kde škoda na biodiverzitě nevznikla v důsledku provozní činnosti a regulovaná aktivita není uvedena v seznamu rizikových aktivit (opět příloha č. 1 návrhu směrnice), tak ji provozovatel má hradit pouze v případě, že ji způsobil zaviněným jednáním.
7. **Výluka z odpovědnosti.** Návrh směrnice by neměl zakládat odpovědnost, je-li:
 - a. škoda výsledkem určitých událostí, které jsou mimo kontrolu provozovatele (*vis maior*),
 - b. škoda je výsledkem specifických emisí nebo skutečností, které jsou dovoleny platným právem, a na které bylo vydáno provozovateli povolení.Tentýž princip výluky z odpovědnosti bude platit v případě, kdy škodlivost aktivity nebyla rozpoznána vzhledem ke stavu vědeckých a technických znalostí v době, kdy byly emise vypouštěny do životního prostředí nebo kdy se odehrávala příslušná aktivita. Mohou být i jiné ospravedlnitelné případy, kdy odpovědnost na provozovateli nebude požadována. Pokud se na vzniku škody podílela jiná osoba než provozovatel, pak by tato jiná osoba měla přiměřeným podílem nést náklady nápravných opatření.
8. Úhrada nákladů v případech **preventivních** opatření. Tyto náklady musí nést provozovatelé.
9. Úhrada nákladů v případě, kdy se na vzniku škody podílelo více stran. Několik provozovatelů může způsobit škodu společně. V takovém případě je správné zavést **společnou a nerozdílnou odpovědnost**. Možná je podle návrhu směrnice i zásada oddělené odpovědnosti. Pokud lze určit provozovatele, který jistě způsobil pouze určitou část škody, pak na něm lze vyžadovat, aby nesl náklady pouze ohledně této části škody.

10. Promlčecí doba pro zpětnou úhradu nákladů (regres) nápravných opatření. Promlčecí doba pro zpětnou úhradu nákladů od provozovatele je navržena na **pět roků** od uplynutí doby, kdy nápravná opatření byla prováděna.
11. Kompetentní úřad. Kompetentním úřadem, který bude nařizovat provedení nápravných opatření, mohou být **soudy nebo správní úřady**. Členské státy se v této věci rozhodují podle svých národních zvyklostí, přitom se konstatuje, že některé úkoly či úkony jako je např. hodnocení významu škody nebo určování nápravných opatření nebo určení provozovatele, který škodu způsobil, jsou více méně záležitostmi, kde soudy nejsou příliš zavedené a zkušené. Pokud o ukládání nápravných opatření budou rozhodovat správní úřady, měla by jejich rozhodnutí být přezkoumatelná soudně.
12. Návrh na zahájení řízení (žaloby). Návrh na zahájení řízení by mohly podávat příslušné orgány státu a také „**dotčený subjekt**“, tj. každý, kdo prokáže zájem na provedení nápravných opatření, včetně subjektů, které se zabývají zájmovou ochranou životního prostředí. Odpovědný provozovatel, by pak samozřejmě měl mít příležitost vyjádřit se k návrhu na zahájení řízení nebo k žalobě a vznést případně námitky.
13. **Finanční jistota**. Velmi důležitou součástí rámce odpovědnosti podle návrhu směrnice je podpora finančního zajištění případných škod. Nejde přitom o požadavek obligatorní, ale žádoucí, jako součást efektivní prevence. Může mít formu pojištění nebo jinou podobu finanční jistoty (rezervní fond), která se vytváří pravidelně či jednorázově a slouží k úhradě případných škod.
14. **Kooperace** mezi členskými státy. V případě přeshraniční škody musí zainteresované členské státy aktivně spolupracovat na předcházení či na nápravě takové škody.
15. Vztah k národnímu právu – členské státy EU si mohou ponechat **přísnější úpravu** než navrhuje směrnice. Měly by se však vyhnout problému „dvojí úhrady nákladů“. Tím se zřejmě míní případné odškodňování v režimu občanské odpovědnosti a současně provádění nápravných opatření, pokud se jimi zároveň plně či zčásti kompenzují stejné škody. Otázka, zda může navrhovaná směrnice připustit přísnější režim v národní legislativě, je zřejmě dosti komplikovaná. Zajímavý názor k tomuto byl vysloven dr. Ludwigem Krämerem z Evropské komise a uveden i na stránkách tohoto časopisu².

² viz JUDr. Jan Komárek „Mezinárodní konference k 10. výročí založení Ústavu pro ekopolitiku“..., České právo životního prostředí 4/2002(6) str. 98.

16. Časová působnost. Navrhovaný právní režim by neměl mít **žádnou zpětnou účinnost**. Přitom jako přiměřená se připouští opatření nezbytná pro vyřešení situací, kde je pravděpodobné, že škoda vznikla před účinností směrnice (tj. např. stanovení fixního data, od kterého se určité škody budou považovat za „nové“ či naopak za „historické“).

Ekonomické ohodnocení návrhu směrnice, výnosy a náklady

Návrh směrnice vychází důsledně z principu „znečišťovatel platí“. Celkově se návrhem zamýšlí změnit spíše distribuci nákladů vydávaných na ochranu životního prostředí než vytvářet atmosféru pro vznik nových dodatečných nákladů směřovaných na environmentální škody. Důrazem na možnost finančního zajištění rizikových činností se směrnice posouvá i v ekonomické oblasti výrazně do oblasti prevence. Případné finanční zdroje na likvidaci environmentálních škod by se tedy měly tvořit preventivně. Důležité také je, že návrhem směrnice se nezavádějí žádné nové či dodatečné standardy ochrany životního prostředí, pouze se vynucují existující standardy. Návrh směrnice byl připraven v souladu s principem ekonomické efektivnosti a sociální přijatelnosti.

Finanční zajištění ekologických škod

Jde o klíčový nástroj navrhované směrnice. Pod různými názvy jako pojištění ekologických škod, pojištění ekologických povinností k vyčištění životního prostředí atd., už dnes nabízejí různé pojišťovny typ pojištění vztahovaný k ekologickým škodám. Tento typ pojištění má poměrně dlouhou tradici a promyšlenou koncepci v USA, kde se již více než 20 let v souvislosti s činností Superfondu (zákonná právní úprava v USA ohledně odstraňování ekologických škod) nabízí i jeho produkty. Specifickou otázkou takového pojištění je, zda má být omezeno určitou částkou, což řeší pojišťovny individuálně. Samotná odpovědnost podle návrhu směrnice však limitována není. Není tedy stanovena výše „maximální“ škody.

Hodnocení škod na přírodních zdrojích

Hodnocení škod na přírodních zdrojích je dlouhodobě kontroverzní záležitost. V odůvodněném rozsahu je to zároveň záležitost nezbytná k dosažení cílů návrhu. Je třeba říci, že návrh směrnice upřednostňuje při hodnocení těchto škod metodu faktické obnovy přírodního zdroje (restituci) nad metodou pouze monetární kompenzace škody. Je to pochopitelné, neboť náklady na obnovu (restituci) se dají snadněji vyjádřit a jsou také ověřitelné ex post. Obnovení je hlavní metodou nápravy škod na přírodních zdrojích. Má přednost před jejich finanční kompenzací a hodnocení. Rozvíjet metody hodnocení případně pomáhají zkušenosti z USA, především z metod nazývaných „cost-effective

analysis“ (přístup podle efektivnosti vynaložených nákladů). Zkušenosti se čerpají zejména z amerického zákona o nápravě škod způsobenými ropnými skvrnami.

„Superfond“ jako srovnání

Evropská legislativa má v případě ekologických škod jasného předchůdce v zákoně úpravě v USA. Není možno ji při legislativních přípravách v EU pominout. Jako vzor dobrý i špatný. Zákon o nápravě ekologických škod – zákon o tzv. Superfondu v USA - je založen na tom, že zmocňuje americkou vládní Agenturu životního prostředí USA k identifikaci kontaminovaných míst, a k možnosti nařídit jejich vyčištění. Přitom buď iniciuje takové vyčištění prostřednictvím třetí osoby (odborné firmy) a v soudním procesu pak nutí strany odpovědné za kontaminace zaplatit nezbytné náklady, nebo nutí „podezřelé“ subjekty aby provedly vyčištění samy. Nápravné akce na kontaminovaných místech jsou prováděny podle nařízení zákona o Superfondu zejména tehdy, když je ohroženo veřejné zdraví nebo majetek. Návrh směrnice EU se od zákona o Superfondu liší zejména pokud jde o zpětnou účinnost (ta je totiž v tomto případě v USA přípustná a dají se tak řešit tzv. „historické“ škody). Liší se však i v některých dalších ohledech.

Výsledky projednávání návrhu směrnice

Každý návrh směrnice ES se široce projednává se zainteresovanými skupinami. Nejinak je tomu i v případě návrhu této směrnice. V dalším textu shrnujeme výsledky diskuse.

Čeho se obávají zástupci průmyslu a profesionálních sdružení:

- požadují jasné a precizně formulované definice pojmů v návrhu směrnice,
- jsou všeobecně proti jakémukoliv přenášení důkazního břemene o příčinách environmentální škody na provozovatele,
- jsou obecně proti zavedení principu společné a nerozdílné odpovědnosti,
- chtějí omezit objektivní odpovědnost na menší počet aktivit než je navrhováno (zúžit návrh přílohy 1),
- trvají na tom, že shoda činnosti potencionálně odpovědného provozovatele s příslušným povolením, resp. právní normou, je dostatečným důvodem pro jeho úspěšnou obhajobu, resp. vyvinění,
- nepřejí si žádné zvláštní postavení nevládních organizací v otázce přístupu ke spravedlnosti ve věcech environmentálních škod,
- mají obavy z potíží, které jsou spojeny se zaváděním oceňování škod na životním prostředí monetární cestou,
- vyjadřují obavy z toho, zda se jim podaří zajistit přiměřené finanční zajištění, ale vítají, že finanční zajištění není stanoveno jako povinnost.

Pozice nevládních organizací:

- návrh nejde dostatečně daleko, není dost ambiciózní. Zaváděná objektivní odpovědnost je příliš úzce limitovaná,
- pokud jde o biodiverzitu, odpovědnost by se měla vztahovat na všechna chráněná území, nejenom ta která náleží do soustavy Natura 2000, rovněž by měla zahrnovat všechny ptačí druhy chráněné podle ptačí směrnice,
- požadují rozšíření objektivní odpovědnosti, zejména pokud jde o znečištění vod způsobené látkami, které nejsou návrhem směrnice označeny za nebezpečné,
- trvají na tom, aby předmětem regulace zůstala kontaminace půdy, která je nebezpečná nebo potenciálně nebezpečná lidskému zdraví,
- požadují, aby se směrnice týkala historických škod, zejména případů kontaminované země,
- požadují, aby dotčení občané a zájmové skupiny občanů měli dobrou právní pozici a aby byli oprávněni vést přímé žaloby nebo měli možnost podat jiné právní návrhy, vedoucí k zahájení řízení o nápravě ekologických škod, alespoň v určitých případech. Zároveň požadují, aby v těchto případech byli zbaveni soudních nebo jiných poplatků,
- navrhuji, aby finanční zajištění škod bylo povinné na komunitární úrovni,
- předpokládají, že důkazní břemeno o tom, co je příčinou škody, bude přesunuto na provozovatele.

Závěr

Téma odpovědnosti za ekologické škody na životním prostředí je otevřené i u nás v České republice. Ať už Směrnice Evropského parlamentu, Rady ES bude v dohledné době přijata či nikoliv, měli bychom se vážně zamyslet nad některými aspekty environmentální odpovědnosti. Je přitom jisté, že výše analyzovaný návrh Směrnice pro nás může být alespoň částečným vodítkem. Už teď však lze konstatovat, že návrh Směrnice řadu věcí a otázek v environmentální odpovědnosti ponechá výhradně na členských zemích. To se týká především trestního práva a správních sankcí za porušování předpisů při ochraně životního prostředí. Týká se to i tzv. historických škod. Zároveň lze z návrhu směrnice dosti bezpečně rozpoznat, co bude považováno za určité společné minimum pro všechny členské země EU a podle toho se můžeme již teď zařídit. Bylo by dobré připravit detailní a přesnou srovnávací analýzu naší aktuální legislativy na poli environmentální odpovědnosti s návrhem Směrnice. Řadu institutů, které směrnice bude požadovat, u nás v jisté podobě máme (široce založenou objektivní odpovědnost za škody způsobené provozní činností jak v občanském zákoníku, tak ve složkových předpisech o životním prostředí). Máme je však někdy formulovány a orientovány jinak. Nevytvářejí promyšlený rámec a obsahují nedořešené problémy (např. uplatňování institutu ekologické újmy). Zcela nedostatečná je u nás právní úprava odpovědnosti za kontaminaci půdy, jeden z klíčových podnětů z návrhu Směrnice ES. Není jasné,

jak se budeme vypořádávat s historickými škodami, až bude ukončen program jejich financování z Fondu národního majetku, který se ostatně týká jenom omezeného okruhu subjektů. To vše i mnohé další otázky by měly vést k neprodlené diskusi na uvedené téma, která by předcházela zahájení vlastních legislativních prací.

Summary

The article “Proposed directive of EC on environmental liability” is informing the Czech interested public on new prepared EC legislation on that field. In certain sense the article develops the topic of environmental liability from another article which was publicized in the issue no. 5 of this magazine (“Detriments to the Environment – Solutions, Reality and Perspectives” by P. Petržílek and co-authors, pages 8 – 29). The content of proposed EC directive is described in detail with explanatory notes by the author. The attention is given to all stages of prepared directive – from Green Paper in 1993, White Paper in 2000 to proposal of the directive in 2002. Main focus is of course given to the proposal stage of directive. The proposed community legislation is characterized through crucial principles and rules, e.g.:

the role of prevention, key definitions, strict liability principle, restorative measures, pollution pay principle, exemptions and defenses, the cost analysis, joint and several liability, recovery cost, competent authority, qualified entity position financial guaranty, cooperation of member states, the possibility of stringent national rules and no retroactivity principle.

The informative analysis in the article includes short comparison of the directive proposal with relevant international legislation (namely the Convention of Council of Europe on Civil Liability Arising From Dangerous Activities to the Environment / Lugano, 1993) as well national legislation (namely “Superfund” model in USA according to CERCLA).

The environmental liability represents one of the most urgent topics in national and community legislation. Czech Republic as an accessing country of EU should be prepared for correct transposition and future implementation of the expected legislation on the field of environmental liability. The conclusions of the article are asking for detail discussion aimed to better understanding the possible new legal regulation within the country.

JUDr. Svatomír Mlčoch

je advokátem,
zabývajícím se právem ochrany životního prostředí



Zkušenosti SRN z právní úpravy záloh na plechovky

Mgr. Thomas Müller, LL. M.

Letošní novoroční oslavy mi daly příležitost kromě jiného vyjímecně oslavit popření klišé, která jsem si za léta vytvořil, a to právě v oblasti problematiky životního prostředí. Domníval jsem se, že se ekologické zájmy v naší tak hospodářsky orientované společnosti valnou většinou střetnou se zájmy ekonomickými a že při tomto střetu přímo jaksi zákonitě prohrají, nebo – při nejlepším – jsou donuceny akceptovat choullostivé a podstatné ústupky. Dne 1. ledna 2003 však vstoupila ve Spolkové republice Německo po dlouhém období sporů v platnost tzv. záloha na plechovky a to dle nařízení ze dne 12. června 1991¹ o zabránění a využitkování odpadových obalů (Verordnung über die Vermeidung und Verwertung von Verpackungsabfällen), též nazváno nařízení o obalech (Verpackungsverordnung – Verpack V).

Seznámení se s kvalitou a kvantitou sporů, které předcházely konečnou realizaci tzv. zálohy na plechovky (Dosenpfand) – to jest zjednodušeně řečeno zálohou na většinu nápojů v obalu na jedno použití – by mohlo také zajímat čtenáře tohoto časopisu. Napřed si ale dovolím je seznámit s východisky výkupu těchto nových objektů zálohování.

I. Východiska tzv. zálohy na plechovky

Tato záloha není výsledkem inovace německých politických mozků. Švédsko zná od roku 1984 zálohu na plechovky v přibližné výši 1,80 Kč a zavedlo v roce 1994 zálohu na plastové láhve v přibližné výši 3,70 Kč za 0,33 l, což umožnilo stabilizovat počet obalů nápojů na několikanásobné použití. Deset států ve Spojených státech amerických zná taktéž zálohy na plechovky a na plastové láhve ve výši deseti centů a to většina z nich již přes dvacet let. Z důvodu rostoucího obalového odpadu o víc než 50 % od roku 1992 se rozvinula ve Spojených státech amerických diskuse o celofederálním zavedení těchto záloh. Z hlediska ekologického se zdá dnes být jisté, že přednost by měla být dána obalům nápojů na několikanásobné použití než plechovkám a plastovým láhvím. V řadě tzv. ekobilancí² dopadly tyto poslední o mnohem hůř než obaly nápojů na několikanásobné použití. V SRN diskuze o zabránění odpadů začala nejpozději na konci osmdesátých let. Dnešní generální ředitel UNEP a tehdejší ministr životního prostředí SRN za Křesťanskou demokratickou unií (CDU) Klaus Töpfer vydal v roce 1991 nařízení o obalech s tím cílem, aby se zabránilo odpadům z obalů a aby byly tzv. nezabranitelné odpady využítkovány. Z tohoto důvodu byly zavedeny povinnosti pro

¹ BGBl. I str. 1434

² tj. průzkumu, který vyhodnocuje dopad obalů na životní prostředí během jejich „života“

výrobce a provozovatele³. Tyto spočívaly v tom, aby výrobci a provozovatelé vzali zpět obaly z použitého zboží a aby je využitovali (Produktverantwortung, odpovědnost za výrobek). Na přání průmyslu bylo výrobcům a provozovatelům umožněno za účelem dodržení svých povinností použití tzv. duálního systému. Firmy, jejichž povinností se tak stalo přijímat zpět a recyklovat hmoty obalů, mohly tuto povinnost předat – ovšem po patřičně platně uzavřené smlouvě – speciálním firmám, které se na likvidaci odpadů a na jejich znovuzhodnocení⁴ specializovaly. Byla zavedena tzv. zelená tečka (grüner Punkt), kterou byly označovány produkty firem, které do tohoto systému vstoupily, smlouvy podepsaly a poplatky za znovuzhodnocení učinily. Tento systém byl ztělesněn v Duálním systému Německo s. s r.o. (Duales System Deutschland, GmbH, dnes Duální systém Německo, a.s. (Duales System Deutschland AG).

Ohledně nápojových obalů na jedno použití, nařízení o obalech už tehdy ustanovilo zálohovou povinnost. Osvobození od této povinnosti bylo možné za třech předpokladů:

- bude vybudován systém, který umožní každému spotřebiteli, aby ve své blízkosti našel místo pro navrácení obalů na jedno použití (již zmíněný duální systém a jeho kontejnery),
- dosažení jistých, resp. určitých registračních a využitkovatelných kvót a
- dodržení (jednotlivých) zemských kvót z roku 1991 pro nápoje v obalu na několika-násobné použití.

Od té doby nápoje v obalu na jedno použití seznaly velký rozmach. Pod vedením tehdejší ministryně životního prostředí a dnešní opoziční vůdkyně Angely Merkelové z Křesťanské demokratické unie (CDU) se nařízení o obalech ze dne 21. srpna 1998⁵ novelizovalo do té míry, že východiskem posudku už nebyly zemské kvóty z roku 1991, ale spolková kvóta z téhož roku, to jest 72 %.

Tento tah znamenal krok zpět pro zavedení tzv. zálohy na plechovky. Merkelová umožnila, aby dosažený převis nad 72% byl přičten k dobru těm zemím, které kvóty z různých důvodů nedodržely, za kteréžto nedodržení jim však hrozil zákonný postih, který spočíval v tom, že by byla zrušena suspenze zálohy na plechovky.

³ Německé “Vertreiber” znamená nejen českého provozovatele ale i prodejce. I když druhý význam je zde příhodnější, zvolil jsem výraz první a to v tomto smyslu: provozovatel prodejce.

⁴ Znovuzhodnocení, německy Wiederverwertung.

⁵ BGBl. I str. 2379

Osвобоzení od zálohy na obaly na jedno použití jistého druhu nápoje zanikne v případě, že množství obalů na několikanásobné použití téhož druhu nápoje klesne pod 72 % ročního stočeného množství a to bráno celospolkově.

Statistiky od února 1999 až do ledna 2000 a od května 2000 až do dubna 2001 prokazují nedodržení této 72 % kvóty. Zveřejnění těchto údajů v září 2001 a zavedení zálohy na obaly na jedno použití těchto nápojů, které tuto kvótu nedodržely, bylo zablokováno tím, že sedmnáct velkopodniků drobného obchodu a pivovarnictví podalo žádost o dočasné nařízení. Dne 22. února 2002 odvolací správní soud v Berlíně v poslední instanci žalobu zamítl. Podaná ústavní stížnost nebyla ani přijmata.

Tím byla cesta volná pro zveřejnění statistických údajů dne 2. července 2002 ve Spolkovém věstníku (Bundesanzeiger). Dle nařízení o obalech, zálohová povinnost pro obaly na jedno použití nápojů nedodržujících spolkovou kvótu, vstoupí v platnost šest měsíců po zveřejnění neuspokojujících kvót, tj. 1. ledna 2003. Jedná se specificky o tyto nápoje: pivo, minerální vody a perlivé nápoje. Výška zálohy je dána objemem obalu: 0, 25 Euro pro obaly až do 1,5 l. Pro obaly o vyšším objemu záloha činí 0, 50 Euro.

II. Kasuistika sporů ohledně tzv. zálohy na plechovky

V stejném časovém období, kdy probíhal spor o zveřejnění kvót, který se táhl skrz všechny instance, začaly už také první spory o samotné legalitě tzv. zálohy na plechovky. Dne 25. března 2002 bylo oznámeno, že třicet pivovarů, obchodních a obalových podniků, vzneslo ve všech šestnácti spolkových zemích proti zemským vládám žalobu. Jejich cílem bylo zabránění tomu, aby vstoupila v platnost tzv. záloha na plechovky. Žaloba byla namířena proti jednotlivým zemským vládám, protože tyto odpovídají za výkon nařízení o obalech. Noviny "Die Welt am Sonntag" dne 13. dubna 2002 dokonce napsaly, že se Francie a Velká Británie hodlají k této žalobě připojit v případě, že se přeličení bude konat před Evropským soudním dvorem. Avšak tato zpráva zůstala osamocená a nebyla nikdy potvrzená.

Po definitivním neúspěchu odpůrců zálohy na plechovky před Spolkovým ústavním dvorem dne 24. června 2002 ve věci zveřejnění jednotlivých kvót nedodržujících spolkovou kvótu, oznámil průmysl vyrábějící nápoje, že hodlá dále právně zabránit tomu, aby vstoupila v platnost záloha na plechovky. Necelý měsíc později, tj. dne 23. července 2002, zamítl Spolkový správní soud v Lipsku (Bundesverwaltungsgericht) formou usnesení žádost o dočasné nařízení proti jednotlivým spolkovým zemím, aby tyto zastavily výkon nařízení o obalech v souvislosti s tzv. zálohou na plechovky. Ministerstvo životního prostředí SRN (Bundesumweltministerium) přivítalo toto usnesení a vidělo v něm právní základ pro postoj ostatních zemských soudů, u kterých – do té doby

– bylo vzneseno cca. pět set jednotlivých žalob proti zavedení tzv. zálohy na plechovky. Radost Ministerstva životního prostředí SRN měla ale trvat jenom krátkou dobu. Dne 1. srpna 2002 předložily dva svazy drobného obchodu hromadnou žalobu před berlínským správním soudem proti zavádění tzv. zálohy na plechovky. Jejich cílem bylo alespoň oddálit její vstup v platnost. Do dvou týdnů poté přistoupilo k žalobě 7436 podniků.

V té době vrcholila také volební kampaň pro volby do Spolkového sněmu (Bundestag). Kandidát za Křesťanskou sociální unii (CSU) Edmund Stoiber se během ní vyslovil stejně jako jeho protivník kancléř Schröder, pro zavedení této zálohy, což mu přineslo kritiky ze strany odpůrců zálohy. Neměli snad původně oprávněnou naději, že v případě zvolení Edmunda Stoibera za spolkového kancléře záloha na plechovky bude zrušena nebo pozměněná v jejich prospěch? Nevím a nechtěl bych to tvrdit. Avšak co bylo a co je pozoruhodné po volebním neúspěchu Edmunda Stoibera ze dne 22. září 2002 je to, že mezi 24. zářím a 1. listopadem 2002 valné množství žalob velkých pivovarů a velkopodniků bylo vzato zpět. Dle sdělovacích prostředků důvodem byl právě volební neúspěch křesťanských a svobodných demokratů (CDU/CSU a FDP), od kterých se očekávalo, že v případě vytvoření koaliční vlády by Tito zabránili zavedení zálohy a to přesně podle představ jejich odpůrců.

Další událost, která se odehrála během volební kampaně, nadále dávala odpůrcům naději doufat. Dne 10. září 2002 správní soud v Düsseldorfu uznal, že záloha je nezákonnou a osvobodil třicet pět podniků od zálohové povinnosti. Dle názoru soudu musí být takový důležitý zásah do vlastnických práv odhlasovaný Spolkovým sněmem a nestačí proto jen vládní nařízení. Toto rozhodnutí představuje jediný úspěch pro odpůrce zálohy. Zemská vláda Severního Vestfálska spolu se Spolkovou vládou na to podaly – a to stejným způsobem jak to činili až dosud jejich protivníci – urychlenou žádost u Správního odvolacího soudu (Oberverwaltungsgericht) v Münsteru, který dne 28. listopadu 2002 zrušil prvoinstanční rozhodnutí a to s tím odůvodněním, že žaloba proti Severnímu Vestfálsku není věcně odůvodněná, protože zájem žalobců – to jest osvobození od zálohové povinnosti sám o sobě a výhradně v Severním Vestfálsku – není ochrany hodný.

Z důvodů této všeobecné situace (jediné pozitivní rozhodnutí zrušeno, ostatní zamítnuté, nezměněná politická situace) se strana odpůrců a zvláště její oficiální představitelé z průmyslových svazů rozhodli vzdát se odporu. Učinili rozhodnutí hledat spolu s ministrem pro životní prostředí, který byl zvolen za stranu Zelených, Jürgenem Trittinem dialog ohledně akceptovatelného způsobu jak zavést zálohu na plechovky. Dne 11. prosince 2002 ministr oznámil, že nehodlá se zúčastnit těchto rozhovorů, protože vyšlo mezitím najevo, že jednotlivé podniky podaly znovu před Spolkovým správním soudem žádost o dočasné nařízení proti vstupu zálohy v platnost.

A tím už začal velmi hektický finiš. Dne 13. prosince 2002 Odvolací správní soud v Berlíně zamítl urychlenou žádost několika velkopodniků o zastavení výkonu nařízení o obalech. Dle názoru soudu převažuje veřejný zájem nad hospodářským zájmem, který spočíval v odložení nutných investic pro zavedení zálohy až do doby soudního rozhodnutí ve věci samé. Dne 19. prosince 2002 zamítl Spolkový správní soud urychlené žádosti s cílem zabránění vstupu zálohy v platnost. Dne 20. prosince 2002 zamítla první komora Spolkového ústavního dvora jednomyslně žádost o dočasné nařízení⁶. Dle jejího názoru jsou urychlené žádosti a ústavní stížnost nepřijatelné a neoprávněné. Vlastnická práva nejsou porušena, protože lze vyžadovat, aby žalobce počkal na hlavní přeličení v této věci. Dne 27. prosince 2002 byla rovněž zamítnuta podobná ústavní žádost a podobné žádosti o dočasná nařízení.⁷

Nyní si dovedete představit jak mi bylo prvního ledna toho roku. Na jedné straně jsem byl rád, že záloha na plechovky vstoupila v platnost, na druhé straně mi nadávala moje hlava, že jsem to neměl tak oslavovat. Co se týče hlavních přeličení v této věci, tak mohu dodat, že dne 16. ledna 2003 Spolkový správní soud zamítl žalobu v prvním hlavním přeličení: žaloba proti jednotlivým zemím na zastavení výkonu nařízení o obalech je nepřipustná. Doufám, že ostatní hlavní přeličení půjdou tímto směrem.

♠
Mgr. Thomas Müller, LL.M., Maîtrise en droit,
je absolventem Université Paris I – Pathéon – Sorbonne v Paříži
a Univerzité v Kolíně nad Rýnem,
obor právo francouzské a německé, mezinárodní aspekty,
v současné době pracuje na Ministerstvu průmyslu a obchodu ČR
v odboru mezinárodního a komunitárního práva.
♠ ♠

⁶ BVerG, 1BvR 2305102 vom 20.12.2002

⁷ BVerG, 1 BvR 2351/02 vom 27.12.2002

Myslivecká legislativa ve státech EU

Dr. Ing. Rudolf Novák

V souvislosti s projednáváním zákona o myslivosti v Parlamentu se objevila nebývalá mediální kampaň, často podpořená i vysokoškolskými učiteli nebo právníky. Jedním z nejčastějších argumentů byla nejen „přílišná ingerence státu do práv vlastníků pozemků“, ale také zejména to, že náš projednáváný a dnes již platný zákon o myslivosti č. 449/2001 Sb. je v nesouladu s předpisy myslivosti ve státech EU a bude jej nutno před vstupem do EU změnit.

K prvnímu argumentu lze snad jen poznamenat to, že nutná a potřebná míra ingerence státu do práv vlastníků při jakékoliv činnosti, která může ovlivnit přírodu nebo jen jednotlivé složky ekosystémů, ukázaly nejen povodně¹, ale je historicky ověřenou skutečností. Za vše hovoří citáty z historické judikatury:

Předpisy o tvoření honebních okrsků jsou donucovací předpisy veřejného práva, které jsou výhradně určeny k tomu, aby hájily věci veřejné a proto se úplně vymykají soukromé dispozici stran. (Budw. 1643A)²

Z §§ 13 a 14 je zřejmé, že zákon se přímo obává toho, aby členové společenstva sami myslivost neprovozovali, poněvadž spatřuje v tom odůvodněné nebezpečství, že by se tím ohrozil myslivecký výkon honitby a tím se trvalá hospodářská cena honitby znehodnotila. Výkon společenstevní honitby se má díti co možná nejracionálněji... (Boh. 13/1919, 435/1920).³

K druhému argumentu, který vyplývá, snad z obecně malé znalosti problematiky mysliveckého práva i v akademické veřejnosti, jsem se pokusil rozebrat právní situaci, která je ve státech EU.

Patnáct členských států EU, pokud jde o myslivost, její tradice, zvyklosti a legislativu je možno rozdělit do 4 skupin:

¹ Srovnej M. Damohorský: Právně povodňové poznámky. České právo životního prostředí č. 3/2002 (5), str. 3 – 7.

² Pozn. tedy část zákona o myslivosti týkající se tvorby honiteb je veřejným, nikoliv soukromým právem.

³ Pozn. judikát k povinnosti pronajímat společenstevní honitby stanovené zákonem č. 49 z. z. z roku 1866 pro Čechy, který platil až do roku 1939.

1) *Středoevropský revírní systém myslivosti (5 států) Rakousko, Belgie, Nizozemí, Lucembursko, Německo*

V těchto zemích je myslivost formována dlouhou tradicí. Ústně a písemně zachovaná pravidla tzv. správného výkonu myslivosti jsou pevně zakořeněná a v některých státech jsou i součástí legislativy např. Spolkový zákon o myslivosti Bundesjagdgesetz z 29. 11. 1952 (BGBl IS 780) ve znění novel (*Bei der Ausübung der Jagd sind die allgemeinen anerkannten Grundsätze deutscher Waldgerechtigkeit zu beachten*).

Základem tvorby honiteb jsou vlastnická práva k honebním pozemkům. Honební společenstva, jejich zakládání, provoz, včetně obecného ručení za hospodaření této právnické osoby, nájem honiteb a jejich využití, jsou kodifikovány podobně, jako v našem novém zákonu o myslivosti.

Myslivost je regulována státními ingerencemi ve prospěch zvěře a jejího prostředí. Velikost honiteb odpovídá národním zvyklostem a vývoji legislativy. Ve všech zákonech těchto zemí je možno vysledovat především důraz na kvalifikaci myslivců a výraznou preferenci nájmu honiteb jen občany těchto zemí. V Rakousku či Německu si může pronajmout honitbu jen ten, kdo drží více jak 3 roky nebo 5 let lovecký lístek vydaný v příslušné spolkové zemi (*Pachter darf nur sein, wer einen Jahresjagdschein besitzt und schon vorher einen solchen während dreier Jahre in Deutschland besessen.*).

Základem myslivosti je plánovitý lov zvěře, zákony je definována ochrana zvěře a péče o zvěř. Výrazná omezení lovu ve prospěch zvěře je možno vysledovat v historických předpisech až do středověku. Předmětem myslivosti je velká druhová četnost volně žijících živočichů. Velká hustota osídlení a dlouhodobé zkulturnění krajiny se odráží v relativně malém počtu myslivců, jejichž podíl na celkovém počtu obyvatel je přibližně jen 1:300. Do skupiny těchto zemí je možno zařadit i ČR a některé další středoevropské kandidátské země.

2) *Skandinávský systém myslivosti (3 státy) Dánsko, Finsko, Švédsko.*

V těchto státech se myslivost vykonává ve formě, která byla ve střední Evropě známa před několika staletími. Na prvním místě je úlovek. Získání zvěřiny se bere jako „sběr úrody“, kterou nabízí příroda. Trofej, ve středoevropském pojetí neexistuje, etika lovu má podřadnější místo. Důležitý je především lov, péče o zvěř, ve středoevropském pojetí, prakticky neexistuje. Neexistují ani honitby (nebo jinak vymezené okruhy pro provádění myslivosti). Základem oprávnění k lovu je tzv. licenční systém. Po vydání licence je možno lovit na celém území státu nebo na části státu. Za vydání licence se platí poplatek. Výše poplatků za vydání licence výrazně preferuje místní lovce. Předmě-

tem lovu je především spárkatá zvěř. Zvěřina patří lovcům. Legislativa především upravuje doby lovu, způsoby lovu a používání střelných zbraní. Např. bez absolvování praktické zkoušky v použití zbraně není možno získat licenci k lovu. Myslivci mají v těchto státech nejvyšší podíl na počtu obyvatel v zemích patnáctky při poměru 1 : 25.

3) Anglosaský systém myslivosti (2 státy) Spojené království, Irsko.

V těchto zemích zaujímá přední místo tzv. sportovní hledisko. I když pojem sport, se u nás, v souvislosti s myslivostí chápe velice pejorativně, v těchto zemích tento pojem má především význam „dát zvěři šanci“. Důležitý je dobrý zásah zvěře zbraní při lovu, neodsuzuje se ani bohatý výřad. Poněkud zvláštní, z našeho pohledu, jsou i doby lovu zvěře. Např. srnci se loví již od 1. dubna. Trofej má poněkud jiný pojem než u nás. Nemusí to být rohy či parůžky, postačí třeba fotografie nebo jiná památka na sportovně etický zážitek.

Oblečení a tradice vychází z dodržovaných tradic společenských tříd a nepsaných společenských pravidel. Podobným zásadám odpovídají i způsoby lovu. Obecně známou je i štvance na lišku, která má především společenský charakter a velký ekonomický význam, zejména pro obyvatele venkovských oblastí. Myslivost (tedy především lov) je spojena s držbou půdy. Na svých pozemcích může lovit prakticky každý. Předmětem právní úpravy je především výčet zvěře, doby lovu zvěře a způsoby lovu. Myslivců je, v poměru na počet obyvatel, poměrně mnoho. Statisticky vyjádřeno 1 : 60.

4) Latinský systém myslivosti (5 států) Francie, Řecko, Itálie, Španělsko, Portugalsko.

Myslivost má v těchto zemích silný sociální aspekt. Prioritu má radost z přírody, z okruhu přátel a společenské zábavy. S výjimkou autonomní oblasti Jižní Tyroly, v této provincii jsou honitby o výměře několik set hektarů vytvořeny přímo zákonem, neexistuje v těchto zemích systém honiteb. Myslivost (tedy opět především lov) je realizována na základě licenčního systému. Tedy k lovu je nutno si zakoupit licenci. Sazbami za vydání licence jsou výrazně preferováni místní občané.

Určitou výjimkou je Francie. Podle Verdailova zákona (zákon o myslivosti) může na svých pozemcích lovit majitel více jak 20 ha. Ostatní majitelé pozemků, v rámci obce, se musí k lovu sdužit.

Loví se to, co příroda nabízí, především různé druhy tažných ptáků. Velké zvěře (např. jelen) je velice málo a někde je velice přísně chráněna (Itálie). Ochrana a péče o zvěř, ve středoevropském pojetí je málo nebo vůbec není realizována. Není nutná,

protože hlavní předmět lovu, tažní ptáci, se zdržují na území těchto států jen krátký čas. V románských zemích je v průměru každý čtyřicátý občan lovcem.

Jak je tedy z tohoto výčtu a rozboru zřejmé, není zcela jednoduché i pro orgány EU, sjednotit legislativu či vydat obecně závazné předpisy týkající se myslivosti.

Mimo výše popsaných systémů myslivosti a tomu odpovídající legislativě, je nezanedbatelnou překážkou možného budoucího sjednocení myslivecké legislativy, i četnost jednotlivých volně žijících živočichů, kteří jsou předmětem lovu nebo výkonu práva myslivosti, v jednotlivých zemích patnáctky.

Jeden příklad za všechny. V Itálii je jelen evropský velice přísně chráněn, naopak např. v sousedním Rakousku je předmětem mysliveckého hospodaření se všemi atributy hodnocení trofejí, problematikou škod na lesních porostech atd., jak je známe i u nás.

V EU je myslivost regulována nepřímo, Rozhodnutími (Regulation) např. 3254/91 – zákaz používání talířových želez nebo Směrnicemi (Directive) např. 79/409/EEC směrnice o ochraně volně žijících ptáků.

Problémy, které se řeší, jsou zejména ujednacení ochrany ohrožených saveců, veterinárních předpisů v části týkající se zacházení se zvěřinou a prevence proti onemocněním přenosným na člověka. V této oblasti se dají očekávat další střety a dohádovací řízení, zejména po vstupu nových kandidátských zemí. Např. již dnes je otevřený a velice diskutovaný problém ochrany medvědů (Slovensko, Slovinsko) nebo vlků (Pobaltské státy). Existuje i snaha, zejména ze strany Německa přehodnotit nebo novelizovat poměrně starou směrnici o ochraně volně žijících ptáků.

Neexistuje žádný oficiální záměr či jiná legislativní iniciativa ujednotit myslivecké předpisy (zákony o myslivosti). Naopak je ponecháváno na jednotlivých zemích, aby tuto část problematiky práva životního prostředí ponechali na národních zvyklostech a národním vývoji legislativy.

V kontextu výše uvedeného jsou tedy všechna tvrzení, že naše právní úprava zák. č. 449/2001 Sb. je v rozporu s komunitárním právem více méně zavádějící. Opak je pravdou. Zák. č. 449/2001 Sb., obsahuje všechna povinná ošetření některých problémů upravených platnými Rozhodnutími a Směrnicemi.

Na závěr několik statistických údajů o myslivcích v EU. Ve státech EU je přibližně 7 mil. myslivců, kteří jsou organizováni ve svých národních organizacích. Je statisticky

dokázáno, že pro 70 % evropských myslivců je domovská honitba nebo okrsek tím, kde nejen loví, ale kde také pečují o zvěř a kterému věnují svůj čas a finance. Tato neplacená práce jde velice těžko vyjádřit v číslech a někdy je i těžko prokazatelná. Lze ale konstatovat, že neplacená práce myslivců je bezpochyby významným přínosem k udržování přírodního prostředí, k poznávání zvěře a ekologie krajiny. V ČR se náklady na udržení sociální a věkové skladby populací zvěře a tím i reprodukční schopnosti, odhadují na 200,- Kč/1ha (Feuereisel 2000).



Dr. Ing. Rudolf Novák je

učitelem myslivosti
na Střední lesnické škole v Hranicích
a delegátem ČR ve F.A.C.E. Brusel



Poznámka:

Zkratka F.A.C.E. je odvozena z francouzského názvu *Federation des Associations de Chasseurs de l'UE*. Tedy volný překlad Federace mysliveckých svazů pro zachování zvěře při EU. F.A.C.E. má k dnešnímu dni 28 členů (kandidátské země a státy patnáctky). Takto zastupuje přibližně 7 milionů evropských myslivců, kteří jsou organizováni ve svých národních organizacích. Hlavní cíle F.A.C.E. lze obecně definovat takto:

- 1) Zastupování a naplňování společných cílů na úrovni Evropské unie.
- 2) Zastupování zájmů myslivců Evropy ve vztazích k mezinárodním a národním institucím.
- 3) Podpora myslivosti podle principu trvale udržitelného využívání přírodních zdrojů jako nástroje k rozvoji venkova, zachování biodiverzity a volně žijících živočichů, zlepšování jejich životního prostředí.
- 4) Spolupráce s institucemi EU, Rady Evropy a nestátními organizacemi na ochranu přírody.

F.A.C.E. má pravidelné kontakty s poslanci evropského parlamentu, zejména s poslanci v nadstranické interskupině (výboru) pro myslivost, rybářství a životní prostředí.



Stav plnění legislativních úkolů ve vztahu k Programovému prohlášení vlády ve stanoveném období (červenec 2002–únor 2003) a Plán legislativních prací vlády, včetně jeho výhledu

JUDr. et Bc. Petr Petržílek, Ph.D.

V souladu s Plánem legislativních prací vlády na zbývající část roku 2002 a s Plánem legislativních prací vlády na rok 2003 se ve sledovaném období v oblasti životního prostředí podílelo Ministerstva životního prostředí na vypracování těchto právních předpisů:

I. Právní předpisy vypracované a již vydané ve Sbírce zákonů

Zákony: 1

Zákon č. 521/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a o omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci), a zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší)

Nařízení vlády: 3

Nařízení vlády č. 61/2003 Sb., o ukazatelích a hodnotách přípustného znečištění povrchových a odpadních vod, náležitostech povolení k vypouštění odpadních vod do vod povrchových a do kanalizací a o citlivých oblastech

Nařízení vlády č. 63/2003 Sb., o způsobu a rozsahu zabezpečení systému výměny informací o nejlepších dostupných technikách

Nařízení vlády č. 71/2003 Sb., o stanovení povrchových vod vhodných pro život a reprodukci původních druhů ryb a dalších vodních živočichů a o zjišťování a hodnocení stavu jakosti těchto vod

II. Návrhy právních předpisů schválené vládou

Zákony: 5

Návrh zákona o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách) – Usnesení vlády č. 883 z 18. 9. 2002.

Návrh zákona o ochraně ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy) – Usnesení vlády č. 983 ze 14. 10. 2002.

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a o změně zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů – Usnesení vlády č. 1071 ze dne 6. 11. 2002.

Návrh zákona o Antarktidě – Usnesení vlády č. 47 z 13. 1. 2003.

Návrh zákona o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých zákonů – Usnesení vlády č. 1225 z 9. 12. 2002.

Nařízení vlády : 1

Návrh nařízení vlády o stanovení zranitelných oblastí a o používání a skladování hnojiv, statkových hnojiv, střídání plodin a provádění protierozních opatření v těchto oblastech. – Usnesení vlády č. 207 z 3. 3. 2003.

III. Návrhy právních předpisů zaslané vládě k projednání

Zákony : 3

Návrh zákona o geneticky modifikovaných organismech a genetických produktech.

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči a změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (tento návrh souvisí s předchozím návrhem).

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (o ochraně ovzduší), zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), zákon č. 477/2001 Sb., o obalech a o změně některých zákonů (zákon o obalech), zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky a o změně zákona č. 425/1990 Sb., o okresních úradech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících, ve znění pozdějších předpisů (zákon o prevenci závažných havárií).

Nařízení vlády : 1

Návrh nařízení vlády o plánu odpadového hospodářství České republiky.

IV. Návrhy právních předpisů projednávané Parlamentem České republiky

Návrh zákona o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách) – návrh byl schválen dne 27. 2. 2003 Poslaneckou sněmovnou Parlamentu a odeslán k projednávání do Senátu.

Návrh zákona o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých zákonů – návrh byl projednán v I. čtení v Poslanecké sněmovně Parlamentu.

Návrh zákona o Antarktidě – návrh zákona byl projednán v I. čtení v Poslanecké sněmovně Parlamentu.

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a o změně zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů – návrh zákona byl projednán v I. čtení v Poslanecké sněmovně Parlamentu.

Návrh zákona o ochraně ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy) – návrh zákona byl projednán v I. čtení v Poslanecké sněmovně Parlamentu.

V. Přípravované legislativní úkoly MŽP uvedené v Plánu legislativních prací vlády na rok 2003 a na léta 2004 až 2006

V roce 2003 se předpokládají práce na legislativních úkolech s termínem předložení vládě do konce června. Jedná se o tyto legislativní úkoly:

Návrh nařízení vlády, kterým se stanoví seznam ohlašovaných látek, způsob zjišťování a vyhodnocování ohlašovaných látek, způsob a forma ohlašování do integrovaného registru znečišťování,

Návrh nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 9/2002 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na výrobky z hlediska emisí hluku,

Návrh nařízení vlády, kterým se stanoví integrovaný národní program snižování emisí oxidu siřičitého, oxidů dusíku, těkavých organických látek a amoniaku na území České republiky,

Dále jsou zahájeny práce na přípravě legislativních úkolů s termínem předložení vládě do prosince 2003. Jedná se o následující legislativní úkoly:

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů,

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí,

Návrh nařízení vlády, kterým se vyhlašuje Chráněná krajinná oblast Novohradské hory,

Návrh nařízení vlády, kterým se vyhlašuje Chráněná krajinná oblast Střední Poohří,

Návrh nařízení vlády, kterým se vyhlašuje Chráněná krajinná oblast Český les,

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů.

Kromě toho je MŽP v uvedeném roce spolupředkladatelem u návrhu nového stavebního zákona, návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 254/2001 Sb., o vodách, návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon a návrhu zákona na podporu výroby energie z obnovitelných zdrojů energie.

Ve výhledu na rok 2004 jsou uvedeny pro MŽP tyto legislativní úkoly :

Návrh zákona o Národním parku Šumava,

Návrh zákona o Krkonošském národním parku,

Návrh zákona o Národním parku Podyjí,

Návrh zákona, kterým se mění zákon o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a produkty a u změně některých dalších zákonů,

Návrh zákona o životním prostředí,

Návrh nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády, kterým se stanoví imisní limity a podmínky a způsob sledování, posuzování, hodnocení a řízení kvality ovzduší.

Dále se v uvedeném období bude MŽP podílet jako spolupředkladatel na přípravě zákona o daních z neobnovitelných přírodních zdrojů.

Ve výhledu na rok 2005 jsou uvedeny pro MŽP tyto legislativní úkoly :

Návrh zákona, kterým se mění zákon o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých dalších zákonů.

Ve výhledu na rok 2006 jsou uvedeny pro MŽP tyto legislativní úkoly :

Návrh nařízení vlády, kterým se stanoví podmínky ochrany klimatického systému Země,

Návrh nařízení vlády o vyhlášení zvláště chráněných území sítě NATURA 2000.



JUDr. et Bc. Petr Petržílek, Ph.D.

je náměstkem ministra životního prostředí
a ředitelem sekce legislativy a státní správy MŽP



Aktuální stav příprav nové právní úpravy pro posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí v kontextu s přípravou nového stavebního zákona

Ing. arch. Martin Říha

Posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí je v České republice jako samostatný správní proces zmíněno poprvé v zákonu č. 17/1992 Sb. o životním prostředí (§ 20 odst. 2) a do praxe uvedeno zák. č. 244/1992 Sb. (§ 14). To neznamená, že se do té doby neprovádělo. Bylo však součástí jiných procesů, zejména navazujících na stavební zákon č. 50/1976 Sb. a jeho novely a na ně navazující prováděcí vyhlášky, nebo podle speciálních předpisů, chránících složky životního prostředí (např. zák. č. 138/1973 Sb. o vodách, předpisy o ochraně zemědělského půdního fondu, hygienické předpisy apod.)

V době přípravy nového zákona o posuzování vlivů na životní prostředí v roce 2000 byla součástí vládní předlohy do Parlamentu ČR (tisk 495) i nová právní úprava pro posuzování koncepcí, reflektující již tehdy připravovanou Směrnicí EU o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí. Tvořila samostatnou část návrhu a oproti vágní úpravě zákona č. 244/1992 Sb. obsahovala podrobnější rozvedení procedury posuzování s ohledem na požadavky nejen připravované směrnice EU, ale i Aarhuské úmluvy o účasti a informování veřejnosti a její právní ochraně. V Poslanecké sněmovně však s odvoláním na fakt, že směrnice EU ještě nebyla formálně schválena, byla celá tato pasáž budoucího zákona č. 100/2001 Sb. vypuštěna a pro posuzování koncepcí zůstal v platnosti z původního zákona č. 244/1992 Sb. právě jen § 14, doplněný o nová úvodní a závěrečná ustanovení. Zákon byl současně přejmenován, aby bylo zřejmé, že se pod původním číslem týká už jen posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí.

Po přijetí Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/42/EC o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí byly zahájeny znovu práce na české právní úpravě. Nejdříve ve formě samostatného návrhu zákona (do změny vlády v roce 2002), pak jako součást novely zákona č. 100/2001 Sb. o posuzování vlivů na životní prostředí, nakonec dosti nešťastně jako součást „euronovely“ sdružující v jednom předpisu 5 různých novel již platných zákonů. Zadání navíc neumožňovalo odstranit v novele všechny nedostatky původního zákona, které mezitím vyšly najevo při praktickém uplatňování, takže bude třeba záhy dalších novel. V době konání konference byly odstraňovány rozpory a řešeny připomínky z vnějšího připomínkového řízení k novele a připravován text pro Legislativní radu vlády ČR. Zatímco rozpory s Ministerstvem pro místní rozvoj se podařilo jednatím a formulováním speciálního ustanovení pro posuzování vlivů územních plánů na životní prostředí v § 10i odstranit a dohodnout odpovídající text i v připravovaném paragrafovém znění nového stavebního zákona,

rozpor s Ministerstvem průmyslu a obchodu je legislativní sekci MŽP navrženo řešit (odstranit) zařazením dalšího zvláštního § 10j, uvedeného jako alternativa, formulačně zcela nepřijatelná pro sekci technické ochrany ŽP, nekompatibilní s ostatními ustanoveními této části zákona nejen koncepčně a obsahově, ale i použitými pojmy. Lze předpokládat, že takový způsob „vyřešení“ rozporu shledá nepřijatelným i Legislativní rada vlády.

Nová právní úprava posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí v souladu se Směrnicí EU rozšiřuje věcnou paletu oborů, jejichž koncepce se posuzují, a navíc vedle dosavadních celostátních koncepcí, územních plánů velkých územních celků a Směrného vodohospodářského plánu ukládá posuzování i regionálních a lokálních koncepcí, schvalovaných kraji či obcemi. Přesunuje informování veřejnosti již do stádia oznámení koncepce, umožňuje veřejné projednání a posuzování souběžně se vznikem koncepce, rozšiřuje a precizuje proceduru projednávání koncepce s dotčenými správními úřady a s veřejností, způsoby zveřejňování apod. Obsahuje i ustanovení o posuzování případných přeshraničních vlivů koncepce na životní prostředí, ukládá zpracování vyhodnocení koncepce osobami s autorizací pro posuzování vlivů na životní prostředí (stávající zákon nepožaduje!), vymezuje, které koncepce se neposuzují vůbec a u kterých je nezbytné provést zjišťovací řízení, ve kterém lze rozhodnout, že se posouzení v celém rozsahu zpracovávat nemusí. Návrh novely stanoví, že pro celostátní koncepce ve vyjmenovaných oborech, koncepce řešící celá správní území jednoho či více krajů, pro národní parky a chráněné krajinné oblasti je orgánem příslušným pro posouzení Ministerstvo životního prostředí, pro koncepce s řešeným územím menším než správní území krajů (mikroregiony, sdružení několika obcí nebo jednotlivé obce) krajský úřad. Koncepci nelze schválit bez jejího předchozího posouzení z hlediska vlivů na životní prostředí, není-li stanovisko o vlivech koncepce na ŽP posuzujícího orgánu zčásti nebo zcela respektováno, musí schvalující orgán tento fakt odůvodnit a zveřejnit spolu s usnesením o schválení. Tolik o hlavních odlišnostech od dosavadní právní úpravy.

Za zmínku v této souvislosti stojí, že se na mezinárodní scéně připravuje na konferenci v Kyjevě podpis tzv. „SEA protokolu“, který jde v požadavcích na okruh posuzovaných nástrojů veřejné správy ještě o něco dál. Nechává na rozhodnutí národních vlád, zda nepodrobí posuzování vlivů na životní prostředí i tvorbu právních předpisů (což mimochodem předpokládal již jasnozřivý zákon č. 17/1992 Sb. o životním prostředí, vydaný Federálním výborem pro životní prostředí, vedeným tehdy Ing. Josefem Vavrouškem, CSc.!).

Směrnice EU č. 2001/42/EC o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí neříká, že SEA proceduru musí vést vždy orgány péče o životní prostředí. Připouští, aby si „své“ koncepce posuzovaly i jiné ústřední správní úřady nebo orgány územní samosprávy. MŽP však situaci v ČR nepovažuje za „zralou“ pro to, aby se této kompetence zbavilo ve prospěch jiných úřadů, jak požaduje např. Ministerstvo prů-

myslu a obchodu. Zkušenost z dosavadního posuzování koncepcí totiž ukazuje jasně, že jsou tyto aspekty v práci ministerstev (vč. MŽP!) i krajů dosud podceňovány, že by se termínové skluzy při zpracování koncepcí „řešily“ na úkor dodržení lhůt a možností účasti dotčených správních úřadů, územních samospráv a veřejnosti, nehledě na rozpor s platným kompetenčním zákonem. Proto bylo MŽP ochotno určitý ústupek provést jen u posuzování územních plánů, kde již dosavadní právní úprava (zákon č. 50/1976 Sb. o územním plánování a stavebním řádu v platném znění – „stavební zákon“) dostatečně ošetřuje mechanismy zveřejňování a projednávání zadání, konceptu a návrhu a některé postupy obou procedur je tedy možno při dohodě příslušných orgánů sloučit.

Návrh nové právní úpravy pro posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí má s nově připravovaným stavebním zákonem ještě několik „styčných bodů“. Z územních plánů se jako „koncepce“ nebudou posuzovat „regulační plány“. Ty budou posuzovány jen v případě, že budou obsahovat záměry, jejichž posouzení je uloženo zákonem č. 100/2001 Sb., tedy jako „záměry“. Odpovídá to i poloze „regulačního plánu“ v instrumentarii územního plánování, kdy může nahradit za předem daných a dohodnutých podmínek územní rozhodnutí. Návrh nového stavebního zákona i právní úpravy pro posuzování vlivů záměrů na životní prostředí dále umožňují sloučit některé kroky při pořizování, projednávání a schvalování regulačních plánů a při vedení územních řízení a vydávání územních rozhodnutí v případech, kdy tyto procesy probíhají na základě vyhrazení na krajském úřadě a příslušné referáty (odborné) se na tom dohodnou.

Oba návrhy zákonů jsou ještě daleko od projednání a schválení v Parlamentu ČR a jistě doznají ještě mnoha změn. Je ovšem povzbudivé, že přes tvrdá jednání se daří udržet obsahy obou předpisů na úrovni věcných problematik vzájemně kompatibilní a neporuší-li tuto přednost další vývoj, posune se kvalita ošetření zájmů na ochraně životního prostředí v ČR zase dále jak co do harmonizace s legislativou EU a vyspělých zemí Evropy, tak v důslednosti uplatňování principů udržitelného vývoje „uvnitř“ České republiky a v jejích správních institucích.

V době konání konference se účinnost obou právních norem dala reálně očekávat k 1. 1. 2004, když vše půjde dobře a souběžně se podaří schválit i nový správní řád. Překvapení v podobě dalších odsunů však vzhledem k naznačeným nedostatkům dosavadních materiálů nelze vyloučit.

♠
Ing. arch. Martin Říha
je ředitelem odboru strategické EIA MŽP
♠ ♠

Zákon o integrované prevenci ve vztahu k některým dalším právním předpisům

JUDr. Tereza Tichá

Zákon o integrované prevenci (zákon č. 76/2002 Sb.) je součástí platného a účinného právního řádu. Stejně tak zákon o posuzování vlivů na životní prostředí (zákon č. 100/2001 Sb.) a zákon o územním plánování a stavebním řádu (zákon č. 50/1976 Sb.). Vzhledem k tomu, že zákon o integrované prevenci je předpisem, který má charakter předpisu horizontálního a zároveň speciálního vůči složkovým předpisům v oblasti životního prostředí, má také zvláštní postavení vůči dvěma dalším výše uvedeným zákonům. Ve vzájemných vztazích těchto norem je možné nalézt několik styčných bodů, resp. souvislostí, popř. je vhodné vymezit pravidla jejich souběžné existence.

Zákon o integrované prevenci zavedl s účinností od 1. ledna 2003 nový, integrovaný přístup k ochraně životního prostředí. Tento integrovaný přístup je realizován zejména procesní cestou, a zákon o integrované prevenci je tedy především procesní normou, a to normou speciální ve vztahu k obecnému správnímu řádu. Jedním z cílů zákona o integrované prevenci, jak je stanoveno v jeho ustanovení § 1, je zabezpečení integrovaného výkonu veřejné správy při povolování provozu zařízení. Toto ustanovení zákon dále rozvádí stanovením jednotlivých kroků procesu rozhodování o žádosti o vydání integrovaného povolení.

Pro aplikaci zákona o integrované prevenci a určení jeho věcné působnosti je zásadní otázkou vymezení pojmu zařízení. Tento je definován v § 2 písm. a). Jedná se o zařízení uvedená v příloze zákona o integrované prevenci a vedle toho o tzv. dobrovolná zařízení (blíže viz uvedené ustanovení).

I. Již pro určení časové působnosti zákona o integrované prevenci (pro povinnost provozovat pouze na základě pravomocného integrovaného povolení) je rozhodující vztah ke stavebnímu zákonu. V rámci závěrečných ustanovení zákona o integrované prevenci je zakotvena základní povinnost provozovatele zařízení, tj. mít pravomocné integrované povolení před vydáním stavebního povolení, resp. řečeno slovy zákona (§ 45): „Stavební povolení podle zvláštního právního předpisu pro zařízení nelze vydat bez pravomocného integrovaného povolení.“ Vedle toho zákon o integrované prevenci obsahuje přechodná ustanovení, v nichž je vztah ke stavebnímu zákonu řešen specifickým způsobem. Přechodná ustanovení se uplatní pouze pro ta zařízení, která splňují podmínky v § 42 nebo § 43 zákona o integrované prevenci. Pokud jde o pojem „uvedení do provozu“ použitý v konstrukci přechodných ustanovení, jedná se „uvedení do trvalého provozu“.

Pro rozhodování o tom, zda se na konkrétní zařízení vztahuje některé z přechodných ustanovení zákona o integrované prevenci (§ 42 nebo 43), či nikoliv, je tudíž důležité, kdy bylo pravomocným kolaudačním rozhodnutím povoleno užívání stavby k určenému účelu, tzn. k trvalému provozu.

Stavební zákon připouští, aby byl již před vydáním kolaudačního rozhodnutí zahájen se souhlasem stavebního úřadu zkušební provoz, po jehož ukončení a vyhodnocení vydá stavební úřad na návrh stavebníka nebo uživatele stavby kolaudační rozhodnutí. I v tomto případě však teprve datum pravomocného kolaudačního rozhodnutí má určující význam pro zařazení zařízení podle přechodných ustanovení zákona o integrované prevenci (§ 42 nebo 43). Pokud se v § 43 zákona o integrované prevenci mluví o vydání stavebního povolení, má se na mysli datum nabytí právní moci tohoto rozhodnutí.

II. Zákon o integrované prevenci tedy stanoví podmínky, kdy a jakým způsobem je potřeba získat pro IPPC zařízení integrované povolení, přičemž povinnost mít integrované povolení se vztahuje na zařízení nová i zařízení již provozovaná. Zákon umožňuje provozovateli nového zařízení podat žádost o vydání integrovaného povolení již ve fázi před vydáním územního rozhodnutí. Zde bude záležet na tom, zda provozovatel bude schopen shromáždit všechny potřebné údaje požadované pro vyplnění žádosti a následné řízení o vydání integrovaného povolení. Zákon o integrované prevenci pak v § 46 řeší, jak bude naloženo se složkovými rozhodnutími, která se vydávají jako nezbytné podklady v rámci územního řízení. V závislosti na tom, zda žádost o vydání integrovaného povolení bude podána před nebo po vydání územního rozhodnutí, se bude lišit rozsah integrovaným povolením nahrazovaných složkových rozhodnutí. Smyslem je, aby v žádné fázi rozhodování podle stavebního zákona nebyly opomenuty požadavky ochrany složek životního prostředí.

Podání žádosti o vydání integrovaného povolení však logicky a časově spadá spíše do fáze stavebního řízení, což lze nejlépe ukázat na vztahu mezi cíli integrovaného povolování, posuzování vlivů na životní prostředí a územního či stavebního řízení.

Pokud jde o vzájemné postavení úpravy EIA a IPPC, zásadní rozdíl je v tom, že v rámci EIA se posuzuje vliv daného záměru na prostředí, a to s ohledem na veřejné zájmy v tomto území. Stanovisko EIA tak logicky zapadá do fáze před územním rozhodnutím, kdy jde teprve o posouzení vhodnosti a funkčnosti umístění daného zařízení v prostorovém uspořádání.

V rámci řízení podle zákona o integrované prevenci se pak podrobně zkoumají technické podmínky zařízení a na základě nejlepších dostupných technik a s ohledem na lokální podmínky již konkrétně umístěného zařízení, k němuž se váže územní roz-

hodnutí, se stanovují závazné podmínky provozu zařízení. Předmětem sledování je tedy zejména otázka dosažení co nejlepšího technického stavu zařízení ve vztahu k jeho vlivu na životní prostředí. IPPC je tak logicky vázáno na stavební řízení a integrované povolení by mělo předcházet povolení stavebnímu.

Posuzování vlivů na životní prostředí je odborná expertíza a je nutné ji chápat jako odborný podklad pro vydání rozhodnutí o žádosti podle § 13 zákona o integrované prevenci (viz § 10 odst. 3 zákona č. 100/2001 Sb.). Posuzování vlivů na životní prostředí by tak mělo v optimálním případě proběhnout v územním řízení, řízení o vydání integrovaného povolení následně s využitím závěrů z EIA.

III. V předchozím textu již bylo zmíněno, že stanovisko, které je výsledkem EIA, je zároveň podkladem pro rozhodování podle zákona o integrované prevenci. Žádost o vydání integrovaného povolení musí podle § 4 odst. 1 písm. n) mj. obsahovat rozhodnutí, stanoviska, vyjádření a souhlasy, které byly vydány podle zvláštních právních předpisů (v poznámce pod čarou je mj. odkaz na zákon č. 100/2001 Sb.). Úřad je povinen zahrnout do integrovaného povolení požadavky k ochraně životního prostředí uvedené ve stanovisku k posouzení vlivů na životní prostředí podle zvláštního právního předpisu (v poznámce pod čarou je odkaz na zákon č. 100/2001 Sb.), pokud jsou v něm uvedené, nebo v integrovaném povolení uvede důvody, pro které tak neučinil nebo učinil jen zčásti (§ 13 odst. 5 zákona č. 76/2002 Sb.).

Okruh záměrů podléhajících procesu EIA je vymezen v § 4 odst. 1 zákona č. 100/2001 Sb., přičemž se jedná o záměry, které teprve mají být realizovány (ať už jde o záměry zcela nové či o změny záměrů již existujících).

Podle § 10 odst. 4 zákona č. 100/2001 Sb. nelze bez stanoviska vydat rozhodnutí nebo opatření nutná k provedení záměru v žádném správním ani jiném řízení nebo v jiném postupu podle zvláštních právních předpisů. Toto ustanovení se opět vztahuje pouze na ještě nerealizované záměry, popř. změny.

Vzhledem k tomu, že zákon o integrované prevenci uvádí ve výčtu podkladů pro žádost o integrované povolení rozhodnutí, stanoviska apod., která již byla vydána, žádost o integrované povolení bude obsahovat stanovisko EIA pouze tehdy, pokud již bylo vydáno (tj. pokud nutnost jeho vydání a nutnost procesu EIA vyplývá ze zákona č. 100/2001 Sb.), a obdobně požadavky uvedené ve stanovisku budou zahrnuty do integrovaného povolení logicky pouze tehdy, pokud stanovisko bylo vydáno.

Pokud jde o otázku paralelního běhu procesu integrovaného povolování a posuzování vlivů na životní prostředí, tento případ může nastat v podstatě pouze v případě

„nových“ IPPC zařízení podle § 45 zákona o integrované prevenci, a to vzhledem k tomu, že stanovisko EIA je požadováno jako nezbytný podklad ke stavebnímu povolení, na které jsou vázány ostatní typy IPPC zařízení podle přechodných ustanovení.

Pokud stanovisko EIA vydáno nebylo a na zařízení, resp. jeho záměr se vztahuje povinnost projít procesem posuzování vlivů na životní prostředí, správní úřad rozhodující o vydání integrovaného povolení nemůže rozhodnout bez stanoviska EIA, které musí přinejmenším v odůvodnění rozhodnutí o integrovaném povolení zohlednit. To však nebrání paralelnímu zahájení procesu integrovaného povolování a procesu posuzování vlivu na životní prostředí (v takovém případě provozovatel v podstatě předkládá obdobné údaje ve dvou řízeních). Teprve v případě, že stanovisko EIA není vydáno do doby, kdy správní úřad má rozhodnout o integrovaném povolení, je třeba v tuto fázi řízení o vydání integrovaného povolení přerušit a dokončit nejprve proces posuzování vlivů na životní prostředí podle zákona č. 100/2001 Sb., tj. vydat stanovisko k danému záměru.

Pokud však stanovisko EIA bylo vydáno již před zahájením řízení o vydání integrovaného povolení, musí je provozovatel k žádosti přiložit. Stanovisko EIA pak bude důležitým zdrojem údajů při vyplňování žádosti o vydání integrovaného povolení, resp. bude možné odkázat v relevantních případech na tuto přílohu žádosti, v níž bude stanovisko EIA obsaženo.

IV. Dalším, řekněme styčným bodem úpravy podle IPPC a podle EIA, je vymezení podstatné změny zařízení. Zákon o integrované prevenci přináší pojem podstatná změna ve svém § 19 odst. 3, v němž stanoví, že podstatnou změnou se rozumí každá změna, která může mít významný negativní vliv na životní prostředí nebo na zdraví člověka. Vedle toho je vždy podstatnou změnou změna, která byla nebo má být předmětem posuzování vlivů záměru na životní prostředí podle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí. Důležité jsou zejména důsledky uskutečnění takové změny na zařízení. Provozovatel IPPC zařízení je totiž v prvé řadě povinen ohlásit úřadu každou plánovanou změnu zařízení (§ 16 odst. 1 písm. b), přičemž toto ohlášení vyvolává ze zákona následnou kontrolu provozu zařízení ze strany úřadu ve spolupráci s Agenturou integrované prevence a orgánem ochrany veřejného zdraví (§ 18 odst. 2 písm. b). Je-li v průběhu kontroly zjištěno, že se jedná o podstatnou změnu, vyzve úřad provozovatele vždy k podání žádosti o změnu integrovaného povolení (§ 19 odst.3). V rámci řízení o změně integrovaného povolení pak budou nově nastaveny podmínky provozu zařízení s ohledem na prováděné změny.

Na tomto místě je vhodné připomenout, že zákon o integrované prevenci zakotvuje také institut pravidelných kontrol provozu zařízení, při kterých se zjišťuje, zda nedošlo ke změně okolností, které mohou vést ke změně integrovaného povolení (§ 18 odst. 1).

V. Poslední zmínka patří otázce přeshraničních vlivů. Jedná se o případy, kdy provoz zařízení může mít významný negativní vliv na životní prostředí sousedního státu. Požadavek zvláštní úpravy řízení o vydání integrovaného povolení v takovém případě vychází z článku 17 směrnice o IPPC (96/61/ES).

Otázku toho, co může být zařízením s možným přeshraničním vlivem, zákon o integrované prevenci výslovně neřeší. Pro praktickou aplikaci příslušných ustanovení bude třeba vycházet jednak z toho, že jako zařízení s přeshraničním vlivem bude posuzováno takové zařízení, u něhož proběhla „přeshraniční EIA“, dále to budou zařízení, u nichž tak určí v konkrétním případě krajský úřad, resp. Ministerstvo životního prostředí, popř. sám žadatel, a nakonec ta zařízení, kde dotčený stát požádá o projednání žádosti o vydání integrovaného povolení v režimu přeshraničních vlivů.

Opět je důležité sledovat zejména důsledky, které přináší právní úprava pro povolování takovýchto IPPC zařízení. Pokud bylo na základě přezkoumání žádosti prokázáno (přezkoumání zde provádí Ministerstvo životního prostředí), že se jedná o zařízení s možnými přeshraničními vlivy, je žádost ve spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí postoupena dotčenému státu ke zveřejnění. Dotčený stát musí zabezpečit, aby jeho veřejnost byla o postoupené žádosti informována a měla možnost se k žádosti vyjádřit dříve než o ní bude státem původu rozhodnuto.

Konkrétní kroky spolupráce mezi dotčeným státem a státem původu budou v našich podmínkách řešeny pravděpodobně prostřednictvím prováděcích protokolů ke sjednaným bilaterálním smlouvám o spolupráci v oblasti ochrany životního prostředí, které Česká republika uzavřela se sousedními státy. Prováděcí protokoly budou muset naplnit jednak požadavky směrnice, ale také budou muset řešit některé praktické otázky jako je např. zajišťování překladů jednotlivých dokumentů nebo otázka lhůt k poskytnutí vyjádření dotčeného státu a jeho veřejnosti. Otázka lhůt v procesu přeshraničního povolování je také velice citlivou oblastí pro provozovatele IPPC zařízení, pro něž je nezbytné znát přesné časové rozložení celého procesu a jemu přizpůsobit svůj postup v řízení o vydání integrovaného povolení, a je tedy obecně otázkou právní jistoty.

Závěrem

Již z velice krátkých praktických zkušeností s aplikací zákona o integrované prevenci je zřejmé, že otázek bude ještě celá řada jak ze strany provozovatelů zařízení, tak ze strany povolujících úřadů. V tomto směru je samozřejmě cílem zabezpečit, aby na všech stranách byl prezentován jednotný přístup k problematickým otázkám zákona, a aby se skutečně podařilo realizovat smysl integrovaného povolování, resp. jeden z cílů zákona – vysokou úroveň ochrany životního prostředí jako celku. Na základě vysvět-

lení vzájemných vazeb a vlivů jednotlivých předpisů může pak proces integrovaného povolování být plně zařazen mezi další instituty, resp. prostředky ochrany životního prostředí.



JUDr. Tereza Tichá

je pracovnice legislativního odboru MŽP
a interní doktorandka Katedry práva životního prostředí
PF UK v Praze



Nový právní předpis EU o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva

JUDr. Jana Prchalová

V lednu letošního roku přijala Rada EU rámcové rozhodnutí Rady č. 2003/80/JHE z 27. ledna 2003, o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva.¹ Jedná se o první vlastní právní předpis EU v oblasti potírání environmentální kriminality. Důvodem byl zejména nárůst environmentálních deliktů a jejich působení a následků, které stále více překračují hranici států, v nichž byl delikt spáchán. Taková protiprávní jednání znamenají hrozbu pro životní prostředí, a proto Rada EU volá po přísné zodpovědnosti. Environmentální delikty jsou problém, kterému musí čelit společně členské státy, které by měly společně vyvinout činnost, aby chránily životní prostředí pomocí prostředků trestního práva.

Legislativní proces

Původně připravovala Evropská Komise návrh směrnice Evropského Parlamentu a Rady ohledně ochrany životního prostředí pomocí trestního práva, založený na čl. 175(1) úmluvy o zřízení EU.² O tomto návrhu jsme již čtenáře našeho časopisu informovali dříve.³ Pak ovšem došlo k pochybnostem, zda by směrnice nebyla v rozporu se Smlouvou o EU. Proto Rada EU rozhodla připravit Rámcové rozhodnutí (Council framework decision). Považovala za vhodné včlenit do něho určitou sumu základních opatření obsažených v návrhu směrnice, zvláště ta, která určují způsob, jakým mají členské státy stanovit trestní delikty ve svém národním právu. Pokud se ještě vrátíme k onomu návrhu směrnice, Evropský Parlament vyjádřil své mínění k návrhu směrnice dne 9. dubna 2002. Evropská Komise předložila v říjnu 2002 doplněný návrh směrnice podle čl. 250(2) Úmluvy o zřízení EU. Rada EU však nepovažovala za vhodné toto modifikovat do současného rámcového rozhodnutí na této bázi. Zvážila tento návrh, ale došla k závěru, že většina požadovaná pro jeho přijetí Radou nemůže být dosažena. Řečená většina požadovala, aby návrh nabyl platnosti přisu-zované Úmluvě o zřízení EU a že cíle mohou být dosaženy přijetím Rámcového rozhodnutí na základě nároku VI Úmluvy o EU. Rada také zvážila, že současné rámcové rozhodnutí založené na čl. 34 Úmluvy o EU je správným nástrojem pro uložení závazku členským stá-tům, aby stanovily trestní sankce. Doplněný návrh předložený Komisi nebyl té povahy, aby dovolil Radě změnit jeho postavení v tomto ohledu.

¹ O J L29 5.2.2003, p.55-58

² OJ C 180 E, 26.6.2001,p.238

³ viz Stejskal, V.: Nová právní úprava trestných činů proti životnímu prostředí schválena. České právo životního prostředí č.2/2002 (4), str.114-115.

Samotné rámcové rozhodnutí Rady EU č. 2003/80/JHE bylo pak přijato s ohledem na Úmluvu EU, zvláště čl. 29, čl. 32 (e) a čl. 34(2) (b), s ohledem na iniciativu Dánského království⁴ a s ohledem na mínění Evropského Parlamentu.⁵

Ještě dodejme, že při přípravě tohoto rámcového rozhodnutí byl vzat v úvahu obsah Úmluvy o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva (Strasbourg 1998), která byla přijata v rámci Rady Evropy.⁶

Obsah rámcového rozhodnutí

Nejprve je třeba zmínit, že, a to i s ohledem na již zmíněnou Úmluvu ze Strasbourgu z roku 1998, rámcové rozhodnutí Rady EU vyslovuje doporučení, aby nejen fyzické osoby (tradičně), ale i právnické osoby měly nést odpovědnost za environmentální delikty.

Členské státy by měly zřídit široce působící jurisdikci s ohledem na to, že řečené delikty by měly být takové, aby se fyzické nebo právnické osoby nemohly vyhnout obžalobě jen proto, že delikt nebyl spáchán v jejich teritoriu.

Pro účely výkladu rámcového rozhodnutí stanovila rada EU definice některých pojmů.

„Protiprávní“ znamená porušující právo, správní předpisy nebo rozhodnutí vydané příslušným orgánem, včetně takových, které působí na související opatření práva ES, jež chrání životní prostředí.

„Voda“ znamená všechny druhy podzemní a povrchové vody, včetně vody jezer, řek, oceánů a moří.

„Právnická osoba“ znamená jakýkoliv právní subjekt, jenž má takový statut dle národního práva, s výjimkou států nebo jejich orgánů při výkonu jeho suverenity a s výjimkou veřejných mezinárodních organizací.

Z hlediska konkrétních skutkových podstat trestných činů zakotvuje čl. 2 úmyslné trestné činy a čl. 3 se týká nedbalostních trestných činů.

Každý členský stát by měl přijmout nezbytná opatření, kterými by stanovil jako trestné činy ve svém domácím právu:

⁴ OJ C 39, 11.2.2000, p.4

⁵ Mínění bylo předáno ve dvou částech, první dne 7. 7. 2000 (publikováno v OJ C121 dne 24. 4. 2001, p. 494) a druhé dne 9. 4. 2002 (dosud publikováno nebylo).

⁶ Viz např. Stejskal, V.: Trestněprávní odpovědnost na úseku ochrany životního prostředí (monografie). UK v Praze – Právnická fakulta, ediční středisko v nakladatelství Vodnář. Praha 2002, str.87 – 92, ISBN 80-85889-42-0

nebo Zástěrová, J.: Ochrana životního prostředí v činnosti Rady Evropy. České právo životního prostředí č. 1/2001(1), str. 48.

- a) vypouštění, emise nebo introdukci takového množství látek nebo ionizujícího záření do vzduchu, půdy nebo vody, které způsobí smrt nebo vážné poškození kterékoliv osobě;
- b) protiprávní vypouštění emisí nebo introdukce takového množství látek nebo ionizujícího záření do vzduchu, půdy nebo vody, které způsobí nebo pravděpodobně může způsobit trvalé nebo podstatné zhoršení nebo smrt nebo vážné poškození způsobené kterékoliv osobě nebo podstatnou škodu na chráněných památkách, jiných chráněných objektech, majetku, živočiších nebo rostlinách;
- c) protiprávní nakládání, zacházení, uložení, přeprava, vývoz nebo dovoz odpadů, včetně nebezpečných odpadů, které zapříčiní nebo pravděpodobně mohou zapříчинit smrt nebo vážné poškození kterékoliv osobě nebo podstatnou škodu na kvalitě ovzduší, půdy, vody, živočichů nebo rostlin;
- d) protiprávní zacházení s rostlinou, jímž je uskutečněno nebezpečné působení a které vně rostliny působí nebo může pravděpodobně způsobit smrt nebo vážné poškození kterékoliv osobě nebo podstatnou škodu na kvalitě vzduchu, půdy, živočichů nebo rostlin;
- e) protiprávní výroba, zacházení, skladování, použití, přeprava, vývoz nebo dovoz nukleárních materiálů nebo jiných nebezpečných radioaktivních látek, které způsobí nebo pravděpodobně by mohly způsobit smrt, nebo vážné poškození kterékoliv osobě nebo podstatnou škodu na kvalitě vzduchu, půdy, vody, živočichů nebo rostlin;
- f) protiprávní držení, odebrání, poškození, usmrcení nebo obchodování s chráněnými druhy fauny nebo flory nebo s jejich částmi, přinejmenším pokud jsou ohroženy vyhubením, jak je definuje národní právo;
- g) protiprávní obchod s látkami poškozujícími ozón.

Výše uvedená jednání musí být spáchána úmyslnou formou.

U skutkových podstat trestných činů vyjmenovaných v čl. 2 by měly členské státy přijmout ještě taková opatření, aby tyto bylo možné trestat i v případě jejich spáchání formou nedbalosti, nebo přinejmenším závažné nedbalosti – serious negligence (čl. 3). Vedle toho by každý členský stát měl pro trestné činy vyjmenované v čl. 2 zajistit trestnost i účastníků a dále trestnost pro podněcování (návod).

Každý členský stát by měl přijmout nezbytná opatření, aby zajistil, že jednání vymezená v čl. 2 a 3 budou efektivně a přiměřeně trestatelná a že tato opatření budou obsahovat i závažné tresty, přinejmenším ve vážných případech tresty zahrnující trest odnětí svobody, který může vést i k extradici. Takové tresty mohou být slučovány s jinými tresty a opatřeními, mezi které patří zvláště odnětí úřední autorizace nebo oprávnění fyzické

osobě, nebo řízení či spravování společnosti nebo nadace, kde skutečnosti vedoucí k jeho usvědčení nasvědčují zřejmému riziku, že trestná činnost může pokračovat.

Odpovědnost právnických osob

Jak již jsem uvedla výše, rámcové rozhodnutí zakotvuje odpovědnost právnických osob. Podle čl. 6 každý členský stát by měl přijmout nezbytná opatření, aby zajistil, že právnická osoba bude odpovídat za jednání uvedené v čl. 2 a 3 spáchané v její prospěch osobou, která pracuje buď individuálně nebo jako součást orgánu právnické osoby, která má řídicí postavení v právnické osobě založené na a) zastupování právnické osoby, b) oprávnění rozhodovat jménem právnické osoby nebo c) oprávnění kontrolovat činnost právnické osoby. Počítá se rovněž se zahrnutím spoluviny (účastenství) nebo návodu k jednání podle čl. 2. Zvláště mimo případy již uvedené (čl. 6 odst. 1) každý členský stát by měl přijmout nezbytná opatření, jimiž by zajistil, že právnická osoba bude odpovídat za to, že když bude vykazovat nedostatek dozoru nebo kontroly u této osoby, nedostane v souladu s čl. 2 a 3 dotace či jinou peněžní podporu od orgánu veřejné správy. Odpovědnost právnické osoby nevyloučí trestní odpovědnost fyzických osob, kterými jsou pachatelé, návodci nebo spoluviníci v případech uvedených v čl. 2 a 3.

Každý členský stát přijme nezbytná opatření k zajištění, že právnická osoba nesoucí odpovědnost podle čl. 6 bude potrestána efektivními, přiměřenými a odrazujícími sankcemi, které zahrnují finanční postih, ať již uložený v trestním řízení nebo mimo ně a které mohou zahrnovat další sankce, jako :

- a) odnětí možnosti dostávat peněžní prostředky z veřejných fondů nebo pomoc,
- b) dočasné nebo trvalé odnětí oprávnění k výkonu průmyslové nebo obchodní činnosti,
- c) umístění pod soudní dozor,
- d) soudní příkaz k zastavení provozu,
- e) povinnost přijmout zvláštní opatření, aby se odstranily následky takového řízení, v němž byla shledána trestněprávní odpovědnost.

Pravidla soudní pravomoci, extradice a soudního stíhání

Podle čl. 8 každý členský stát přijme nezbytná opatření s ohledem na trestné činy podle čl. 2 a 3, pokud byly spáchány :

- a) plně nebo částečně na jeho území, přestože jeho účinky se vyskytují zcela jinde,
- b) na palubě lodi nebo letadla registrovaného úřadem na jeho území,
- c) ku prospěchu právnických osob s registrovaným sídlem na jeho území,
- d) jedním z jeho občanů, když je trestný čin spáchán v místě, které nespadá pod jurisdikci žádného státu.

Ovšem s přihlédnutím k opatřením podle čl. 9, týkajících se extradice a soudního stíhání, členský stát může rozhodnout, že nepřijme, nebo přijme jen částečně, ve specifických případech nebo okolnostech, úpravu týkající se případů, kdy trestný čin byl spáchán ku prospěchu právnických osob s registrovaným sídlem v jeho území, nebo jedním z občanů tohoto státu, když je trestný čin spáchán v místě, které nespadá pod jurisdikci žádného státu.

Každý členský stát, který podle svého národního práva ještě nemá upravené vydávání (extradici) pachatelů trestných činů, přijme nezbytná opatření, aby zřídil svou jurisdikci nad trestnými činy uvedenými v čl. 2 a 3, když byly spáchány jeho občany mimo jeho území. Každý členský stát bude v případě usvědčení jeho občana ze spáchání trestného činu podle čl. 2 a 3 v jiném členském státě, který ještě není vydán pouze z důvodu jeho národnosti, podporovat v tomto případě své kompetentní orgány pro případ obžalování, je-li to vhodné. Aby se umožnilo obžalování, spisy, informace a důkazy vztahující se k činu, budou odeslány v souladu s postupem v čl. 6 odst.2 Evropské konvence o extradici.⁷ Vydávající členský stát bude informován o obžalování a o výsledku.

Závěrem

Závěrem třeba říci pár slov k implementaci rámcového rozhodnutí. Členské státy přijmou opatření nezbytná k převzetí ustanovení tohoto rámcového rozhodnutí do 27. ledna 2005. Před 27. dubnem 2005 členské státy dají k dispozici generálnímu sekretariátu Rady a Komise text provádějící transpozici závazků Rámcového rozhodnutí do jejich národního práva. Na základě této informace a písemné zprávy Komise zkontroluje Rada, ovšem nejpozději do 27. ledna 2006, zda členské státy přijaly opatření nezbytná k přizpůsobení jejich národního práva k tomuto Rámcovému rozhodnutí. Toto Rámcové rozhodnutí nabylo platnosti dnem publikace v úředním věstníku EU Official Journal, tj. dne 5. 2. 2003.

Při předpokládaném přístupu České republiky v květnu roku 2004 se budou závazky plynoucí z tohoto Rámcového rozhodnutí již týkat i jí. Proto začalo Ministerstvo životního prostředí již pracovat na příslušné novele trestního zákona, které bude spolupředkladatelem.



JUDr. Jana Prchalová

je ředitelkou odboru legislativního
na Ministerstvu životního prostředí.



⁷ Srovnej čl. 9 odst.1 písm.b) Rámcového rozhodnutí.

**ZE ŽIVOTA SPOLEČNOSTI**

Konference 2. České dny práva životního prostředí

Ve dnech 13. – 14. února 2003 uspořádala Česká společnost pro právo životního prostředí druhý ročník konference týkající se práva životního prostředí. Akce, která navazovala na první ročník této konference, konaný v roce 2001, má splnit výchovně vzdělávací, vědeckou, informační a osvětovou funkci v oblasti práva životního prostředí, a to zejména mapovat jeho poslední vývoj a učinit podněty k dalšímu rozvoji práva životního prostředí v České republice a jeho sbližování s právem Evropské unie a právními řády ostatních evropských států.

Inspiraci pro uspořádání konference se staly „Rakouské dny práva životního prostředí“, které pořádá již pět let Prof. Dr. Ferdinand Kerschner - ředitel Ústavu práva životního prostředí Univerzity Jana Keplera v Linci. Rakouských dní se každoročně účastní několik set právníků i věcných odborníků z celé země a jedná se o vysoce prestižní a odborně i společensky uznávanou akci.

První den konference zahájil plenární zasedání předseda Společnosti Doc. JUDr. Milan Damohorský, DrSc. Ve svém krátkém vystoupení objasnil smysl a cíl akce a poté se věnoval legislativě v oblasti životního prostředí za uplynulé dva roky od poslední konference ČSPŽP. Po obsáhlé diskusi poté sám uvedl druhý blok konference, který byl zaměřen na problematiku trestněprávní odpovědnosti v životním prostředí. Vystoupení panelistů zahájil JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D., odborný asistent katedry práva životního prostředí PF UK v Praze, který seznámil přítomné se změnami v oblasti trestněprávní ochrany životního prostředí, provedené novelou trestního zákona č. 134/2002 Sb. Ředitelka odboru legislativního Ministerstva životního prostředí JUDr. Jana Prchalová poté informovala o úpravě trestněprávní odpovědnosti v životním prostředí v Evropské unii, zejména o novém Rámcovém rozhodnutí Rady č. 2003/80/JHE z 28. ledna 2003, o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva (hlavní body tohoto vystoupení přinášíme i v našem časopise - viz výše). Třetím panelistou byl podplk. Petr Bárta z Policejního prezidia, který se podělil s účastníky konference o zkušenosti s praktickým uplatňováním trestněprávní odpovědnosti na úseku ochrany životního prostředí. Doc. Damohorský před otevřením diskuse ještě shrnul dosavadní pojetí trestněprávní odpovědnosti, zejména v případě § 181a, 181b trestního zákona. V obsáhlé diskusi se panelisté pak věnovali teoretickým i praktickým problémům vzniklým z nových paragrafů týkajících se trestního postihu zejména poškozování lesa neoprávněnou těžbou či kriminality vůči ohroženým druhům rostlin a zejména živočichů.

Třetí blok prvního dne byl ve znamení de lege ferenda. Předsedající Doc. Damohorský předal slovo náměstkovi ministra životního prostředí JUDr. et Bc. Petrovi Petrážl-kovi, Ph.D., který ve svém vystoupení informoval o stavu plnění legislativních úkolů ve vztahu k Programovému prohlášení vlády ve stanoveném období (červenec 2002 až únor 2003) a o Plánu legislativních prací vlády, včetně jeho výhledu do roku 2006. Hlavní body tohoto vystoupení přinášíme i v našem časopise (viz výše).

Druhý den konference se konal jediný, zato velmi obsáhlý blok, kterému předsedala ředitelka Ústavu pro ekopolitiku, o.p.s. Praha, Doc. JUDr. Eva Kružíková, CSc. Nejprve předala slovo JUDr. Janu Marečkovi, členovi České společnosti pro stavební právo, který přítomné informoval o stavu legislativních prací na novém zákoně o územním plánování a stavebním řízení. Poté Ing. arch. Martin Říha, ředitel odboru EIA MŽP pohovořil o novele zákona č. 100/2001 Sb. a zejména o legislativní přípravě nové úpravy posuzování vlivu strategií na životní prostředí (SEA). Tento příspěvek je i součástí našeho časopisu (viz výše). V obsáhlé diskusi, která se soustředila na problematiku územního plánování i posuzování vlivů na životní prostředí, se střetávaly zejména pohledy ministerstev životního prostředí a místního rozvoje, jejichž zástupci byli jak mezi panelisty, tak mezi účastníky konference. V druhé části panelu pak vystoupila JUDr. Tereza Tichá z legislativního odboru MŽP s informacemi o zákonu o integrované prevenci, ve vztahu k některým dalším zákonům, především zákonu č. 50/1976 Sb. a č. 100/2001 Sb. Obsah tohoto vystoupení je součástí tohoto čísla časopisu (viz výše). I k tomuto bodu byla poměrně zajímavá diskuse, která se soustředila kromě právních i na věcné otázky.

Na závěr konference vystoupil opět předseda ČSPŽP Doc. Damohorský, který zejména zhodnotil tuto akci a pozval účastníky na třetí ročník, který by se měl konat opět za dva roky.

Náš časopis v průběhu tohoto roku přinese ještě některé příspěvky, vztahující se k 2. ročníku Českých dnů práva životního prostředí.

JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.



Třetí valná hromada ČSPŽP

Rok se sešel s rokem a dne 13. února 2003 se uskutečnila v tradičním velkém sále Akademie věd v Praze další valná hromada České společnosti pro právo životního prostředí. Po ustavující valné hromadě dne 6. března 2001 se konala na tomto místě již potřetí.

Členskou základnu přivítal předseda ČSPŽP Doc. JUDr. Milan Damohorský, DrSc. Poté byla zvolena volební komise v čele s Mgr. Liborem Dvořákem. Po ověření počtu přítomných v sále volební komise konstatovala, že valná hromada je usnášeníschopná. Členové Společnosti nejprve vyslechli zprávu Představenstva o činnosti ČSPŽP za rok 2002, dále Zprávu o hospodaření a Zprávu Revizní komise. Následně bylo hlasová-

no a valná hromada schválila předložené zprávy a vyslovila Představenstvu ČSPŽP za práci vykonanou v roce 2002 absolutorium.

Poté byl představen plán činnosti a rámcový rozpočet na rok 2003. Po diskusi k těmto bodům programu, která se dotkla zejména otázek trvalé udržitelnosti rozpočtu, schválila valná hromada výši členských příspěvků pro rok 2003, které zůstaly oproti loňskému roku nezměněny (viz níže usnesení valné hromady). Letošní valná hromada byla také volební, i když jen částečně, a to v případě Revizní komise, volba nového Představenstva se totiž podle Stanov ČSPŽP uskuteční až v příštím roce. Revizní komise byla na další dva roky zvolena v mírně obměněné podobě, když Ing. Ivana Jirásková již do dalšího volebního období nekandidovala.

Závěrem členové ČSPŽP schválili usnesení valné hromady.

Valná hromada :

1. Schvaluje zprávu o činnosti a zprávu o hospodaření Společnosti za rok 2002 předložené Představenstvem a uděluje Představenstvu absolutorium.
2. Schvaluje zprávu Revizní komise za rok 2002.
3. Schvaluje návrhy plánu činnosti a rozpočet na rok 2003.
4. Schvaluje členské příspěvky pro rok 2003 nezměněné jako v roce 2001 a 2002, tj. ve výši 300,- Kč fyzické osoby individuální členové – výděleční, nevýděleční 150,- Kč, právnické osoby – kolektivní členové nejméně 500,- Kč a současně stanoví způsob platby těchto příspěvků – převodem či poštovní poukázkou na účet Společnosti či hotovostní platbou hospodáře.
5. Bere na vědomí změnu ve složení Představenstva (odstoupení JUDr. Martiny Ptáčkové-Sudkové a jmenování dohodou JUDr. Terezy Tiché).
6. Vyzývá Představenstvo k soustavnému dalšímu rozšiřování členské základny Společnosti a postupnému ustavování odborných komisí a územních složek (na úrovni krajů bez právní subjektivity).
7. Volí novou Revizní komisi, a to ve složení: Mgr. Petr Svoboda, JUDr. Ing. Filip Dienstbier, Mgr. Magdalena Zralá.

Jednání poté předseda Společnosti Doc.Damohorský ukončil. Příští Valná hromada se uskuteční zase za rok, pravděpodobně opět v prostorách Akademie věd, které touto formou chceme poděkovat za přízeň. Jak jsem již uvedl výše, v roce 2004 bude valná hromada volit nové Představenstvo. Již nyní, při čtení tohoto čísla časopisu, se mohou členové ČSPŽP zamyslet nad případnými kandidáty.

JUDr.Vojtěch Stejskal, Ph.D.





SPECIALIZOVANÉ VZDĚLÁVACÍ INSTITUCE



Dvacet let vzniku I.D.L.I.

V letošním roce oslaví 20. výročí svého vzniku Mezinárodní ústav práva rozvoje (Institut International de Droit du Développement – I.I.D.D. – International Development Law Institute – I.D.L.I.), jenž je mezinárodní organizací neziskového charakteru se sídlem v Římě, která byla založena jakožto instituce nevládní povahy v r. 1983 a jež se prostřednictvím mezinárodní smlouvy změnila na organizaci vládní v r. 1991. Jeho hlavním posláním je maximální podpora a zdůrazňování role práva jakožto základního regulátoru společenských vztahů i plné využívání nejrůznějších právních technik v procesech rozvoje především zemí tzv. Třetího světa, ale též i zemí ekonomické transformace.

Toto naznačené poslání v praxi I.D.L.I. uskutečňuje zejména též organizováním vzdělávacích činností, technickou pomocí (poskytováním “know-how” v nejširším smyslu tohoto termínu), výzkumem a hledáním řešení konkrétních problémů i publikačními aktivitami: od doby svého vzniku si Ústav vybudoval vynikající pověst v celém světě svou vysoce kvalitní prací (v období let 1983 – 2000 „proškolil“ okolo 8.000 účastníků nejrůznějších vzdělávacích kurzů, kteří šíří dobré jméno I.D.L.I. v zemích svého původu realizací znalostí a zkušeností, nabytých v rámci pobytu na Ústavu) a zaujal jedno z předních míst mezi institucemi pomáhajícími budovat tzv.právní stát (*Etat de Droit*) v různých regionech světa.

Tři základní strategické cíle I.D.L.I. pro 3.tisíciletí jsou následující:

- posilovat svou přítomnost (tj. zintenzívnit své aktivity) v jednotlivých částech světa;
- rozšířit podporu poskytovanou společností bývalých studentů I.D.L.I. (tj. I.D.L.I. Alumni) s cílem zvýšit jejich společenský vliv při budování právních států v mateřských zemích účastníků kursů;
- podporovat širší využívání materiálů a dokumentů, zpracovaných I.D.L.I., i právních postupů a praktik, rozvíjených Ústavem.

Praktické výchovné programy se realizují v sídle I.D.L.I. v Římě a ve vzdělávacích „pobočkách“ ústavu v Sydney a v Centru Asie-Pacifik; jako odpověď na specifické potřeby a požadavky jednotlivých zemí mezinárodního společenství či určitých regionů se vzdělávacími programy a stáže mohou organizovat (a v praxi se také tak skutečně děje) v těchto konkrétních zemích či regionech světa. Frekventanti vzdělávacích kurzů rozvinutím a zdokonalením svých vlastních dosavadních právnických znalostí a zkušeností pak mohou přispívat k úspěšným reformám v zemích svého původu (zejména též

ekonomickým), rozvoji příslušného vnitrostátního práva, ochraně lidských práv, soudní kontrole korupce, průhlednosti národního trhu (především veřejných zakázek podniků a firem), to celé v kontextu maximální ochrany životního prostředí.

V současnosti organizované vzdělávací programy jsou koncipovány jakožto

- a) základní – obecné povahy (např. kurs práva rozvoje);
- b) specializované na určité aktuální problémy (např. problémy elektronického obchodování, v době tzv. mediálního pirátství všeho druhu problematika ochrany intelektuálního vlastnictví, atd.).

Program práva rozvoje tvoří základní osu veškerých vzdělávacích kursů, pořádaných I.D.L.I. Koná se v sídle Ústavu v Římě, trvá deset týdnů a týká se celého souboru otázek spjatých se společenským rozvojem, jehož hybnou silou je rozvoj ekonomický. Představuje mimořádně komplexní a systematický vzdělávací program, plně postihující interdisciplinárnost a multiaspektovost řečené problematiky (trvale udržitelného) rozvoje, kde ochrana životního prostředí je jeho neodmyslitelnou – integrální součástí, resp. kde tuto ochranu nutno považovat za jeho **conditio sine qua non**. Kurs je výslovně určen pro úředníky, právní poradce, advokáty a jiné právnícké profese, které hrají klíčovou roli při budování a rozvíjení optimálních podmínek pro podporu ekonomického růstu, péče o životní prostředí a trvalou redukci chudoby a zaostávání, a to nejen ve sféře přímé ekologické ochrany (tzv. **les métiers de l'environnement**), ale ve všech oblastech společenského života.

Zájemci o zmíněné studium se mohou pro podrobnější informace o něm (včetně možnosti získání stipendií, neboť toto studium je relativně finančně dosti nákladné) obrátit na následující adresy Ústavu:

I.D.L.I.
Via di San Sebastianello 16
00 187 ROMA
ITALIA

<http://www.idli.org>
idli@idli.org
tel. (39) 066979261
fax: (39) 066781946

Redakce





INFORMACE



Green Week – Semaine Verte 2003 (Brusel, 2. – 5. června 2003)

„Zelený týden“ (Green Week – Semaine Verte), který pořádá Generální ředitelství pro životní prostředí Evropské komise letos již potřetí, má shodný obecný cíl jako měly tyto akce organizované v letech minulých: vytvořit podmínky pro další součinnost a posílit spolupráci mezi jmenovanou evropskou institucí a všemi ostatními aktéry ochrany životního prostředí, tj. ekonomickými a sociálními partnery; národními, regionálními a místními úřady; zástupci občanské společnosti, reprezentanty jiných dalších evropských institucí i představitelé různých mediálních médií.

Od roku 2001, kdy byla tato akce v relativně skromném rozsahu uspořádána vůbec poprvé, se „Zelený týden“ koncepčně velmi rychle rozvíjí a rok od roku se významně obohacuje o nové aktivity. Zatímco první ročník byl spíše „rozjezdového“ – „pilotního“ charakteru¹, již druhý „Zelený týden“ přinesl konkrétní výsledky v podobě příspěvků (různé povahy) ke konání Světového summitu v Johannesburgu 2002. Tomu již korespondovala i pečlivě vybraná témata pro jeho loňský ročník, a to

- 1) Zdraví a životní prostředí dětí;
- 2) Přírodní kapitál, přírodní výběr – udržitelná výroba a spotřeba;
- 3) Globální dohoda – světový summit o udržitelném vývoji;
- 4) NATURA 2000 – od vize k realitě.

V rámci „Zeleného týdne“ dominovala ústřední konference, konaná pod záštitou a při účasti evropské komisařky pro životní prostředí Margot Wallströmové, doprovázené řadou souběžných tematických setkání a neformálních diskusí a rovněž i stejnojmennou výstavou, na níž se představily obzvláště úspěšné ekologické iniciativy a projekty, jež se recentně uskutečnily v uvedených čtyřech tematických oblastech společenského života.²

I letošní „Zelený týden“ čekají jisté inovace, přičemž témata určená pro třetí ročník řečené akce jsou následující:

¹ Blíže viz Environment for Europeans – L'environnement pour les Européens, May – Mai 2001, Supplement to – au N° 7, pp.6 – 7.

² Blíže viz Environment for Europeans – L'environnement pour les Européens, February – février 2002, N° 9, p.14.

- 1) Modely trvale udržitelné výroby a spotřeby;
- 2) Obnovitelné zdroje energie;
- 3) Voda.

Kromě zopakování vloni plně osvědčivšího se schématu a programu akce bude Evropská komise letos v době od 30. května do 9. června podporovat regionální a místní úřady (orgány státní i samosprávné), organizace a jiná hnutí na ochranu životního prostředí, „zelené“ podniky a různá výrobní zařízení, i všechny ostatní subjekty, které mají zájem o pořádání vlastních „Evropských zelených dnů“ (European Green-Days – Journées vertes européennes), a to ve spolupráci s organizátory bruselského „Zeleného týdne“ a Světového dne životního prostředí (5. června).

Hlavním posláním tzv. Evropských zelených dnů by měla být maximální podpora (všemi možnými prostředky) účasti občanů na ochraně životního prostředí i jejich sensibilizace s neaktuálnějšími problémy ekologického charakteru, svázanými vždy s tématy vybranými pro další ročníky „Zelených týdnů“, v cílech změny jejich chování a jednání ve směru kompatibility s ochranou životního prostředí.³

Zájemci o účast na bruselském „Zeleném týdnu“ či o systematictější dlouhodobější sledování průběhu této akce též v budoucnu, event. o pořádání tzv. Evropských zelených dnů ve svém okolí, mohou získat příslušné potřebné informace na následujících adresách :

internetové: <http://europa.eu.int/com/environment/greenweek/index.htm>
e-mailové: env-greenweek@cec.en.int

Redakce



³ Blíže viz Environment for Europeans – L'environnement pour les Européens, January – Janvier 2003, N° 13, p.16.



Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA



Omezení obchodu z důvodu veřejného zájmu na ochraně životního prostředí ve světle analýzy rozhodnutí Evropského soudního dvora

Dne 30. ledna 2003 se v rámci pražské návštěvy Dr. Massimiliana Montiniho z Univerzity v Sieně uskutečnila na Právnické fakultě UK v Praze jeho přednáška týkající se problematiky střetů ochrany životního prostředí a jednoho z pilířů ES, zásady volného pohybu zboží. Dr. Montini přednáší v Itálii problematiku evropského a mezinárodního práva se zaměřením na právo životního prostředí. Jeho pražská přednáška byla spolupřátelována katedrou práva životního prostředí PF UK v Praze, s jejímiž členy Dr. Montini o den dříve pořádal vědeckou diskusi. Následná přednáška na téma Obchod a životní prostředí ve světle analýzy soudních případů Evropského soudního dvora byla zároveň první akcí konanou Českou společností pro právo životního prostředí v letošním roce. Pro úplnost ještě dodejme, že přednášku přednesenou v angličtině tlumočila Dr. Hrubá, které tímto vyslovujeme poděkování za perfektní výkon.

Dr. Montini v úvodu konstatoval, že obchod a životní prostředí tvoří dvě striktně oddělené oblasti společenských zájmů. V dané oblasti se střetávají dva koncepty a sice I.) ochrana volného pohybu zboží (*rule on the free movement of goods*) kontra II.) zájem států na ochraně životního prostředí (*interest of the protection of the environment*). Je proto třeba vzájemně vybalancovat poměry obou proti sobě stojících zájmů. Na příkladech vybraných významných rozhodnutí Evropského soudního dvora se pokusil Dr. Montini tuto problematiku přiblížit.

Teorie týkající se nástrojů najetí rovnováhy obou zmíněných společenských zájmů byla vyvinuta německými vědci a prvně použita u německého Spolkového ústavního soudu v Karlsruhe. Teorie rozeznává tři použité kritéria, a sice ověření 1) vhodnosti (*Geeignetheit – suitability test*), 2) nezbytnosti (*Erforderlichkeit – the necessity test*) a 3) přiměřenosti (*Verhältnismässigkeit – the proportionality test*). Ve stručnosti, kritérium ověření vhodnosti spočívá ve zjištění vhodnosti provedení příslušného opatření k dosažení vytčeného cíle, jedná se o vyhodnocení ex ante. Nezáleží na tom, zda bylo pak vytčeného cíle dosaženo, či nikoliv. Ověření nezbytnosti je v zásadě založeno na paradigmatu uložení povinnosti nejmenšího omezujícího či zatěžujícího opatření. Zkoumá se, zda vnitrostátní opatření státu je v míře nezbytné k ochraně zájmu státu a zda neomezuje konkurenční zájem státu. Při ověření přiměřenosti je nutné prokázat, že dané opatření neukládá oběma soupeřícím zájmům taková omezení, že by jeden z nich byl vůči tomu druhému v podřízeném postavení. Opatření státu nesmí tedy jít za hranice přiměřenosti.

Později byly, pod vlivem německých ústavních právníků, testy (ověření) zúženy v jurisprudenci Evropského soudního dvora na dva a sice ověření nutnosti a přiměřenosti. Zejména test přiměřenosti v judikatuře Evropského soudního dvora převažuje, i když Dr.Montini vyslovil názor, že je to především test nezbytnosti.

Uvedené druhy ověřování se v předmětné oblasti střetu zájmů členských států na ochraně životního prostředí kontra volného pohybu zboží uplatňují v rámci výkladu Smlouvy o ES. Základem je čl. 28 (dříve čl. 30) Smlouvy o ES, podle kterého kvantitativní omezení dovozu a všechna opatření mající rovnocenný účinek budou mezi členskými státy zakázána. S tím souvisí definice pojmu "opatření, mající rovnocenný účinek", kterou podal Evropský soudní dvůr v roce 1974 v případě Dassonville.¹ Pak se nabízí otázka, zda existují nějaké hranice zásady volného pohybu zboží? Odpověď skýtá článek 30 (dříve 36) Smlouvy o ES. Kvantitativní omezení vývozu a dovozu zboží, jakož i opatření s rovnocenným účinkem, jsou přípustná, jestliže jsou zdůvodněna na základě některého důvodu uvedeného v čl. 30 Smlouvy o ES. Mezi takové důvody patří mimo jiné i ochrana zdraví a života lidí a zvířat, či ochrana rostlin. Počínaje však rozsudkem Cassis de Dijon² Evropský soudní dvůr začal interpretovat toto ustanovení širěji, otevřeněji. Určil tzv. seznam mandatorních požadavků, např. ochrany veřejného zdraví, ochrany spotřebitelů, atd. Ochrana životního prostředí původně v tomto rozhodnutí obsažena nebyla, na seznam těchto mandatorních požadavků se dostala až rozhodnutím ve věci Used Oil.³ Dr.Montini tedy shrnul, že hranicemi omezení volného pohybu zboží je jednak čl. 30 Smlouvy o ES, jednak seznam tzv.mandatorních požadavků Evropského soudního dvora. Nutno však poznamenat, že mandatorní požadavky i důvody pro omezení volného pohybu zboží v čl. 30 Smlouvy o ES podléhají zásadě přiměřenosti. Je sice zásadně věcí členských států upravit uvedené důvody ochrany a stanovit rozsah ochranných opatření, avšak tyto výsady podléhají následnému přezkumu Evropského soudního dvora, který zkoumá, zda jsou státní opatření k dosažení cíle vůbec potřebná, zda jsou vhodná k ochraně proti ohrožení chráněného cíle a zda jsou prostředkem co nejméně omezujícím oběh zboží, tj.zda jsou přiměřená.

V další části přednášky Dr.Montini demonstroval uplatňování výše uvedených zásad na vybraných průlomových rozhodnutích Evropského soudního dvora. Vybral především ty, které vyzněly ve prospěch ochrany životního prostředí.

Nejprve se zmínil o případě tzv. „**dánských obalů**“.⁴ Jednalo se o dánský zákon o využití a vracení obalů z nápojů. Cílem bylo zajistit maximální znovuvyužití obalů a tím

¹ Viz rozhodnutí 8/74 Dassonville ECJ, 1974, p.837, § 5.

² Viz rozhodnutí 120/78 Cassis de Dijon, ECJ, 1979, p.649, § 8.

³ Viz rozhodnutí 240/83 Used Oils, ECJ, 1984, p.531.

⁴ Viz rozhodnutí Danish Bottles case, ECJ, 1988.

minimalizace odpadů z nich. Zákon měl dva hlavní rysy: stanovil jednak povinnost znovuvyužití obalů a jednak povinnost schvalování jednotlivých typů obalů. Každý, kdo dovážel obaly do Dánska, se musel přizpůsobit požadavkům dánské právní úpravy. Hlavním problémem bylo schvalování obalů z nápojů. Tuto skutečnost kritizovala Evropská komise. Dánsko tedy mírně ustoupilo, avšak omezilo dovoz neschválených obalů na 3000 hektolitřů ročně. Stále se však podle mínění Evropské komise jednalo o omezení volného pohybu zboží a tak tento případ předložila k soudu. Dánsko tvrdilo, že jde o omezení z důvodu ochrany životního prostředí. Evropský soudní dvůr měl tedy rozhodnout, jak vyvážit oba veřejné zájmy (volný pohyb zboží, resp. ochrana životního prostředí). Použil při posuzování test nezbytnosti a přiměřenosti. Test nezbytnosti rozhodl ve prospěch Dánska, neboť šlo o opatření ve veřejném zájmu státu. Test přiměřenosti byl komplikovanější, soud jej rozdělil na dvě části:

- 1) systém povinného výkupu a sběru a
- 2) systém používání jen schválených lahví.

Ad 1) Soud rozhodl, že sice jde o omezení, které je však v zájmu ochrany životního prostředí. Proto se všichni importéři musí buď podříditi dánskému systému výkupu a sběru obalů, nebo si založit nový, vlastní.

Ad 2) ESD prohlásil, že výše uvedené omezení dovozu schválených obalů je omezením volného obchodu.

Následujícím případem bylo rozhodnutí v kauze tzv. „**valonských odpadů**“⁵ V Belgii byl vydán zákon ve Valonsku, který zakazoval dovoz odpadů, a to nejen z celého ES, ale i z ostatních částí Belgie. Z hlediska ES nebyl zajímavý zákaz dovozu odpadů z ostatních částí Belgie do Valonska, ale zákaz vztahující se na členské země ES. Valonská regionální vláda se hájila veřejným zájmem na ochraně životního prostředí. Evropská komise žalovala Belgii na omezení volného pohybu zboží. Evropský soudní dvůr porovnával valonskou odpadovou legislativu nejen s příslušnými články Smlouvy o ES, ale i s platnými směrnice ES týkající se odpadů. ESD rozdělil problém na 1) nebezpečné odpady a 2) ostatní odpady. V případě nebezpečných odpadů již celoevropská právní úprava existovala a tudíž Belgie (Valonsko) nemělo právo na vlastní odchylnou úpravu. V případě ostatních druhů odpadů neexistovala ještě plná právní úprava, byly zde pouze obecné principy a navíc u režimu přechodu odpadů přes státní hranice měly členské státy možnost své vlastní právní úpravy.

ESD i zde použil testy nezbytnosti a přiměřenosti. Přihlížel ke konkrétním skutečnostem případu a rozhodl, že odpady jsou sice zbožím, podléhající režimu volného

⁵ Viz rozhodnutí Wallon waste, ECJ, 1990.

obchodu, ale může jít o zboží zvláštních vlastností, nebezpečné, jsou zde tedy důvody pro omezení tohoto pohybu členskými státy EU z důvodu ochrany životního prostředí.

Třetím případem bylo rozhodnutí v případě tzv. „**dánských včel**“.⁶ Dánsko zakázalo dovoz (a chov) včel na ostrov Læsø, kde se chová tradiční zvláštní (pod)druh včel druhu *Apis mellifera*. Pokud by se tento (pod)druh zkřížil s druhem včely medonosné, či s jiným druhem či poddruhem, došlo by k degeneraci, resp. ke znehodnocení genetického vybavení specifického (pod)druhu včel a k zániku jeho chovu. Včelaři z ostrova Læsø směli nadále získávat nová včelstva jen v rámci ostrova. To se jim nelíbilo a žalovali Dánsko u vnitrostátního soudu. Ten se obrátil na Evropský soudní dvůr se žádostí o posouzení předběžné otázky. ESD stanovil, že přestože se případ týká jen malého počtu subjektů, nelze uplatnit pravidlo de minimis (tj. malý podíl firem na trhu). Prohlásil, že se jedná o otázku charakteristiky produktu. Jde sice na jednu stranu o omezení obchodu, ale na druhou stranu jde o ochranu biodiverzity. ESD aplikoval oba testy a rozhodl, že Dánskem přijaté opatření je nezbytné pro ochranu tohoto (pod)druhu včel z hlediska ochrany biologické rozmanitosti v rámci životního prostředí a proto je nutné je přijmout. Pro ochranu životního prostředí má tento rozsudek značný význam, neboť poprvé v historii použil ESD tzv. evoluční výklad a v odůvodnění poukázal nejen na čl. 30 Smlouvy o ES, ale poprvé v historii poukázal na Směrnici ES o stanovištích⁷ a na Úmluvu o biodiverzitě.⁸

Posledním případem bylo rozhodnutí ve věci „**větrná energie**“.⁹ Jednalo se o získávání energie z obnovitelných zdrojů, konkrétně větrné energie. Distribuční firmy v Německu byly povinny vykupovat ve svém místě energii z obnovitelných zdrojů za cenu úředně stanovenou. Cílem opatření byla podpora produkce energie z obnovitelných zdrojů a tím ochrana životního prostředí jeho nižším zatěžováním. Společnost Preussen Elektra si stěžovala, že musí vykupovat větrnou energii za cenu úřední, která je vyšší než cena tržní, neboť by mohla nakoupit energii levněji např. v Dánsku (firma sídlí na severu Německa). ESD prohlásil, že v zásadě je toto opatření neslučitelné se zásadou volného pohybu zboží, ale na druhou stranu je nutné přihlédnout ke skutečnosti, že větrná energie je zvláštním druhem zboží a její využívání přispívá mj. k ochraně klimatu, německá úprava je naplňováním tzv. Kyotského protokolu¹⁰, což je i v zájmu EU. ESD sice nadále uznává testy nezbytnosti a přiměřenosti, ale již nemluví jednoznačně o porušování konkrétních článků Smlouvy o ES; zde v tomto případě poprvé použil

⁶ Viz rozhodnutí Danish Bees, ECJ, 1998.

⁷ Habitats Directive No.92/43/EEC.

⁸ CBD, Rio de Janeiro 1992.

⁹ Viz rozhodnutí Preussen Elektra, ECJ, 2001.

¹⁰ Protokol k rámcové úmluvě OSN o změně klimatu, Kyoto 1997.

čl. 6 smlouvy o EU, princip integrační, že úvahy o ochraně životního prostředí je nutné použít při výkladu všech článků smlouvy.

Závěrem Dr. Montini shrnul výše uvedené poznámky a zkušenosti z judikatury ESD, přičemž, vedle nutnosti nalézání rovnováhy mezi zásadou volného pohybu zboží a veřejným zájmem na ochraně životního prostředí, zdůraznil stoupající význam používání zásad komunitárního a mezinárodního práva na ochranu životního prostředí při posuzování podobných případů.

JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.



Asociace M.E.S.U.R.E.

České společnosti pro právo životního prostředí se podařilo navázat a rozvinout kontakty s francouzskou asociací M.E.S.U.R.E. (Association du **M**agistère des **E**lèves juristes **S**écialisés en **U**Rbanisme et en **E**nvironnement), jednou z mála existujících oborových společností na světě sdružujících (jak její název napovídá) bývalé vysokoškolské studenty práv se specializací ve sféře ochrany životního prostředí.

Fenomén „**alumni**“ (v moderním smyslu a používání tohoto termínu)¹ již dávno není „výsadou“ či atributem angloamerického vzdělávacího systému, zejména též anglických kolejí a amerických (renomovaných) univerzit; cestu si už dříve našel i na evropský kontinent. Ukázkovým příkladem jsou dlouhodobé spolkové aktivity např. bývalých studentů, profesorů, vědeckých pracovníků a ostatních lidí spjatých se známým Evropským univerzitním institutem ve Florencii (The European University Institute – Institut Universitaire Européen – EUI), vydávajícím rovněž svůj časopis **EUI-Review**.²

Posláním takovýchto „alumních spolků“ je sdružovat bývalé studenty (buď určité vzdělávací instituce nebo konkrétního specializovaného oboru) a v dnešní době všeobecného nedostatku času a přemíry informací shromažďovat o nich aktuální údaje, usnadňovat (pravidelné) kontakty mezi nimi, event. zprostředkovávat určitou vzájemnou pomoc, ale rovněž tak nezanedbatelným způsobem posilovat jejich postavení a vliv

¹ „Alumnus“ = chovanec alumnátu

„Alumnát“ = školské zařízení vzniklé v reformaci, zakládané zvláště pro žáky bez prostředků.
(Akademický slovník cizích slov, I. A-K, Praha, Academia, 1995, str.44.)

² Bližší informace viz na následujících internetových adresách: <http://www.iue.it> nebo <http://www.iue.it/General/EUI-review>.

ve společnosti jako celku i v jednotlivých sférách společenského života. Shodné poslání má i asociace M.E.S.U.R.E.

Tato organizace byla založena v roce 1989 studenty specializačního oboru „Právo urbanismu a životního prostředí“, jehož výuku zajišťovalo Centrum interdisciplinárních výzkumů v oblasti práva životního prostředí, územního plánování a urbanismu (Centre de Recherches Interdisciplinaires en Droit de l'Environnement, de l'Aménagement et de l'Urbanisme – C.R.I.D.E.A.U.), řízené prof. Michele Prieurem a fungující při Univerzitě v Limoges. V současnosti na univerzitách (i jiných vysokých školách) ve Francii existuje celá řada různých druhů a forem studia a specializací v oboru právo životního prostředí, vždy realizovaných ve spolupráci s C.R.I.D.E.A.U., jejichž absolventi se stávají členy asociace M.E.S.U.R.E.

Její statut stanoví hlavní cíl organizace a upravuje organizační strukturu, její administrativu fungování i (byť jen rámcově) její konkrétní činnost. Kromě aktivit běžných pro tento typ společenství za pozornost nepochybně stojí již tradice každoročních setkání členů M.E.S.U.R.E. z celé Francie na večírku pořádaném vždy ke konci každého kalendářního roku a spojeném s výletem do některé z bližších zajímavých chráněných lokalit (např. Regionálního přírodního parku Périgord-Limusin, Ornitologického parku u Bordeaux, architektonických památek veřejnosti běžně nepřístupných, atd.).

Přes evidentní naléhavost – potřeby založit a vybudovat srovnatelný spolek bývalých studentů ve výše zmíněné specializaci i v České republice, nezdá se – a to bohužel – že by celkové společenské podmínky u nás umožnily v nejbližší době vznik a fungování takového spolku v samostatné podobě. Nabízí se tudíž myšlenka možnosti jeho existence – alespoň dočasná – v rámci České společnosti pro právo životního prostředí, které ostatně asociace M.E.S.U.R.E. přislíbila pomoc (zejména též technickou) při eventuálním zakládání podobné (sub)organizace pod její záštitou.

Zájemci o vybudování „alumni spolku“ ve sféře odvětví práva životního prostředí se pro podrobnější informace mohou obrátit buď na Českou společnost pro právo životního prostředí nebo přímo na adresu francouzské M.E.S.U.R.E.:

M.Olivier Mazadoux

M.E.S.U.R.E.

Faculté de Droit et des Sciences Economiques de Limoges 32, me Turgot

F-87000 LIMOGES

FRANCE

JUDr. Jana Zástěrová, CSc.



Švýcarská společnost pro právo životního prostředí

Švýcarská společnost pro právo životního prostředí (Vereinigung für Umweltrechts – VUR – Association pour le droit de l'environnement – ADE – Associazione per il diritto dell'ambiente – ADA) je specializovaná vědecká asociace s posláním podobným tomu, které mají ostatní existující národní společnosti pro právo životního prostředí, tedy zejména všemožnými způsoby a cestami podporovat rozvoj a zvyšovat úroveň (vše)obecných znalostí řečeného právního odvětví i korektní aplikací jeho norem v praxi, tvořit určitou platformu pro výměnu názorů na určité problémy pro širší odbornou veřejnost, ale rovněž i poskytovat konkrétní služby veřejného charakteru (! – srov.níže).

Společnost byla založena již v roce 1985, tj., ve stejném roce, kdy byl ve Švýcarsku přijat federální zákon na ochranu životního prostředí (Loi fédérale sur la protection de l'environnement – LPE). Veškeré aktivity financuje z příspěvků svých členů (kterým se může stát každá osoba – fyzická i právnická, podporující jakoukoli formou dosažení cílů specifikovaných výše uvedeným federálním zákonem) a z dotací různých státních orgánů a institucí, jímž poskytuje již výše zmíněné služby (nejčastěji v podobě dodávání informací).

K nejvýznamnějším aktivitám Společnosti nutno počítat především:

- **vydávání časopisu „Právo životního prostředí v praxi“** (Umweltrecht in der Praxis – URP- Le Droit de l'environnement dans la pratique- DEP), jež je stále dosud jediným švýcarským reprezentativním specializovaným periodikem pro otázky práva životního prostředí; aktuálním a detailním způsobem informuje o recentním vývoji a rozvoji příslušné legislativy, doktríny i jurisprudence. Obsahová koncepce časopisu v zásadě odpovídá tématickému členění a zaměření jednotlivých rubrik našeho časopisu „České právo životního prostředí“. Hlavním jazykem švýcarského periodika je němčina, nicméně francouzština zaujímá i zde své stále a neopomenutelné místo;
- **redigování Sbírky rozhodnutí v oblasti práva životního prostředí** (Recueil des arrêts): Společnost dlouhodobě a systematicky shromažďuje rozhodnutí nejvyšších soudních instancí (obecného soudnictví i soudnictví správního), a to vydávané jak Konfederací, tak i kantony, a mající vztah především k federálnímu zákonu na ochranu životního prostředí LPE, ale i ostatním právním předpisům na ochranu životního prostředí;
- **pořádání tzv. studijních dnů** (Journées d'étude): Společnost organizuje v průměru 2x do roka (podle dostatku finančních prostředků) tzv. studijní dny, věnované aktuálním problémům práva životního prostředí. Tyto dny slouží k intenzifikaci výměny názorů a pohledů na zkoumanou problematiku, k oživení diskuse mezi kompetentními odborníky k usnadnění hledání optimálního řešení příslušných problémů. Otevřeny

jsou široké odborné a zainteresované veřejnosti, přičemž v případě omezeného počtu účastníků členové Společnosti mají vždy přednost;

- **pravidelné vydávání Komentáře k federálnímu zákonu na ochranu životního prostředí LPE** (Commentaire de la LPE), jakožto základního a nezbytného pracovního instrumentu pro všechny, kteří se tak či onak zabývají právem životního prostředí. Komentář je ke koupi ve všech knihkupectvích s odbornou literaturou;
- **sestavování „Seznamu právníků specializovaných v právu životního prostředí“** (Liste de juristes spécialisés), který je pro členy Společnosti k dispozici zdarma, pro ostatní zájemce za úplatu.

Jistý švýcarský izolacionismus se odráží i v činnosti této asociace. Žádné její aktivity nejsou zaměřeny směrem do zahraničí (nepředvídá je ani Statut Společnosti, ani její praxe, na rozdíl od činnosti jiných společností, např. Lucemburské společnosti pro právo životního prostředí), takže např. nepočítá se společnými projekty spolupráce s ostatními národními společnostmi shodného zaměření a poslání.

Přes výše vyčtené nicméně vztahy Švýcarské společnosti pro právo životního prostředí s Českou společností pro právo životního prostředí jsou (na švýcarské poměry) zcela nadstandardní, a to zejména též díky osobní laskavosti ředitelky Společnosti dr. Moniky Kölz, která jednak poskytnutím určitých informací a materiálů zásadního významu (např. již zmíněného statutu Společnosti) pomohla při samotném zakládání České společnosti pro právo životního prostředí, jednak průběžným informováním o různých národních aktivitách inspiruje naši Společnost v dalších jejích činnostech.

Naposledy byla naší Společnosti sdělena internetová adresa Švýcarské společnosti pro právo životního prostředí, na níž lze rovněž číst časopis UR – DEP, jež je publikován též na webových stránkách od začátku r.2002:

www.vur-ade.ch

JUDr. Jana Zástěrová, CSc.





GALERIE OSOBNOSTÍ



Jedním z hlavních úkolů České společnosti pro právo životního prostředí je, jak známo, podpora maximálního uplatňování poznatků z jiných vědních oborů při formulaci obsahu norem práva životního prostředí, které je svou podstatou interdisciplinární, a to jak ve sféře práva jako celku, resp. teoretických i praktických výsledků výzkumů ostatních společenských věd, tak rovněž i dalších věd – především pak přírodních a technických.

Implantace poznatků z výše jmenovaných vědních oblastí do práva je věcí relativně jednoduchou, jejich konkrétní realizace v praxi představuje ovšem aktivitu nepoměrně obtížnější, neboť logika těchto poznatků je nejednou značně odlišná od logiky právní. Nicméně lze se však snad domnívat, že by jejich praktickou aplikaci alespoň zčásti usnadnila a k hlubšímu pochopení jejich samotného základu a významu přispěla širší znalost toho, co formulaci a přijetí příslušné právní úpravy předcházelo – jaký objev byl učiněn, jaké souvislosti (s čím) byly odhaleny, atd.

Proto se Česká společnost pro právo životního prostředí rozhodla v rámci tohoto časopisu otevřít jakousi “dvoranu slávy”, v níž budou v nepravidelných časových intervalech (nejčastěji patrně u příležitosti význačných životních jubilejí) uváděny krátké portréty renomovaných vědců, výzkumníků a specialistů, působících v různých vědních disciplínách, kteří se svým celoživotním dílem a výsledky své práce významným či rozhodujícím způsobem podílejí na ochraně životního prostředí, resp. přispěli k její současné úrovni.

Galerii osobností otevíráme dnes portrétem muže, který letos slaví své 60. narozeniny a jehož práce byla vysoce a všeobecně oceněna v jeho relativně mladém věku: život níže jmenovaného vědce představuje jeden z nejpodivuhodnějších a nejúspěšnějších ekologických příběhů v historii ochrany životního prostředí.

**Mario Molina – muž, který odhalil nebezpečí rozpadu
ochranné ozonové vrstvy nad naší planetou**

Mexičan Mario MOLINA je bezpochyby dítětem štěstí, zároveň je však živým důkazem rčení, že štěstí přeje připraveným: narodil se 19. března 1943 v chudé zemi, avšak v bohaté rodině (otec byl právník a vysokoškolský učitel, později též diplomat). Dostalo se mu vynikajícího vzdělání, jehož základy získal na internátní škole ve Švýcarsku, kam ho rodiče poslali v jeho jedenácti letech; později studoval (zejména též fyzikální chemii) v Německu, Francii a v USA, kde se dodnes zabývá výzkumem znečištění atmosféry jako profesor Massachusettského technologického institutu.

V roce 1973 začal intenzivně spolupracovat s prof. Sherwoodem Rowlandem z Kalifornské univerzity v Berkeley na problematice chování se tzv. netečných plynů v přírodě. Následujícího roku (1974) pak zjistil, že průmyslové plyny freony ničí ochrannou vrstvu ozonu v atmosféře, která filtruje sluneční záření a zabraňuje jeho dopadu na Zemi

v plné jeho ničivé síle. Ve stejném roce spolu s prof. Rowlandem publikoval alarmující výsledky svého výzkumu v prestižním časopise *Nature*, avšak jimi očekávaná reakce ze strany společnosti se nedostavila. Pánové Rowland s Molinou, vědomi si závažnosti a významu svého objevu pro další osud lidstva na planetě i osud Země jako takové, ovšem neztratili elán, energii a odvalu k doslova "masově" pojaté osvětě: pořádali tiskové konference, mluvili s politiky a vysvětlovali, vysvětlovali a vysvětlovali...

Za pravdu jim dal v roce 1985 objev ozonové díry nad Antarktidou a dlouhodoběji prováděné lékařské výzkumy, jež zaznamenaly a prokázaly zejména též v Austrálii a na jižním konci Latinské Ameriky vyšší výskyt rakoviny kůže, očních onemocnění a rovněž snížení přirozené imunity lidského organismu.

Molinova záslužná práce byla korunována v roce 1995 udělením Nobelovy ceny za chemii, kterou obdržel spolu s profesorem Rowlandem a Paulem Crutzenem z německého Institutu Maxe Plancka (který přispěl k pochopení určitých chemických reakcí ovlivňujících ozonovou vrstvu). K dokreslení profilu prof. Maria Molina stojí za zaznamenání i skutečnost, že část své finanční odměny za Nobelovu cenu věnoval na vytvoření stipendijní nadace pro studenty z Latinské Ameriky, jež chtějí v USA studovat ekologii.¹

Burcující výsledky výzkumné práce prof. Moliny se staly hlavním impulsem, resp. důvodem přijetí celého systému normativních předpisů na ochranu ozonové vrstvy Země, a to jak ve vnitrostátní sféře jednotlivých členů mezinárodního společenství (americký Kongres schválil první regulační omezení pro výrobu freonů již v roce 1977!), tak i na úrovni mezistátní, jehož základ tvoří Úmluva o ochraně ozonové vrstvy Země (Convention for the Protection of the Ozone Layer), podepsaná v rámci UNEP ve Vídni v roce 1985, a tzv. Montrealský protokol o látkách, které porušují ozonovou vrstvu z roku 1987, včetně tzv. Londýnského dodatku z roku 1990 a Kodaňského dodatku z roku 1992. V České republice jsou v současné době tyto závazky garantovány zákonem o ochraně ovzduší č. 86/2002 Sb. Zvláštní problematika ochrany ozonové vrstvy Země je řešena v hlavě III. zákona (§ 23 až 33). Prováděcím předpisem je vyhláška č. 358/2002 Sb., kterou se stanoví podmínky ochrany ozonové vrstvy Země.

JUDr. Jana Zástěrová, CSc.



¹ Pramenem informací použitých v tomto příspěvku se stal článek Tuček, J.: Muž, který nám zachránil kůži. MF DNES, 16. srpna 2001, str. B/5.



Ochrana životního prostředí v brazilské ústavě

Jakkoli to nemusí být na první pohled patrné, brazilská národní legislativa, určená k ochraně životního prostředí, náleží bezesporu k těm nejlepším (nejprogresivnějším a nejefektivnějším) na světě. Zatímco v povědomí širší (laické) veřejnosti je Brazílie spojována téměř výlučně s negativními jevy ekologického charakteru – např. s kácením amazonských pralesů, pašováním vzácných druhů volně žijící fauny, atd., odborná právnická veřejnost zejména v zemích EU velmi vysoce oceňuje úroveň řečené legislativy¹, kterou poznává jak z vlastní brazilské doktríny práva životního prostředí,² jejíž výsledky bádání jsou ostatně dosti často publikovány v různých evropských časopisech i jiných publikacích, specializovaných pro otázky řečeného právního odvětví³, tak přímo z klíčových legislativních textů, které si – pro vlastní potřebu – nechává překládat z portugalského do svých národních jazyků.

To je i případ brazilské ústavy⁴, resp. její úpravy ochrany životního prostředí: ač byla přijata již v r. 1988 (sic!), dodnes patří k těm nejradikálnějším na světě, není-li vůbec

¹ V rámci relevantní frankofonní literatury jedno z posledních ocenění viz např. in Huglo, Ch.: La question du droit constitutionnel à l'environnement est le moins que l'on puisse dire une question qui revient périodiquement, rev. Environnement, 1^{re} anée, No 6, juin 2002, p. 3.

² Srovnej např. Leme Machado, P.A.: *Direito ambiental brasileiro*, 10^a edição, São Paulo, Malheiros Ed. Ltda, 2002; – Santos, Saint Clair H., *Direito Ambiental: Unidades de Conservação – Limitações Administrativas*, Curitiba, Juruá, 2000; – Ceneviva, W.: *Direito do clone*, São Paulo, Folha de S. Paulo 1997; – Carvalho, V.C. e Rizzo, H., *Zona Costeira: Subsídios para uma Avaliação Ambiental*, Brasília, M. Marhal, 1994; – Benjamin, A.H. V. e Milare, E., *Estudo Prévio de Impacto Ambiental*, São Paulo, Ed. RT 1993, etc.

³ Např. i u nás známý prof. P.A. Leme Machado – srovnej České právo životního prostředí č. 3/2002, str. 104 – 106 – publikuje výsledky své práce též ve francouzštině, angličtině a italštině; z publikací ve francouzském jazyce možno jmenovat např. studie “La mise en oeuvre de l'action civile publique environnemental au Brésil”, *Revue juridique de l'environnement* (R.J.E.), 2000, No 1, pp. 63-73; “La législation forestière: aspects du droit brésilien”, in M. Prieur et S. Doumbé-Billé, *Droit, Forêts et Développement Durable*, Bruxelles, Bruylant, 1996; “Les principes généraux de droit international de l'environnement et la politique brésilienne de l'environnement”, in: M. Prieur et S. Doumbé-Billé, *Droit de l'Environnement et Développement Durable*, Limoges, Presses Universitaires de Limoges, 1994, atd.

⁴ K současně brazilské ústavě obecně srov. např. Cretella Júnior, J.: *Comentários à Constituição Brasileira de 1988*, Rio de Janeiro, Forense Universitária, 1991, etc. – K ústavní úpravě ochrany životního prostředí srov. např. Barroso, L.R.: *A proteção do meio ambiente na Constituição Brasileira*, *CADERNOS de Direito Constitucional e Ciência Política* 1/115 – 140, São Paulo, Ed. RT etc.

nejpokrokovější (což je nepochybně skutečnost, která by jistě stála za hlubší zamyšlení se nad příčinami tohoto fenomenu).

Je zřejmé, že sebelepší ústavní regulace ochrany životního prostředí není samospasitelná a sama o sobě problémy ekologické povahy nevyřeší, avšak dnešní existence takovéto úpravy v ústavách více než 60 států světa⁵ o jejím významu a nezanedbatelné roli ve strukturách různých společenských vztahů rozhodně svědčí.

V rámci začínajících debat o eventuálnější rozsáhlejší novelizaci české ústavy by brazilská ústavní úprava ochrany životního prostředí možná mohla být pro nás inspirující...

Ústava Brazilské federativní republiky, vyhlášená dne 5.října 1988⁶

Hlava VIII.

Společenský řád životního prostředí

Kapitola VI.

O životním prostředí

Čl. 225

Každý má právo na ekologicky rovnovážné životní prostředí jakožto na věc společnou veškerému lidu a podstatný prvek zdravé kvality života; veřejná moc i občanská společnost mají povinnost ho bránit a chránit pro současné i příští generace.

1. Pro zajištění efektivity tohoto práva veřejné moci připadá jako úkol:

- I. Chránit a obnovovat hlavní ekologické procesy a zabezpečit ekologickou správu jednotlivých druhů i celých ekosystémů;
- II. Chránit rozmanitost a úplnost genetického dědictví země a dohlížet na instituce, které se věnují výzkumu a manipulaci s genetickým materiálem;
- III. V rámci všech složek Federace určit územní prostory a jejich základní prvky, jež musí být speciálně chráněny a jejichž modifikace a odstraňování mohou být realizovány pouze na základě zákona; každé jejich využití, které by mohlo ohrozit integritu chráněných prvků, je zakázáno;

⁵ Srov. např. Kiss, A.: Apres le cinquantième anniversaire de la Déclaration universelle des droits de l'homme. Et le droit à l'environnement?, R.J.E., 1999, No 1, p.5.

⁶ Převzato z francouzského překladu čl.225, přetištěného in: R.J.E., 1989, No2, pp.213-214. Francouzský překlad je možné si vyžádat v sídle České společnosti pro právo životního prostředí.

- IV. Vyžadovat podle podmínek definovaných v zákoně vypracování předběžné studie vlivu na životní prostředí, která bude poskytnuta veřejnosti, pro veškeré případy zřizování zařízení nebo pro činnosti, které mají potenciálně významný vliv na degradaci životního prostředí;
 - V. Kontrolovat výrobu, prodej a používání techniky, metod a látek, jež s sebou nesou rizika pro život, kvalitu života a životní prostředí;
 - VI. Podporovat výuku k životnímu prostředí na všech stupních vzdělávací soustavy a osvětu veřejnosti v oblasti ochrany životního prostředí;
 - VII. Chránit faunu i floru a zákonem zakázat veškeré praktiky, které vystavují nebezpečí jejich ekologické funkce a jež v sobě skrývají riziko vyhubení jejich druhů či vedou k páchání krutostí na zvířatech.
2. Každá osoba, která těží nerostné bohatství, je povinna dle zákona obnovit poškozené životní prostředí v souladu s technickým řešením nařízeným jí kompetentním orgánem veřejné správy.
 3. Fyzické či právnické osoby, které svým chováním nebo činností poškozuji životní prostředí, budou podléhat trestním a správním sankcím nezávisle na jejich povinnosti reparovat způsobené škody.
 4. Amazonský a brazilský (pra)les, Mata Atlantica, Serre do Mar, Pomnatal Mato Grossense a pobřežní zóny tvoří součástí národního dědictví a jejich využívání bude prováděno v souladu se zákonem za podmínek zaručujících ochranu životního prostředí, a to včetně využívání přírodních zdrojů.
 5. Opuštěné pozemky, pozemky bez majitele nebo pozemky nabyté členskými státy po vymezení jejich hranic nemohou být využívány, jestliže jsou nezbytné pro ochranu přírodních ekosystémů.
 6. O umístění továren využívajících jaderné reaktory bude rozhodnuto federálním zákonem, bez něhož nemohou být zřízeny.



Přeložily a úvodním komentářem opatřily
Mgr. Veronika Bílková z Ústavu mezinárodních vztahů AV ČR a
JUDr. Jana Zástěrová, CSc. z Ústavu státu a práva AV ČR.



Světový summit o udržitelném rozvoji – Implementační plán

Pozn.: Přinášíme dokončení z minulého čísla.

Redakce.

VII. Udržitelný rozvoj malých ostrovních rozvojových zemí

52. Co se týká jak životního prostředí, tak i rozvoje, jsou malé ostrovní rozvojové státy specifickým případem. Přestože se ve svých zemích neustále snaží jít cestou směrem k udržitelnému rozvoji, jsou ve stále větší míře omezovány souhrou nepříznivých faktorů, které jsou jasně zdůrazněny v Agendě 21, v Akčním programu pro udržitelný rozvoj malých ostrovních rozvojových států a v rozhodnutích přijatých na dvacátém druhém zvláštním zasedání Valného shromáždění. To bude zahrnovat opatření na všech úrovních s cílem:

- (a) Urychlit národní a regionální realizaci Akčního programu, pomocí odpovídajících finančních zdrojů, včetně podpory prostřednictvím klíčových oblastí Globálního fondu pro životní prostředí (GEF), transferu technologií šetrných k životnímu prostředí a pomoci při vytváření kapacit ze strany mezinárodního společenství,
- (b) Pokročit v realizaci řízení udržitelného rybolovu a zlepšení finančních výnosů z rybolovu podporováním a posilováním příslušné regionální organizace pro řízení rybolovu dle potřeby, jako je např. nedávno vytvořený mechanismus karibského regionálního rybolovu, a takovými dohodami, jako je např. Úmluva o uchování a řízení zásob tažných ryb v západní a střední části Tichého oceánu,
- (c) Pomoci malým ostrovním rozvojovým státům, včetně opatření pro vypracování specifických iniciativ, vymezení a řízení jejich pobřežních oblastí, výlučných hospodářských zón a kontinentálních šelfů udržitelným způsobem (včetně případů oblastí kontinentálních šelfů za hranicí 320 km za základní pobřežní linií), stejně jako příslušné regionální iniciativy řízení v kontextu Úmluvy Organizace spojených národů o mořském právu a regionálních mořských programů UNEP,
- (d) Poskytovat podporu, včetně podpory pro vytváření kapacit, pro účely rozvoje a dalšího pokroku v uskutečňování:
 - (i) specifických složek, které se vztahují k malým ostrovním rozvojovým státům, v rámci pracovních programů v oblasti mořské a pobřežní biologické diversity,
 - (ii) programů týkajících se sladkých vod v malých ostrovních rozvojových státech, včetně podpory prostřednictvím klíčových oblastí GEF,
- (e) Účinně snížit, regulovat a předcházet vzniku odpadů a znečištění stejně jako jejich dopadů na zdraví cestou realizace iniciativ do roku 2004 s cílem naplňovat Globální akční program pro ochranu mořského prostředí na základě suchozemských činností v malých ostrovních rozvojových státech,

- (f) Pracovat dále tak, aby bylo zajištěno, že malé ostrovní rozvojové země, které jsou při integraci do světové ekonomiky významně strukturálně znevýhodněny, budou v pokračujících jednáních a vypracování pracovního programu WTO k obchodu v malých ekonomikách řádně zohledněny, v kontextu rozvojové agendy z Doha,
- (g) Vyvinout do roku 2004 iniciativy v rámci celého společenství pro udržitelný cestovní ruch a vybudovat kapacity potřebné pro diverzifikaci produktů odvětví cestovního ruchu při současné ochraně kultury a tradic a účinném uchování a řízení přírodních zdrojů,
- (h) Rozšířit pomoc malým ostrovním rozvojovým státům v podpoře místních společností a příslušných národních a regionálních organizací malých ostrovních rozvojových zemí pro komplexní řízení nebezpečí a rizika, předcházení přírodním katastrofám, zmírňování intenzity a připravenost pomoci jim zmírňovat následky katastrof, událostí vyvolaných extrémním počasím a jiných naléhavých situací.
- (i) Podporovat v rámci dohodnutých podmínek dokončení a následnou rychlou operacionalizaci indexů hospodářské, sociální a ekologické zranitelnosti a příbuzných ukazatelů jako nástrojů pro dosažení udržitelného rozvoje v malých ostrovních rozvojových zemích,
- (j) Pomoci malým rozvojovým ostrovním státům v daných případech zmobilizovat odpovídající zdroje a partnerskou spolupráci pro potřeby jejich adaptace související s nepříznivými účinky změny klimatu, nárůstu mořské hladiny a proměnlivosti klimatu, v souladu se závazky vyplývajícími z Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu,
- (k) Podporovat úsilí malých ostrovních rozvojových států ve vybudování kapacit a institucionálního uspořádání pro zavedení systémů duševního vlastnictví.

53. Podporovat dostupnost odpovídajících, ekonomicky dostupných a z hlediska životního prostředí šetrných energetických služeb pro udržitelný rozvoj malých ostrovních rozvojových zemí, mimo jiné cestou:

- (a) Posilování pokračujícího a podporování nového úsilí v oblasti dodávek elektrické energie a energetických služeb do roku 2004, včetně podpory prostřednictvím systému OSN a partnerských iniciativ,
- (b) Vyvíjení a podporování účinného využívání energetických zdrojů, včetně domácích zdrojů a obnovitelné energie, a budování kapacit malých ostrovních rozvojových zemí pro národní instituce a jejich školení, poskytnutí technického know-how a posílení postavení v oblasti řízení energie,

54. Poskytovat podporu malým ostrovním rozvojovým zemím pro vybudování kapacit a posílení:

- (a) zdravotnických služeb s cílem podpořit rovný přístup ke zdravotní péči,
- (b) zdravotních systémů, které udržitelným a ekonomicky dostupným způsobem umožní přístup k potřebným léčivům a technologii pro boj a kontrolu přenosných a nepřenositelných nemocí, zejména pak HIV/AIDS, tuberkulózy, cukrovky, malárie a horečky dengue,

- (c) úsilí s cílem snížit a řídit odpady a znečištění, stejně jako budování kapacit pro udržení a řízení systémů pro zásobování vodou a hygienických služeb, a to jak ve venkovských, tak i v městských oblastech,
- (d) úsilí s cílem realizovat iniciativy zaměřené na vyhlazení chudoby, které byly nastíněny v oddílu II tohoto dokumentu.

55. Provést v roce 2004 úplné a komplexní hodnocení naplňování Barbadoského akčního programu pro udržitelný rozvoj malých ostrovních rozvojových zemí, v souladu s ustanoveními vysvětlenými v usnesení Valného shromáždění S-22/2, a v tomto kontextu požádat Valné shromáždění na jeho padesátém sedmém zasedání, aby zvážilo možnost svolání mezinárodního zasedání pro udržitelný rozvoj malých ostrovních rozvojových zemí.

VIII. Udržitelný rozvoj Afriky

56. Od konference OSN o životním prostředí a rozvoji zůstal udržitelný rozvoj pro mnoho afrických zemí stále tématem, kterému není věnována náležitá pozornost. Chudoba zůstává významným problémem a mnohé země na tomto kontinentu nevyužily plně všech přínosů globalizace, což dále zvyšuje zaostávání kontinentu. Úsilí Afriky o dosažení udržitelného rozvoje bylo bržděno řadou konfliktů, nedostatečnými investicemi, omezenými příležitostmi přístupu na trhy a omezeními na straně nabídky, neudržitelnou dluhovou zátěží, historicky klesajícími úrovněmi ODA (oficiální rozvojová pomoc) a důsledky nemoci HIV/AIDS. Světový summit o udržitelném rozvoji by proto měl znovu posílit závazek mezinárodního společenství čelit těmto zvláštním problémům a uvést v platnost novou vizi založenou na konkrétních krocích pro realizaci Agendy 21 v Africe. Nové partnerství pro rozvoj Afriky (NEPAD) je závazek přijatý vedoucími africkými představiteli vůči obyvatelstvu Afriky. Uznává, že partnerství mezi africkými zeměmi navzájem a mezi těmito zeměmi a mezinárodním společenstvím je klíčovým prvkem společné sdílené vize pro vymýcení chudoby, a jako další cíl si stanoví přivedení zemí tohoto regionu, jak individuálně, tak i jako celek, na cestu udržitelného ekonomického růstu a udržitelného rozvoje, při současné aktivní účasti ve světové ekonomice a politicky organizované společnosti. Poskytuje rámec pro udržitelný rozvoj na tomto kontinentě, který by měli sdílet všichni obyvatelé Afriky. Mezinárodní společenství vítá iniciativu NEPAD a zavazuje se poskytovat mu podporu při realizaci této vize, včetně využívání spolupráce Jih-Jih podpořené mimo jiné Tokijskou mezinárodní konferencí o rozvoji Afriky. Dále se také zavazuje k podpoře dalších stávajících rozvojových rámců, které vlastní a rozvíjejí jednotlivé africké země na národní úrovni a které zahrnují strategie pro snížení chudoby, včetně strategických studií pro její snížení. Dosažení udržitelného rozvoje zahrnuje opatření na všech úrovních s cílem:

- (a) Vytvořit aktivní prostředí poskytující nové příležitosti na regionální, subregionální, národní i místní úrovni, aby bylo možné dosáhnout udržitelného ekonomického růstu a udržitelného rozvoje, a podpořit Africké snahy usilující o mír, stabilitu a bezpečí, vyřešení a předcházení konfliktům, demokracii, dobrou vládu, respektování lidských práv a základních svobod, včetně práva na rozvoj a rovnosti pohlaví,
- (b) Podpořit realizaci vize NEPAD a úsilí dalších iniciativ na regionální a subregionální úrovni, mimo jiné také finanční, technickou a institucionální spolupraci a vytvořením lidských a institucionálních kapacit na regionální, subregionální a národní úrovni, v souladu s národními politikami, programy a národně řízenými strategiemi pro snížení chudoby a udržitelný rozvoj, jako jsou například strategické studie pro snížení chudoby,
- (c) Podporovat rozvoj technologií, jejich transfer a rozšiřování v afrických zemích a dále rozvíjet technologii a znalosti dostupné v afrických výzkumných střediscích,
- (d) Podporovat africké země při budování efektivních vědeckých a technologických institucí a výzkumných činností schopných vyvinout a uzpůsobit technologie špičkové světové třídy,
- (e) Podporovat rozvoj národních programů a strategií na podporu vzdělání v kontextu národně řízených strategií pro snížení chudoby, a posílit výzkumné instituce v oblasti vzdělání s cílem zvýšit jejich kapacity tak, aby mohly plně podporovat dosažení mezinárodně schválených rozvojových cílů týkajících se vzdělání, včetně cílů obsažených v Miléniové deklaraci, a aby tak bylo do roku 2015 zajištěno, že děti všude po celém světě, chlapci stejně jako dívky, budou schopny dokončit plnou základní docházku, a že dívky i chlapci budou mít rovný přístup ke všem úrovním vzdělání dle příslušných národních potřeb,
- (f) Zvýšit produktivitu, rozmanitost a konkurenceschopnost průmyslu afrických zemí kombinací finanční a technologické podpory pro rozvoj klíčové infrastruktury, přístup k technologiím, budování sítí výzkumných center, přidávání hodnoty k výrobkům určeným na vývoz, rozvoj dovedností a zvýšení přístupu na trh na podporu udržitelného rozvoje,
- (g) Zvýšit podíl průmyslového sektoru, zejména těžby, minerálů a kovů, na udržitelném rozvoji Afriky cestou podpory rozvoje účinného a transparentního regulačního a řídicího rámce a podporou přidané hodnoty, účasti široké základny, sociální a ekologické odpovědnosti a lepšího přístupu na trh s cílem vytvořit atraktivní a prospěšné prostředí pro investice,
- (h) Poskytovat finanční a technickou pomoc pro posílení schopnosti afrických zemí uskutečnit reformu legislativy týkající se životního prostředí a institucionální reformu pro udržitelný rozvoj a provést hodnocení dopadů na životní prostředí, či případně sjednat a zavést mnohostranné dohody o životním prostředí,
- (i) Vypracovat projekty, programy a partnerství s příslušnými zainteresovanými stranami a mobilizovat zdroje pro účinnou realizaci výsledků Afrického postupu pro ochranu a rozvoj mořského a pobřežního prostředí,

- (j) Vypořádat se efektivně s energetickými problémy Afriky, mimo jiné také prostřednictvím iniciativ zaměřených na:
 - (i) Zavedení a podporu programů, partnerství a iniciativ na podporu afrických snah o realizaci cílů NEPAD v otázkách energie, které usilují o zajištění přístupu pro minimálně 35 procent africké populace v průběhu 20 let, zejména ve venkovských oblastech,
 - (ii) Poskytovat podporu pro realizaci dalších iniciativ v otázce energie, včetně podpory čistšího a účinnějšího využívání zemního plynu a většího využívání obnovitelné energie, a zlepšit energetickou hospodárnost a přístup k moderním energetickým technologiím, včetně čistších technologií využívajících fosilní paliva, zejména ve venkovských a příměstských oblastech,
- (k) Pomáhat africkým zemím při mobilizaci odpovídajících zdrojů pro potřeby jejich uzpůsobení v souvislosti s nepříznivými účinky klimatické změny, extrémním počasím, vzrůstem mořské hladiny a proměnlivosti počasí, a pomoci jim při vypracovávání národních strategií pro vypořádání se s klimatickou změnou a programů pro zmírnění následků, a pokračovat v přijímání opatření pro zmírnění nepříznivých účinků změny klimatu v Africe, v souladu s Rámcovou úmluvou OSN o změně klimatu,
- (l) Podporovat africké úsilí směřující k vyvinutí dostupných dopravních systémů a infrastruktury, která podporuje udržitelný rozvoj a propojení lokalit v Africe,
- (m) V návaznosti na odstavec 40 výše přijmout opatření pro snížení chudoby, která postihuje obyvatele horských oblastí v Africe,
- (n) Poskytovat finanční a technickou pomoc pro zalesňování a obnovu lesů v Africe a vybudovat kapacity pro udržitelné lesní hospodářství, včetně boje proti odlesňování a opatření pro zlepšení politického a právního rámce, který reguluje lesní sektor.

57. Poskytovat finanční a technickou pomoc pro úsilí Afriky o realizaci Úmluvy o boji proti desertifikaci na národní úrovni a dle možností integrovat systémy znalostí původních obyvatel do postupů pro řízení půdních a přírodních zdrojů, zvýšit osvětovou práci mezi venkovským obyvatelstvem a podporovat lepší postupy řízení půdy a vodních zdrojů, včetně dokonalejších zemědělských postupů, které regulují degradaci půdy, s cílem vytvořit kapacity pro realizaci národních programů.

58. Mobilizovat finanční a další podporu pro vyvinutí a posílení zdravotních systémů, jejichž cílem je:

- (a) Podporovat rovný přístup ke zdravotnickým službám,
- (b) Poskytovat nezbytné léky a technologie pro boj proti přenosným nemocem a jejich kontrolu udržitelným a cenově dostupným způsobem, včetně HIV/AIDS, malárie, tuberkulózy a trypanozomiázy, stejně jako proti nepřenositelným nemocem, včetně nemocí vyvolaných chudobou,

- (c) Zvýšit schopnosti lékařského a zdravotnického personálu,
- (d) Podporovat léčitelské znalosti příslušného původního obyvatelstva, včetně tradiční medicíny,
- (e) Dále zkoumat a kontrolovat nemoc způsobenou virem Ebola.

59. Efektivně zvládat přírodní katastrofy a konflikty, včetně jejich humanitárních dopadů a vlivů na životní prostředí, uznávajíc, že konflikty v Africe zabránily a v mnoha případech zcela smazaly přínosy a úsilí o dosažení udržitelného rozvoje, přičemž nejpostiženějšími oběťmi těchto konfliktů jsou právě ti nejzranitelnější členové společnosti, zejména ženy a děti, a proto je třeba vyvinout úsilí a zrealizovat iniciativy na všech úrovních s cílem:

- (a) Poskytovat finanční a technickou pomoc pro posílení kapacit afrických zemí, včetně institucionálních a lidských kapacit i na místní úrovni, pro efektivní zvládání katastrof, mimo jiné také systémy pozorování a včasného varování, hodnocení, prevence, připravenosti, reakce a obnovy,
- (b) Poskytovat podporu africkým zemím, aby byly schopny lépe zvládat přemísťování obyvatel v důsledku přírodních katastrof a konfliktů a zavedly mechanismy rychlé reakce,
- (c) Podpořit úsilí Afriky v prevenci, řešení, zvládání a zmiřování konfliktů a její včasné reakce na nově vznikající konfliktní situace, která by zabránila tragickým lidským následkům,
- (d) Poskytovat podporu hostitelským zemím, které přijímají běžence, při obnově infrastruktury a životního prostředí, včetně ekosystémů a obydlí, která byla poškozena během procesu přijímání a usidlování běženců v těchto lokalitách.

60. Podporovat integrované vodní hospodářství a optimalizovat přínosy využívání vodní energie, stejně jako rozvoj a účinné řízení vodních zdrojů při všech způsobech využívání a ochranu kvality vody a vodních ekosystémů, včetně iniciativ na všech úrovních s cílem:

- (a) Poskytnout přístup k domácí pitné vodě, podpořit výchovu k hygieně, lepším hygienickým zařízením a odpadovému hospodářství na úrovni domácností, a to prostřednictvím iniciativ zaměřených na podporu veřejných i soukromých investic do vodního zásobování a hygienických zařízení, které kladou přednostní důraz na potřeby chudých obyvatel, v rámci stabilního a transparentního národního regulačního rámce vytvořeného vládami příslušných zemí, při respektování místních podmínek zahrnujících hlediska všech zainteresovaných stran a za současného monitorování výkonu a zlepšování odpovědnosti veřejných institucí a soukromých společností, a dále vybudovat kritickou infrastrukturu vodního zásobování, distribučních sítí a čističek a vybudovat kapacity pro udržování a řízení systémů pro poskytování vodohospodářských a hygienických služeb jak ve venkovských, tak i v městských oblastech,
- (b) Vypracovat a zavést strategie a plány integrovaného řízení vodních toků a povodí pro všechny významné vodní plochy, v souladu s odstavcem 25 výše,

- (c) Posílit regionální, subregionální a národní kapacity pro sběr a zpracování dat a pro plánování, výzkum, monitorování, hodnocení a vymáhání práva, stejně jako pro realizaci úprav v oblasti vodního hospodářství,
- (d) Chránit vodní zdroje, včetně podzemní vody a ekosystémů mokřadů, před znečištěním, stejně jako podporovat úsilí pro vybudování nekonvenčních vodních zdrojů v oblastech nejakutněji postižených nedostatkem vody, včetně energeticky účinného, nákladově efektivního a udržitelného odsolování mořské vody, využívání dešťové vody a recyklace vody.

61. Dosáhnout významného nárůstu produktivity udržitelného zemědělství a zabezpečení potravin za podpory schválených miléniových rozvojových cílů, včetně cílů obsažených v Miléniové deklaraci, zejména pak cíle snížení podílu obyvatelstva, které trpí hlady, do roku 2015 na polovinu, a to prostřednictvím iniciativ na všech úrovních s cílem:

- (a) Podporovat vypracování a zavádění národních politik a programů, včetně výzkumných programů a rozvojových plánů afrických zemí na obnovu jejich zemědělského sektoru a udržitelný rozvoj jejich rybolovu, a zvýšit investice do infrastruktury, technologie a osvětové práce, v souladu s potřebami země. Africké země by měly zahájit proces vypracování a zavádění strategií pro zabezpečení potravin v kontextu svých národních programů pro vymýcení chudoby do roku 2005,
- (b) Podněcovat a podporovat úsilí a iniciativy pro zabezpečení spravedlivého přístupu k držbě půdy a pro vyjasnění práv a odpovědností za zdroje pomocí reformních procesů týkajících se půdy a držby pozemků, které respektují právní řád a jsou začleněny do národních právních systémů, a pro zajištění rovného přístupu všech obyvatel k úvěrovým prostředkům, zejména pak žen, a umožnit ekonomický a sociální rozvoj a vymýcení bídy, stejně jako účinné a ekologicky šetrné využívání půdy, a dále umožnit ženám jako výrobcům rozhodovat a stát se vlastníky majetku v tomto sektoru, včetně práva dědit půdu,
- (c) Zlepšit přístup na trh pro zboží, včetně zboží pocházejících z afrických zemí, zejména pak nejméně rozvinutých zemí, v rámci Ministerské deklarace z Doha, aniž by tím byly dotčeny výsledky jednání WTO, a také v rámci preferenčních dohod,
- (d) Poskytovat podporu africkým zemím s cílem zlepšit regionální obchod a ekonomickou integraci mezi africkými zeměmi. Přilákat a zvýšit investice do regionální tržní infrastruktury,
- (e) Podporovat rozvojové programy týkající se hospodářských zvířat s cílem dosáhnout moderní a účinné kontroly zvířecích nemocí.

62. Dosáhnout řádného řízení chemikálií, se zvláštním důrazem na nebezpečné chemikálie a nebezpečný odpad, mezi jinými také prostřednictvím iniciativ na pomoc africkým zemím vypracovat národní seznamy chemikálií a jejich vlastností, stejně jako

regionální a národní rámec a strategii pro řízení chemikálií a vytvoření chemických koordinačních orgánů.

63. Překlenout mezeru v informačních technologiích a vytvořit „digitální“ příležitosti ve smyslu přístupové infrastruktury a přenosu a aplikace technologií pomocí komplexních iniciativ pro Afriku. Vytvořit aktivní prostředí pro přilákání investic, urychlit stávající a nové programy a projekty pro propojení nezbytných institucí a podpořit přijetí informačních a komunikačních technologií ve vládních a obchodních programech, stejně jako dalších částech národního ekonomického a sociálního života.

64. Podporovat úsilí Afriky v dosažení udržitelného cestovního ruchu, který přispívá k sociálnímu, ekonomickému a infrastrukturnímu rozvoji prostřednictvím následujících opatření:

- (a) Implementací projektů na místní, národní a subregionální úrovni, se zvláštním důrazem na marketing produktů afrického cestovního ruchu, jako je například turismus za dobrodružstvím, ekoturismus a kulturní turismus,
- (b) Vytvořením a podporou národních a přeshraničních chráněných území na podporu uchování ekosystémů v souladu s ekosystémovým přístupem a na podporu udržitelného cestovního ruchu,
- (c) Respektováním místních tradic a kultur a podporou využívání znalostí původních obyvatel při řízení přírodních zdrojů a ekoturismu,
- (d) Pomocí pro obyvatele hostitelských oblastí v řízení jejich turistických projektů pro získání maximálního přínosu, při současném omezování negativního dopadu na jejich tradice, kulturu a životní prostředí,
- (e) Podporou ochrany africké biologické rozmanitosti, udržitelného využívání jejich složek a poctivého a spravedlivého rozdělování přínosů plynoucích z využívání genetických zdrojů, v souladu se závazky, které pro země vyplývají v rámci dohod týkajících se biodiverzity, které země podepsaly, z Úmluvy o biologické diverzitě a z Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin, stejně jako z regionálních dohod o biodiverzitě.

65. Podpořit africké země v jejich úsilí o zavedení agendy iniciativy Habitat a Istanbulské deklarace pomocí iniciativ zaměřených na posílení národních a místních institucionálních kapacit v oblastech udržitelné urbanizace a lidského osídlování, poskytovat podporu pro odpovídající přístřeší a základní služby, stejně jako pro rozvoj hospodárných a účinných systémů dohledu nad městy a dalšími lidskými sídly, a posílit mimo jiné program OSN pro lidská sídla/program UNEP pro vodohospodářství v afrických městech.

VIII.dva. Další regionální iniciativy

66. Pro podporu udržitelného rozvoje byly v rámci dalších regionů a regionálních, subregionálních a transregionálních fór vypracovány významné iniciativy. Mezinárodní společenství vítá toto úsilí a již dosažené výsledky a žádá přijetí dalších opatření na všech úrovních pro jejich další rozvoj, při současně podpoře spolupráce mezi regiony, uvnitř regionů a na mezinárodní úrovni v tomto ohledu, a vyjadřuje svou podporu jejich dalšímu rozvoji a realizaci zeměmi jednotlivých regionů.

Udržitelný rozvoj v Latinské Americe a v Karibiku

67. Iniciativa Latinské Ameriky a Karibiku pro udržitelný rozvoj je závazek přijatý vedoucími představiteli tohoto regionu, který vychází z Platformy pro akci na cestě do Johannesburgu v roce 2002, jež byla schválena v Rio de Janeiru v říjnu roku 2001, a který uznává význam regionálních kroků směrem k udržitelnému rozvoji a bere v úvahu odlišné rysy regionu, sdílené vize i kulturní odlišnost. Jeho cílem je přijetí konkrétních kroků v různých oblastech udržitelného rozvoje, jako je například biodiverzita, vodní zdroje, zranitelnost a udržitelnost měst, sociální aspekty (včetně zdraví a chudoby), hospodářské aspekty (včetně energie) a institucionální úpravy (včetně budování kapacit, ukazatelů a účasti občanské společnosti), při zohlednění etické stránky pro udržitelný rozvoj.

68. Iniciativa předpokládá rozvoj opatření mezi zeměmi v tomto regionu, které mohou podpořit spolupráci Jih-Jih, a může se spolehnout na podporu ze strany skupin zemí, stejně jako mnohostranných a regionálních organizací, včetně finančních institucí. Tato iniciativa je základním rámcem pro spolupráci a je otevřená pro partnerství s vládami a všemi významnými skupinami.

Udržitelný rozvoj v Asii a Tichomoří

69. Majíc na paměti cíl snížit počet lidí žijících v chudobě do roku 2015 na polovinu, jak je stanoveno v Miléniové deklaraci, regionální platforma Phnom Penh pro udržitelný rozvoj v Asii a Pacifiku uznala, že v tomto regionu žije více než polovina světové populace a největší počet lidí na světě pod hranicí chudoby. Proto je udržitelný rozvoj v tomto regionu kritickým pro dosažení udržitelného rozvoje v celosvětovém měřítku.

70. Regionální platforma stanovila sedm iniciativ pro následný proces: vytváření kapacit pro udržitelný rozvoj, snížení chudoby pro udržitelný rozvoj, čistší výroba a udržitelná energie, řízení půdy a uchování biodiverzity, ochrana, řízení a přístup ke sladkovodním zdrojům, oceány, pobřeží a mořské zdroje a udržitelný rozvoj malých ostrovních rozvojových států a opatření v otázkách ovzduší a změny klimatu. Následné akce těchto iniciativ budou rea-

lizovány prostřednictvím národních strategií a příslušných regionálních a subregionálních iniciativ, jako je např. Regionální akční program pro ekologicky šetrný a udržitelný rozvoj a Iniciativa Kitakyushu pro čistší životní prostředí, přijatá na čtvrté ministerské konferenci o životním prostředí a rozvoji v Asii a Tichomoří, kterou zorganizovala Hospodářská a sociální komise pro Asii a Tichomoří.

Udržitelný rozvoj v západoasijském regionu

71. Západoasijský region je znám svými vzácnými vodními zdroji a omezenými zdroji úrodné půdy. Tento region dosáhl pokroku směrem k expertní výrobě komodit s vyšší přidanou hodnotou.

72. Regionální přípravné zasedání schválilo následující priority: zmírnění chudoby, snížení dluhového zatížení a udržitelné řízení přírodních zdrojů, mimo jiné také včetně integrovaného řízení vodních zdrojů, zavedení programů pro boj proti desertifikaci, integrované řízení pobřežních oblastí a kontrola znečištění půdy a vody.

Udržitelný rozvoj v regionu Evropské hospodářské komise

73. Evropská hospodářská komise (EHK) na svém regionálním ministerském zasedání pro Světový summit o udržitelném rozvoji uznala, že tento region musí hrát jednu z hlavních úloh a nést odpovědnost za celosvětové úsilí o dosažení udržitelného rozvoje konkrétními kroky. Region zároveň uznává, že rozdílná úroveň ekonomického rozvoje jednotlivých zemí v regionu může vyžadovat použití různých přístupů a mechanismů pro realizaci Agendy 21. Aby byly tři pilíře udržitelného rozvoje uspořádány jako vzájemně se podporující prvky, stanovil region své prioritní kroky pro udržitelný rozvoj v regionu EHK v odstavcích 32 – 46 ministerského prohlášení.

74. Na podporu závazku regionu k dosažení udržitelného rozvoje se na regionální, sub-regionální a transregionální úrovni realizují pokračující snahy, zahrnující mimo jiné také proces Životní prostředí pro Evropu, pátou ministerskou konferenci EHK, která se má konat v Kyjevě v květnu roku 2003, vypracování ekologické strategie pro 12 zemí východní Evropy, Kavkazskou oblast a střední Asii, Agendu 21 pro středoasijskou oblast, práci OECD na udržitelném rozvoji, strategii EU pro udržitelný rozvoj a regionální a sub-regionální úmluvy a procesy významné pro udržitelný rozvoj, jako je například Aarhuská úmluva, Alpská úmluva, Severoamerická komise pro spolupráci v oblasti životního prostředí, Smlouva o hraničních vodách, Iqaluitská deklarace Arktické rady, Baltská Agenda 21 a Agenda 21 pro oblast Středomoří.

IX. Nástroje implementace

75. Realizace Agendy 21 a dosažení mezinárodně schválených rozvojových cílů, včetně cílů obsažených v Miléniové deklaraci a v tomto akčním plánu, vyžadují významné zvýšení úsilí, jak ze strany zemí samotných, tak i ze strany zbylého mezinárodního společenství, společně se základním uznáním faktu, že každá země má přímou odpovědnost za svůj vlastní rozvoj a že na druhou stranu úlohu národních politik a rozvojových strategií nelze přeceňovat, při plném zohlednění zásad z Rio de Janeira, včetně a zejména zásady společných, ale zároveň odlišených odpovědností, která stanoví:

„Státy budou spolupracovat v duchu celosvětového partnerství s cílem uchovat, chránit a obnovovat zdraví a integritu zemského ekosystému. S ohledem na různý podíl zemí na celosvětové degradaci životního prostředí mají státy společné, ale současně odlišené odpovědnosti. Rozvinuté země uznávají odpovědnost, kterou nesou ve vztahu k mezinárodnímu úsilí o udržitelný rozvoj vzhledem k tlaku, které jejich společnosti vyvíjejí na světové životní prostředí a k technologiím a finančním zdrojům, které mají k dispozici.“

Mezinárodně schválené rozvojové cíle, včetně cílů obsažených v Miléniové deklaraci a Agendě 21, stejně jako cíle obsažené v tomto akčním plánu, budou vyžadovat značné navýšení toků finančních zdrojů, jak bylo stanoveno v Monterreyském konsensu, stejně jako přítok nových a dodatečných finančních zdrojů zejména do rozvojových zemí, s cílem podpořit realizaci národních politik a programů vypracovaných těmito zeměmi, zlepšit obchodní příležitosti, přístup k ekologicky šetrným technologiím a jejich transfer na základě vzájemně schválených licenčních nebo preferenčních podmínek, přístup ke vzdělání, zvyšování povědomí, budování kapacit a přístup k informacím pro rozhodování a vědeckou způsobilost, v rámci schváleného časového rámce, který je pro naplnění těchto cílů a iniciativ nezbytný. Pro tyto účely bude k dosažení pokroku potřeba, aby mezinárodní společenství realizovalo výsledky hlavních konferencí OSN, jako například akční programy přijaté na třetí konferenci OSN o nejméně rozvinutých zemích či na Světové konferenci o udržitelném rozvoji malých ostrovních rozvojových zemích a dalších významných mezinárodních dohod schválených od roku 1992, zejména pak dohod v rámci Mezinárodní konference o financování pro rozvoj a čtvrté ministerské konference WTO, na kterých je třeba stavět a považovat je za část procesu dosažení udržitelného rozvoje.

76. Mobilizace a zvýšení efektivity využívání finančních zdrojů a dosažení národních a mezinárodních ekonomických podmínek, které jsou potřeba pro naplnění mezinárodně schválených rozvojových cílů, včetně cílů obsažených v Miléniové deklaraci, pro odstranění chudoby, zlepšení sociálních podmínek, zvýšení životní úrovně a ochranu našeho životního prostředí budou naším prvním krokem pro zajištění toho, že dvacáté první století se stane stoletím udržitelného rozvoje pro všechny.

77. V našem společném úsilí o docílení růstu, vymýcení chudoby a dosažení udržitelného rozvoje je kritickým problémem zajištění nezbytných interních podmínek pro mobilizaci domácích úspor, jak veřejných, tak soukromých, které udrží produktivní investice na udržitelné úrovni a zvýší lidské schopnosti. Rozhodujícím úkolem je zvýšit účinnost, soudržnost a soulad makroekonomických politik. Aktivní domácí prostředí je nezbytným předpokladem pro mobilizaci domácích zdrojů, zvýšení produktivity, snížení úniku kapitálu, podněcování soukromého sektoru a přilákání a zužitkování mezinárodních investic a pomoci. Úsilí o vytvoření takového prostředí by mělo být podpořeno mezinárodním společenstvím.

78. Usnadnit větší toky přímých zahraničních investic pro podporu činností udržitelného rozvoje rozvojových zemí, včetně rozvoje infrastruktury, a pro zvýšení přínosů, které mohou rozvojové země získat z přímých zahraničních investic, pomocí zvláštních kroků s cílem:

- (a) Vytvořit nezbytné domácí a mezinárodní podmínky pro usnadnění významného nárůstu toku PZI do rozvojových zemí, zejména pak do nejméně rozvinutých zemí, který je kritický pro udržitelný rozvoj, zejména toků PZI pro infrastrukturní rozvoj a další prioritní oblasti v rozvojových zemích pro doplnění domácích zdrojů, které se těmto zemím podaří mobilizovat,
- (b) Podporovat přímé zahraniční investice v rozvojových zemích a zemích s tranzitivní ekonomikou pomocí vývozních úvěrů, které by mohly být pro udržitelný rozvoj značně nápomocné.

79. Je potřeba uznat, že značný nárůst v ODA (oficiální rozvojová pomoc) a dalších zdrojích bude skutečně nezbytný, pokud mají rozvojové země dosáhnout mezinárodně schválených rozvojových záměrů a cílů, včetně cílů obsažených v Miléniové deklaraci. Pro podporu ODA budeme spolupracovat, abychom dále zlepšili politiky a rozvojové strategie, jak na národní, tak i na mezinárodní úrovni, abychom zvýšili efektivitu pomoci, pomocí opatření s cílem:

- (a) Dát k dispozici zdroje plynoucí ze závazků k navýšení ODA, jak několik rozvinutých zemí oznámilo na Mezinárodní konferenci o financování pro rozvoj. Naléhavě požádat země, které tak dosud neučinily, aby vyvinuly konkrétní úsilí pro dosažení stanoveného cíle ve výši 0,7% HPD jako částky ODA věnované rozvojovým zemím, a efektivně zrealizovat jejich závazek k ODA pro nejméně rozvinuté země, jak je stanoveno v odstavci 83 Akčního programu pro nejméně rozvinuté země pro desetiletí 2001-2010. Chceme také povzbudit rozvojové země, aby svůj pokrok vybuďovaly zajištěním toho, že prostředky ODA jsou využívány efektivně k dosažení rozvojových záměrů a cílů v souladu s výsledky Mezinárodní konference o financování pro rozvoj. Velice si vážíme úsilí dárců, uznání patří zejména těm dárcům, jejichž příspěvky na ODA překračují stanovené částky, dosahují nebo narůstají směrem k dosažení cílů,

a zdůrazňujeme význam závazku přezkoumat prostředky a časový rámec pro dosažení jednotlivých cílů a záměrů,

- (b) Podporovat země jak na straně příjemců, tak i na straně dárců, stejně jako mezinárodní instituce, aby zvýšily účinnost a efektivnost ODA pro vymýcení chudoby, udržitelný ekonomický růst a udržitelný rozvoj. V tomto ohledu také zintenzívnit úsilí mnohostranných a dvoustranných finančních a rozvojových institucí v souladu s odstavcem 43 Monterreyského konsensu, zejména pak harmonizovat jejich operativní postupy na nejvyšší možnou úroveň tak, aby bylo možné snížit transakční náklady a zvýšit tak flexibilitu vyplácení a poskytování ODA, stejně jako její pružnou reakci ve vztahu k potřebám rozvojových zemí, při zohlednění národních rozvojových potřeb a cílů přijatých danou zemí přijímající pomoc, a využívat rozvojové rámce vypracované a řízené rozvojovými zeměmi, které v sobě zahrnuje strategie na snížení chudoby, včetně strategických studií pro jejich snížení, jako například možnost využít na požádání vozidla pro rozdělení pomoci.

80. Plně a účinně využít stávajících finančních mechanismů a institucí, mimo jiné přijetím opatření na všech úrovních s cílem:

- (a) Posílit pokračující úsilí o reformu stávající mezinárodní finanční struktury, podporovat transparentní a spravedlivý systém zahrnující všechny země, který je schopen zajistit účinnou účast rozvojových zemí v mezinárodních procesech přijímání ekonomických rozhodnutí a v příslušných institucích, stejně jako jejich efektivní a spravedlivou účast na procesu formulování finančních standardů a kodexů,
- (b) Podporovat mezi jiným také opatření ve zdrojových i cílových zemích pro zlepšení transparentnosti a dostupnosti informací o finančních tocích, což by přispělo k stabilitě mezinárodního finančního prostředí. Významná jsou rovněž opatření, která zmírní účinky nadměrné volatility toků krátkodobého kapitálu, a je proto potřeba je zvážit,
- (c) Usilovat o zajištění toho, že prostředky jsou mezinárodním organizacím či případně agenturám dostupné včas, s jistotou a s určitou mírou předvídatelnosti, aby mohly být využity pro jejich činnosti, programy a projekty v rámci udržitelného rozvoje,
- (d) Podporovat soukromý sektor, včetně transnacionálních korporací, soukromých nadací a institucí občanské společnosti, aby poskytovaly finanční a technickou pomoc rozvojovým zemím,
- (e) Podporovat nové a stávající mechanismy financování ze strany veřejného/soukromého sektoru pro rozvojové země a země s tranzitivní ekonomikou tak, aby z jejich pomoci měli prospěch zejména drobní podnikatelé a malé a střední podniky, případně podniky založené místními obyvateli, a aby došlo ke zlepšení jejich infrastruktury, při současném zajištění transparentnosti a odpovědnosti takových mechanismů.

81. Uvítat úspěšné a podstatné třetí doplnění prostředků fondu GEF, které umožní vyjít vstříc finančním požadavkům jak nových ústředních oblastí, tak i těch stávajících,

a pokračovat v pružné reakci na potřeby a zájmy zemí, které pomoc přijímají, zejména pak rozvojových zemí, a dále podpořit úsilí GEF o získání dalších prostředků od klíčových veřejných a soukromých organizací, zlepšení řízení prostředků cestou rychlejších a usměrněných postupů a zjednodušení jeho projektového cyklu.

82. Prozkoumat způsoby tvorby nových veřejných a soukromých inovačních zdrojů financí pro účely rozvoje, za předpokladu toho, že tyto zdroje nebudou nepřiměřeně zatěžovat rozvojové země, s přihlédnutím k návrhu na využití části zvláštních práv čerpání pro rozvojové účely, jak je stanoveno v odstavci 44 Monterreyského konsensu,

83. Snížit neudržitelnou dluhovou zátěž prostřednictvím takových opatření, jako je prominutí části dluhu, či případně zrušení dluhu a další inovační mechanismy, jejichž cílem je komplexně vyřešit problém zadluženosti rozvojových zemí, zejména zemí nejchudších a nejvíce zadlužených. Proto by opatření na snížení dluhu měla být přijata rázně a urychleně, včetně opatření na úrovni Pařížského a Londýnského klubu a dalších významných fór tak, aby tato opatření přispěla k udržitelnosti dluhové zátěže a usnadnila udržitelný rozvoj, se zvláštním důrazem na skutečnost, že dlužníci a věřitelé musí sdílet odpovědnost za předcházení situacím neudržitelného zadlužení a za jejich řešení, a že snížení vnějšího zadlužení může hrát klíčovou úlohu při uvolňování zdrojů, které mohou pak směřovat na činnosti usilující o dosažení udržitelného růstu a rozvoje. Proto podporujeme odstavce 47 až 51 Monterreyského konsensu, které se zabývají vnější zadlužeností. Cílem plánů na snížení dluhu by mělo být vyhnout se uvalení jakýchkoliv nespravedlivých zátěží na rozvojové země. Mělo by dojít k nárůstu využívání dotací pro nejchudší země náchylné k zadlužení. Vyzýváme země, aby vypracovaly komplexní národní strategie pro monitorování a řízení vnějších závazků jako klíčového prvku pro snížení národní zranitelnosti. V tomto ohledu je třeba přijmout opatření s cílem:

- (a) Zrealizovat rychle, efektivně a v plném rozsahu rozšířenou iniciativu pro těžce zadlužené chudé země (HIPC), která by měla být plně financována dodatečnými zdroji, při zvážení případných opatření pro zajištění všech základních změn v ekonomických podmínkách těch rozvojových zemí, jejichž neudržitelné dluhové zatížení bylo způsobeno přírodními katastrofami, vážným zhoršením reálných směnných relací nebo ovlivněny konfliktem, při zohlednění iniciativ, které již byly realizovány pro snížení stávající zadluženosti,
- (b) Podnítit k účasti na iniciativě HIPC všechny věřitele, kteří tak dosud neučinili,
- (c) Svolat mezinárodní dlužníky a věřitele společně na příslušná mezinárodní fóra s cílem restrukturalizovat včas a efektivně neudržitelné zadlužení, s ohledem na potřebu zapojit do řešení krize vzniklé zadluženosti také soukromý sektor, kde je to možné,
- (d) Uznat problémy s udržitelností dluhu u některých zemí mimo iniciativu HIPC, které mají nízký příjem, zejména pak zemí, které čelí výjimečným okolnostem,

- (e) Podporovat výzkumné inovační mechanismy pro komplexní vyřešení problémů zadluženosti rozvojových zemí, včetně zemí se středním příjmem a zemí s tranzitivní ekonomikou. Takové mechanismy mohou zahrnovat také swapové úvěry pro udržitelný rozvoj,
- (f) Podporovat dárcovské země v přijetí opatření pro zajištění toho, že zdroje poskytované pro snížení dluhu nebudou snižovat zdroje ODA určené pro pomoc rozvojovým zemím.

84. Uznáváme významnou úlohu, kterou může obchod hrát při dosahování udržitelného rozvoje a vymýcení chudoby a podněcujeme proto členy WTO, aby i nadále pokračovali v realizaci pracovního programu, který byl schválen na čtvrté ministerské konferenci WTO. Aby byly rozvojové země, a mezi nimi zejména nejméně rozvinuté země, schopny zajistit, že jejich podíl na růstu světového obchodu bude odpovídat potřebám jejich ekonomického rozvoje, vyzýváme naléhavě členské státy WTO, aby přijaly opatření pro dosažení následujících cílů:

- (a) Usnadnit přístup všem rozvojovým zemím, zejména pak nejméně rozvinutým zemím, stejně jako zemím s tranzitivní ekonomikou, aby podaly přihlášku k členství ve WTO, v souladu s Monterreyským konsensem,
- (b) Podporovat pracovní program z Doha jako významný závazek části rozvinutých a rozvojových zemí pro přednostní realizaci příslušných obchodních politik v rámci jejich rozvojových politik a programů,
- (c) Poskytnout významnou technickou pomoc související s obchodem a přijmout opatření pro tvorbu kapacit, stejně jako podpořit Světový fond rozvojové agendy dle Doha, který byl zřízen po čtvrté ministerské konferenci WTO jako významný krok směrem k zajištění pevné a předvídatelné základny pro technickou pomoc a budování kapacit souvisejících s WTO,
- (d) Realizovat Novou strategii technické spolupráce WTO pro budování kapacit, růst a integraci,
- (e) Plně podpořit realizaci integrovaného rámce pro technickou pomoc nejméně rozvinutým zemím v souvislosti s obchodem, a vyzvat naléhavě rozvojové partnery, aby významně zvýšili své příspěvky do fondu prostředků této rámcové iniciativy v souladu s Ministerskou deklarací z Doha.

85. V souladu s deklarací z Doha, stejně jako příslušnými rozhodnutími, která byla v Doha přijata, jsme odhodláni podniknout konkrétní kroky pro vyřešení otázek a obav, které rozvojové země vyjádřily ve vztahu k provádění některých úmluv a rozhodnutí WTO, včetně obtíží a omezení vyplývajících z nedostatku zdrojů, kterým tyto země čelí při plnění těchto dohod.

86. Vyzýváme členské státy WTO, aby plnily své závazky přijaté v rámci Ministerenské deklarace z Doha, zejména ve smyslu přístupu na trh především pro výrobky, které mají rozvojové země, a zejména nejméně rozvinuté země, zájem exportovat, a to přijetím následujících opatření, s ohledem na odstavec 45 Ministerenské deklarace z Doha:

- (a) Přehodnotit všechny podmínky zvláštního a selektivního zacházení s ohledem na jejich posílení, zpřesnění, zvýšení účinnosti a operativní použitelnosti, v souladu s odstavcem 44 Ministerenské deklarace z Doha,
- (b) Usilovat o snížení nebo případně odstranění cel vybíraných z nezemědělských výrobků, včetně snížení nebo odstranění maximálních cel, vysokých cel a nárůstu cel, stejně jako necelních překážek, zejména pro výrobky, které mají rozvojové země zájem exportovat. Tato opatření by měla pokrývat komplexně všechny výrobky a neměla by předem obsahovat žádné výjimky. Jednání by měla plně zohlednit zvláštní potřeby a zájmy rozvojových a nejméně rozvinutých zemí, mimo jiné také prostřednictvím závazků na snížení cel ve výši menší než reciproční, v souladu s Ministerskou deklarací z Doha,
- (c) Naplnit, aniž by tím byly jakkoliv předem určeny výsledky jednání, závazek ke komplexním jednáním uvedeným v článku 20 Dohody o zemědělství, jak je stanoveno v odstavcích 13 a 14 Ministerenské deklarace z Doha, s cílem dosáhnout významného zlepšení v přístupu na trhu, snížení všech forem vývozních dotací a podstatného snížení domácích podpor, které deformují obchod. Zároveň souhlasíme s tím, že ustanovení pro zvláštní a selektivní zacházení pro rozvojové země by měla zůstat nedílnou součástí všech prvků jednání a měla by být začleněna do plánů koncesí a závazků, a případně do pravidel a postupů, které budou vyjednány, tak, aby byla operativně účinná a umožňovala rozvojovým zemím efektivně zohledňovat jejich rozvojové potřeby, včetně zabezpečení potravin a rozvoje venkova. Je třeba vzít v úvahu neobchodní zájmy, které členové WTO projeví v předložených návrzích na jednání, jak umožňuje Dohoda o zemědělství, v souladu s Ministerskou deklarací z Doha.

87. Vyzýváme rozvinuté země, které tak dosud neučinily, aby vyvinuly úsilí pro dosažení přístupu exportních artiklů nejméně rozvinutých zemí na trh bez cel a bez kvótních omezení, jak předpokládá Akční program pro nejméně rozvinuté země pro desetiletí 2001 – 2010, který byl přijat v Bruselu dne 20. května 2001.

88. Je potřeba zavázat se k aktivnímu naplňování pracovního programu WTO pro vyřešení otázek a zájmů souvisejících s obchodem, které ovlivňují úsilí o plnou integraci malých zranitelných ekonomik do mnohostranného obchodního systému způsobem, který odpovídá jejich zvláštním okolnostem a podporuje jejich úsilí o dosažení udržitelného rozvoje, v souladu s odstavcem 35 deklarace z Doha.

89. Vybudovat kapacity pro země závislé na jedné komoditě tak, aby mohly diverzifikovat své vývozy, mimo jiné finanční a technickou pomocí, mezinárodní pomocí pro

diverzifikaci hospodářství a řízení udržitelných zdrojů, a regulovat nestabilitu komoditních cen a klesající reálné směnné relace, stejně jako posílit činnosti spadající pod druhý účet Společného fondu pro komodity s cílem podpořit udržitelný rozvoj.

90. Zvýšit přínosy plynoucí rozvojovým zemím a zemím s tranzitivní ekonomikou z liberalizace obchodu, mimo jiné také veřejno-soukromou partnerskou spoluprací a opatřeními na všech úrovních, včetně finanční podpory pro technickou pomoc, rozvoj technologií a budování kapacit rozvojových zemí s cílem:

- (a) Zlepšit obchodní infrastrukturu a posílit instituce,
- (b) Posílit schopnost rozvojových zemí diverzifikovat a zvýšit vývozy, aby se mohly lépe vyrovnat s nestabilitou komoditních cen a klesajícími reálnými směnnými relacemi,
- (c) Zvýšit přidanou hodnotu vývozů z rozvojových zemí.

91. Pokračovat v posilování vzájemně podpůrného vztahu mezi obchodem, životním prostředím a rozvojem, s ohledem na dosažení udržitelného rozvoje pomocí opatření na všech úrovních s cílem:

- (a) Podpořit Výbor WTO pro obchod a životní prostředí a Výbor WTO pro obchod a rozvoj, v rámci jejich příslušných mandátů, aby působily jako fórum pro stanovení a projednání rozvojových a ekologických aspektů obchodních jednání a napomohly tak dosažení výsledku, který bude přínosem pro udržitelný rozvoj v souladu se závazky přijatými v rámci Ministerské deklarace z Doha,
- (b) Podporovat dokončení pracovního programu Ministerské deklarace z Doha o státních dotacích s cílem podpořit udržitelný rozvoj a zlepšit životní prostředí, a podpořit reformu poskytování státních dotací, které mají značné negativní účinky na životní prostředí a jsou neslučitelné s udržitelným rozvojem,
- (c) Podporovat úsilí o rozvoj spolupráce v otázkách obchodu, životního prostředí a rozvoje mezi sekretariáty WTO, UNCTAD, UNDP, UNEP a dalšími významnými mezinárodními organizacemi pro životní prostředí a rozvoj a regionálními organizacemi, včetně spolupráce v oblasti poskytování technické pomoci rozvojovým zemím,
- (d) Podporovat dobrovolné využívání postupů hodnocení vlivu na životní prostředí jako významného nástroje na národní úrovni, který umožňuje lépe stanovit vzájemné vazby mezi obchodem, životním prostředím a rozvojem. Dále podněcovat země a mezinárodní organizace se zkušenostmi v této oblasti, aby pro tyto účely poskytovaly technickou pomoc rozvojovým zemím.

92. Podporovat vzájemně podpůrný vztah mezi mnohostranným obchodním systémem a mnohostrannými dohodami o životním prostředí, které jsou v souladu s cíli udržitelného rozvoje, s cílem podpořit pracovní program schválený v rámci WTO, neboť uznáváme význam zachování integrity obou souborů nástrojů.

93. Doplnit a podpořit Ministerskou deklaraci z Doha a Monterreyský konsensus přijetím dalších kroků na národní, regionální i mezinárodní úrovni, včetně veřejno-soukromých partnerství, zaměřených na zvýšení přínosů plynoucích z liberalizace obchodu rozvojovým zemím a zemím s tranzitivní ekonomikou, mimo jiné také opatřeními na všech úrovních s cílem:

- (a) Vypracovat nové a posílit stávající dohody o obchodu a spolupráci v souladu s mnohostranným obchodním systémem, s ohledem na dosažení udržitelného rozvoje,
- (b) Podporovat dobrovolné tržní iniciativy slučitelné s principy WTO, které usilují o vytvoření a expanzi domácích a mezinárodních trhů pro ekologicky šetrné zboží a služby, včetně organických produktů, a které maximalizují ekologické a rozvojové přínosy mimo jiné také budováním kapacit a technickou pomocí poskytovanou rozvojovým zemím,
- (c) Podporovat opatření pro zjednodušení a zvýšení transparentnosti vnitrostátních předpisů a postupů, které ovlivňují obchod, s cílem pomoci vývozcům, zejména pak vývozcům z rozvojových zemí.

94. Zabývat se problémy veřejného zdraví, které ovlivňují mnohé rozvojové a zejména méně rozvinuté země, zejména pak problémy vyplývající z nemoci HIV/AIDS, tuberkulózy, malárie a dalších epidemických nemocí, s přihlédnutím k významu Deklarace z Doha o Dohodě TRIPS a veřejném zdraví, ve které bylo schváleno, že dohoda TRIPS by neměla a nebude bránit členům WTO v přijímání opatření pro ochranu veřejného zdraví. V souladu s tímto a při zdůraznění našich závazků z dohody TRIPS znovu potvrzujeme, že tato dohoda může a měla by být interpretována a realizována způsobem, který podporuje právo členských států WTO chránit veřejné zdraví a zejména pak právo podporovat přístup všech obyvatel k lékům.

95. Státy by měly spolupracovat v otázkách vytvoření podpůrného a otevřeného mezinárodního ekonomického systému, který by vedl k ekonomickému růstu a k udržitelnému rozvoji ve všech zemích a v otázkách lepšího řešení problémů degradace životního prostředí. Obchodně politická opatření přijatá pro ekologické účely by neměla být prostředkem pro arbitrážní řízení nebo neoprávněnou diskriminaci či skryté omezování mezinárodního obchodu. Jednostranná opatření, přijatá pro účely řešení problémů s životním prostředím mimo jurisdikci dovážející země, by neměla být používána. Ekologická opatření regulující přeshraniční nebo celosvětové ekologické problémy by měla v maximální možné míře vycházet z mezinárodního konsensu. [Konečné uspořádání bude ještě rozhodnuto]

96. Podniknout kroky s cílem vyhnout a zdržet se jakéhokoliv jednostranného opatření, které není v souladu s mezinárodním právem a Chartou OSN, které brání plnému dosažení ekonomického a sociálního rozvoje obyvatelstvu postižených zemí, zejména pak žen a dětí, které omezuje jejich blahobyt a které vytváří překážky pro plný výkon

jejich lidských práv, včetně práva každého člověka na životní úroveň odpovídající jejich zdraví a postavení a práva na potraviny, lékařskou péči a nezbytné sociální služby. Zajistit, aby potraviny a léky nebyly používány jako nástroje politického tlaku.

97. Přijmout další účinná opatření pro odstranění překážek, které brání realizaci práva obyvatel na sebeurčení, zejména pak lidí žijících pod koloniální správou nebo cizí nadvládou, a překážek vyvolaných touto skutečností, které neustále nepříznivě ovlivňují jejich ekonomický a sociální rozvoj a jsou neslučitelná s důstojností a cenou lidského života, a je proto třeba proti nim bojovat a odstranit je. Je potřeba chránit obyvatele žijící pod cizí nadvládou v souladu s ustanoveními mezinárodního humanitárního práva.

98. V souladu s Deklarací o zásadách mezinárodního práva, které se týkají přátelských vztahů a spolupráce mezi státy v souladu s Chartou OSN není možné toto interpretovat jako nařizování nebo podněcování k přijetí jakéhokoliv opatření, které by rozdělilo nebo narušilo, ať v plném rozsahu nebo z části, teritoriální integritu nebo politickou jednotu suverénních a nezávislých států, jejichž chování je v souladu se zásadou rovných práv a sebeurčení obyvatel, a tedy států, jejichž vlády reprezentují veškeré obyvatelstvo patřící k danému území bez jakéhokoliv rozdílu.

99. Je třeba podporovat, usnadňovat a případně financovat přístup k ekologicky šetrným technologiím a odpovídajícímu know-how, a jejich rozvoj, transfer a rozšiřování, zejména do rozvojových zemí a zemí s tranzitivní ekonomikou za výhodných podmínek, včetně podmínek licenčních a preferenčních, dle vzájemné dohody jak je stanoveno v kapitole 34 Agendy 21, také prostřednictvím neodkladných opatření s cílem:

- (a) Účinněji poskytovat informace,
- (b) Posílit stávající národní institucionální kapacity v rozvojových zemích s cílem zlepšit přístup k ekologicky šetrným technologiím a odpovídajícímu know-how, a jejich rozvoj, transfer a rozšiřování,
- (c) Usnadnit realizaci hodnocení technologických potřeb jednotlivých zemí,
- (d) Vytvořit právní a regulační rámec jak v dodavatelských, tak i v přijímacích zemích, který by urychlil přenos ekologicky šetrných technologií nákladově efektivním způsobem na straně veřejného i soukromého sektoru, a podporovat jeho zavádění,
- (e) Podporovat přístup k technologiím, souvisejícím se systémy včasného varování a programy na zmírnění následků katastrof, a jejich transfer do zemí postižených přírodními katastrofami.

100. Zvýšit přenos technologií do rozvojových zemí, zejména na dvoustranném základě a na regionální úrovni, včetně neodkladných opatření na všech úrovních s cílem:

- (a) Zlepšit interakci a spolupráci, vztahy mezi zainteresovanými stranami a budovat sítě mezi univerzitami, výzkumnými institucemi, vládními agenturami a soukromým sektorem,
- (b) Vytvořit a posílit síťové propojení spřízněných institucionálních podpůrných struktur, jako například technologických a výrobních center, výzkumných, školicích a rozvojových institucí a národních a regionálních center pro čistší výrobu,
- (c) Vytvořit partnerství, která budou přispívat k toku investic a transferu technologií, jejich rozvoji a rozšiřování, s cílem pomoci rozvojovým zemím stejně jako zemím s tranzitivní ekonomikou sdílet osvědčené postupy a podporovat programy pomoci, a podněcovat ke spolupráci mezi podniky a výzkumnými institucemi s cílem zvýšit hospodárnost průmyslu, produktivitu zemědělství, řízení životního prostředí a konkurenceschopnost,
- (d) Poskytovat pomoc rozvojovým zemím stejně jako zemím s tranzitivní ekonomikou pro přístup k ekologicky šetrným technologiím, které jsou vlastněny veřejným sektorem nebo spadají do veřejného vlastnictví, stejně jako veřejné dostupné poznatky o vědě a technologii, a pro přístup k know-how a odborným znalostem, které jsou pro tyto země nezbytné, mají-li být schopny využívat nezávisle tyto poznatky při svém úsilí o dosažení rozvojových cílů,
- (e) Podporovat stávající mechanismy a případně vytvořit nové mechanismy pro rozvoj, transfer a rozšiřování ekologicky šetrných technologií do rozvojových zemí a zemí s tranzitivní ekonomikou.

101. Pomáhat rozvojovým zemím při budování kapacit pro získání přístupu k větší části mnohostranných a světových výzkumných a rozvojových programů. V tomto ohledu posílit a případně vybudovat centra pro udržitelný rozvoj v rozvojových zemích.

102. Vybudovat větší kapacity v oblasti vědy a technologie pro udržitelný rozvoj, s opatřeními pro zvýšení spolupráce a partnerství ve výzkumu a vývoji a jejich široké aplikace mezi výzkumnými institucemi, univerzitami, soukromým sektorem, vládami, nevládními organizacemi a sítěmi, stejně jako mezi vědci a akademickými pracovníky rozvojových a rozvinutých zemí, a v tomto ohledu podporovat vytváření sítí mezi vědeckými centry v rozvojových zemích.

103. Zlepšit politický přístup a rozhodování na všech úrovních, mimo jiné cestou lepší spolupráce mezi pracovníky přírodních věd a pracovníky společenských věd, a mezi vědeckými pracovníky a rozhodujícími činiteli, včetně opatření na všech úrovních s cílem:

- (a) Zvýšit využívání vědeckých poznatků a technologií a zvýšit využívání přínosů pro místní a původní obyvatele způsobem, který respektuje vlastníky těchto znalostí a je v souladu s národním právem,
- (b) Zvýšit využívání integrovaného vědeckého hodnocení, odhadů rizika a interdisciplinárních a intersektorálních přístupů,

- (c) Pokračovat v podpoře a spolupráci v otázkách mezinárodních vědeckých hodnocení, využívaných pro podporu politického rozhodování, včetně Mezivládního týmu odborníků na změnu klimatu, s širokou účastí odborníků z rozvojových zemí,
- (d) Pomáhat rozvojovým zemím při vypracovávání a realizaci vědeckých a technologických politik,
- (e) Vytvořit partnerství mezi vědeckými, veřejnými a soukromými institucemi, a integraci vědeckých poznatků do rozhodovacího procesu zajistit větší význam sektorů vědy, technologického rozvoje a inženýringu,
- (f) Podporovat a zlepšovat rozhodování založené na vědeckých poznatcích a znovu potvrdit preventivní přístup, stanovený v zásadě 15 Deklarace z Rio de Janeiro o životním prostředí a rozvoji, která stanoví:

„Státy budou v souladu se svými možnostmi široce uplatňovat preventivní přístup tak, aby chránily své životní prostředí. V případech, kdy vznikne hrozba vážného nebo neodvratného poškození, nesmí být nedostatek úplné vědecké jistoty používán jako odůvodnění pro odklad nákladově efektivních opatření pro ochranu životního prostředí před degradací.“

104. Pomáhat cestou mezinárodní spolupráce rozvojovým zemím v posilování jejich možností a úsilí pro řešení otázek vztahujících se k ochraně životního prostředí, včetně formulace a realizace jejich politik pro řízení životního prostředí a jeho ochranu, mimo jiné také prostřednictvím neodkladných opatření na všech úrovních s cílem:

- (a) Zvýšit využívání vědy a technologie ze strany těchto zemí při monitorování životního prostředí, vytváření modelů hodnocení, přesných databází a integrovaných informačních systémů,
- (b) Podporovat a případně zlepšovat využívání satelitních technologií ze strany těchto zemí pro kvalitní shromažďování dat, ověřování a aktualizaci, a další zlepšení leteckého a pozemního pozorování, na podporu jejich úsilí o shromažďování kvalitních, přesných, dlouhodobých, konzistentních a spolehlivých dat,
- (c) Zřídít a případně dále rozvíjet národní statistické služby, které budou schopny poskytovat přesná data o vědeckém vzdělání a výzkumných a vývojových činnostech, které jsou nezbytné pro efektivní tvorbu vědeckých a technologických politik.

105. Vytvořit kanály pro pravidelné toky informací mezi tvůrci politik a vědeckou společností tak, aby bylo možné si vyžádat a obdržet vědeckou a technologickou konzultaci pro realizaci Agendy 21, a vytvořit a posílit síť pro vědu a vzdělání v oblasti udržitelného rozvoje na všech úrovních, s cílem sdílet znalosti, zkušenosti a osvědčené postupy a vybudovat vědecké kapacity zejména v rozvojových zemích.

106. Využívat informační a komunikační technologie jako nástroje pro zvýšení frekvence komunikace a sdílení zkušeností a poznatků, a zlepšit kvalitu a přístup k in-

formačním a komunikačním technologiím ve všech zemích, vycházejíc z práce realizované pracovní skupinou OSN pro informační a komunikační technologie a úsilí dalších významných mezinárodních a regionálních fór.

107. Podporovat výzkumné a vývojové jednotky financované z veřejných prostředků, aby se angažovaly ve strategických aliancích pro účely posílení výzkumu a vývoje pro dosažení čistších výrobních a výrobních technologií, mimo jiné mobilizací všech zdrojů příslušných finančních a technických prostředků, včetně nových a dodatečných zdrojů, a podporovat transfer a rozšiřování těchto technologií, zejména do rozvojových zemí.

108. Zabývat se otázkami globálních veřejných zájmů na otevřených, transparentních pracovních konferencích zahrnujících všechny státy, s cílem podpořit lepší porozumění veřejnosti těmto otázkám.

109. Vzdělání je pro podporu udržitelného rozvoje kritické. Je proto naprosto nezbytné zmobilizovat potřebné zdroje, včetně finančních zdrojů na všech úrovních a s využitím dvoustranných i mnohostranných dárcovských systémů, včetně Světové banky a regionálních rozvojových bank, občanské společnosti a nadací, s cílem doplnit úsilí jednotlivých národních vlád o dosažení následujících cílů a kroků:

- (a) Naplnit rozvojový cíl obsažený v Miléniové deklaraci, spočívající v celosvětovém zajištění základního vzdělání tak, aby do roku 2015 byly děti po celém světě, chlapci stejně jako dívky, schopny dokončit úplnou základní školní docházku,
- (b) Zajistit všem dětem, především dětem žijícím ve venkovských oblastech a dětem žijícím v chudobě, zejména pak dívkám, přístup a příležitost k dokončení úplné základní školní docházky.

110. Poskytovat finanční pomoc a podporu na programy vzdělávání, výzkumu a zvyšování povědomí veřejnosti a na podporu rozvojových institucí v rozvojových zemích a zemích s tranzitivní ekonomikou s cílem:

- (a) Zachovat jejich vzdělávací infrastruktury a programy, včetně programů vztahujících se ke vzdělávání o životním prostředí a veřejném zdraví,
- (b) Zvážit prostředky, jakými se lze vyhnout častým a vážným finančním problémům, kterým musí čelit mnohé instituce vyššího vzdělávání, včetně univerzit, po celém světě a zejména v rozvojových zemích a v zemích s tranzitivní ekonomikou.

111. Zabývat se vlivem HIV/AIDS na vzdělávací systém v těch zemích, které jsou vážně postiženy touto pandemií.

112. Rozdělovat národní a mezinárodní zdroje pro základní vzdělání v souladu s Dákerským akčním rámcem pro vzdělání pro všechny a pro lepší integraci udržitelného roz-

voje do vzdělání a do dvoustranných a mnohostranných rozvojových programů, a zlepšit integraci mezi veřejně financovaným výzkumem a vývojem a rozvojovými programy.

113. Odstranit do roku 2005 rozdílný přístup k pohlaví v základním a středoškolském vzdělání, jak je stanoveno v Dakarském akčním rámci pro vzdělání pro všechny, a do roku 2015 na všech úrovních vzdělání tak, aby byly splněny rozvojové cíle obsažené v Miléniové deklaraci a aby byl mezi jiným zajištěn rovný přístup ke všem úrovním a formám vzdělání, školení a rozšiřování schopností bez ohledu na pohlaví a vytvořen vzdělávací systém citlivý ve vztahu rovnosti pohlaví.

114. Integrovat udržitelný rozvoj do vzdělávacích systémů na všech úrovních vzdělání s cílem podpořit vzdělání jako klíčovou hybnou sílu změny.

115. Vypracovat, zavést, sledovat a přehodnocovat vzdělávací akční plány a programy na národní, subnárodní a místní úrovni, které by zohlednily Dakarský akční rámec pro vzdělání pro všechny, odpovídají místním podmínkám a potřebám vedoucím k dosažení rozvoje společnosti a které vzdělání pro udržitelný rozvoj považují za nedílnou součást těchto plánů.

116. Poskytovat všem členům společnosti široké spektrum formálních i neformálních příležitostí k trvalému vzdělávání, včetně dobrovolných programů služeb obyvatelstvu tak, aby byla odstraněna ngramotnost a zdůrazněn význam celoživotního vzdělávání, stejně jako podpořen udržitelný rozvoj.

117. Podporovat využívání vzdělání k propagaci udržitelného růstu, včetně neodkladných opatření na všech úrovních s cílem:

- (a) Integrovat informační a komunikační technologie do rozvoje školních učebních plánů, aby přístup k nim mělo zajištěno venkovské i městské obyvatelstvo, a poskytovat pomoc zejména rozvojovým zemím, mimo jiné pro vytvoření příslušného aktivního prostředí, které tyto technologie vyžadují,
- (b) Podporovat dostupný a větší přístup k programům na univerzitách a výzkumných institucích v rozvinutých zemích pro studenty, výzkumné pracovníky a techniky z rozvojových zemí s cílem podpořit výměnu zkušeností a schopností, která bude přínosem pro všechny partnery,
- (c) Pokračovat v realizaci pracovního programu Komise pro udržitelný rozvoj v oblasti vzdělání pro udržitelný rozvoj,
- (d) Doporučit Valnému shromáždění OSN, aby zvážilo možnost schválení programu desetiletí vzdělání pro udržitelný rozvoj, počínaje rokem 2005.

118. Posílit a urychlit iniciativy pro budování lidských, institucionálních a infrastrukturních kapacit a v tomto ohledu podporovat partnerskou spolupráci, která bude pružně reagovat na specifické potřeby rozvojových zemí v kontextu udržitelného rozvoje.

119. Podporovat místní, národní, subregionální a regionální iniciativy, jejichž cílem je vyvíjet, využívat a přizpůsobovat poznatky a techniky, a podporovat místní, národní, subregionální a regionální špičková centra pro vzdělání, výzkum a školení s cílem posílit kapacity znalostí rozvojových zemí a zemí s tranzitivní ekonomikou, mimo jiné také mobilizací odpovídajících finančních a jiných prostředků, včetně nových a dodatečných zdrojů.

119.dva. Poskytovat finanční a technickou pomoc rozvojovým zemím, včetně posilování úsilí v otázce budování kapacit, jako je například program Capacity 21 Rozvojového programu OSN, s cílem :

- (a) Zhodnotit jejich vlastní potřeby rozvoje kapacit a příležitosti na úrovni jednotlivce, institucí a společnosti,
- (b) Navrhnout programy pro vytváření kapacit a podporu programů na místní, národní a celospolečenské úrovni, které se zaměřují na účinnější řešení problémů globalizace a dosažení mezinárodně schválených rozvojových cílů, včetně cílů obsažených v Miléniové deklaraci,
- (c) Vybudovat kapacity pro občanskou společnost, včetně mládeže, které by jí umožnily účastnit se navrhování, realizace a přehodnocování politik a strategií udržitelného rozvoje na všech úrovních,
- (d) Vyvinout a případně posilovat schopnosti jednotlivých zemí pro účinnou realizaci Agendy 21.

119.tři. Zajistit přístup k informacím o životním prostředí na národní úrovni, stejně jako přístup k soudním a administrativním řízením o otázkách životního prostředí, a účast veřejnosti na rozhodování, a to na podporu zásady 10 Deklarace z Rio de Janeiro o životním prostředí a rozvoji, při plném zohlednění zásad 5, 7 a 11 této Deklarace.

119.čtyři. Posílit národní a regionální informační, statistické a analytické služby vztahující se k politikám a programům udržitelného rozvoje, včetně údajů rozčleněných podle pohlaví, věku a dalších faktorů, a podněcovat dárce, aby poskytly finanční a technickou pomoc rozvojovým zemím pro účely zvýšení jejich schopnosti formulovat politiky a zavádět programy pro udržitelný rozvoj.

119.pět. Podporovat další práci na vývoji ukazatelů udržitelného rozvoje jednotlivých zemí na národní úrovni, včetně integrace aspektů týkajících se pohlaví, a to na dobrovolném základě a v souladu s národními podmínkami a prioritami.

119.šest. Podporovat další práci na vývoji ukazatelů v souladu s odstavcem rozhodnutí 9/4 Komise o udržitelném rozvoji.

119.sedm. Podporovat rozvoj a širší využívání technologií pro pozorování Země, včetně satelitního dálkového průzkumu, globálního mapování a geografických informačních systémů pro shromažďování kvalitních dat o dopadech na životní prostředí, využívání půdy a změny využívání půdy, včetně naléhavých opatření na všech úrovních s cílem:

- (a) Posílit spolupráci a koordinaci mezi globálními systémy pozorování a výzkumnými programy pro integrované globální pozorování, s ohledem na potřeby pro vytvoření kapacit a sdílení údajů z pozemního pozorování, satelitního dálkového průzkumu a dalších zdrojů mezi všemi zeměmi,
- (b) Rozvíjet informační systémy, které umožňují sdílení cenných dat, včetně aktivní výměny údajů o pozorování Země,
- (c) Podporovat iniciativy a partnerství v oblasti globálního mapování.

119.osm. Podporovat země, zejména pak rozvojové země, v jejich národním úsilí o:

- (a) Shromažďování dat, která jsou přesná, dlouhodobá, konzistentní a spolehlivá,
- (b) Využívání satelitních technologií a technologií dálkového průzkumu pro sběr dat a další zlepšení pozemního pozorování,
- (c) Přístup, zkoumání a využívání geografických informací používáním technologií satelitního dálkového průzkumu, určování polohy pomocí satelitu, satelitního globálního mapování a geografických informačních systémů.

119.devět. Podporovat úsilí o předcházení a zmírňování dopadů přírodních katastrof, včetně neodkladných opatření na všech úrovních s cílem:

- (a) Podporovat ekonomicky dostupný přístup k informacím týkajících se katastrof pro účely včasného varování,
- (b) Převádět dostupná data, zejména data z globálních systémů meteorologického pozorování, včas do užitečných produktů.

119.deset. Vypracovat a podporovat širší uplatňování modelů hodnocení dopadů na životní prostředí, mezi jiným také jako národního nástroje pro poskytování informací pro podporu rozhodování o projektech, které by mohly mít významné nepříznivé účinky na životní prostředí.

119. jedenáct. Podporovat a dále rozvinout metodiky na úrovni politik, strategií a projektů pro rozhodování o udržitelném rozvoji na místní a národní úrovni, případně na úrovni regionální. V tomto ohledu je také třeba zdůraznit, že výběr vhodné metodiky, která má být v dané zemi použita, by měl odpovídat podmínkám a okolnostem speci-

fickým pro danou zemi, měl by vycházet ze zásady dobrovolnosti a měl by potvrzovat prioritní potřeby rozvoje dané země.

X. Institucionální rámec pro udržitelný rozvoj

120. Účinný institucionální rámec pro udržitelný rozvoj na všech úrovních je klíčem k plnému zavedení Agendy 21, sledování výsledků Světového summitu o udržitelném rozvoji a vypořádání se s nově vznikajícími problémy a úkoly udržitelného rozvoje. Opatření směřující k posílení takového rámce by měla vycházet z ustanovení Agendy 21, stejně jako z Programu pro její další realizaci z roku 1997 a ze zásad Deklarace o životním prostředí a rozvoji z Rio de Janeira, a měla by podporovat dosažení mezinárodně odsouhlasených rozvojových cílů, včetně cílů obsažených v Miléniové deklaraci, s ohledem na Monterreyský konsensus a příslušné výsledky dalších významných konferencí OSN a mezinárodních dohod od roku 1992. Tento rámec by měl reagovat na potřeby všech zemí, při zohlednění specifických potřeb rozvojových zemí, včetně prostředků implementace. Měl by vést k posílení postavení mezinárodních orgánů a organizací zabývajících se udržitelným rozvojem při respektování jejich současných mandátů, stejně jako k posílení regionálních, národních a místních institucí.

120.dva. Dobré vládnutí je pro udržitelný rozvoj zcela nezbytné. Podstatné a vzájemně se posilující jsou také řádné hospodářské politiky, pevné demokratické instituce reagující na potřeby obyvatel a lepší infrastruktura jsou základem pro udržitelný ekonomický růst, vymýcení chudoby a vytvoření pracovních příležitostí. Svoboda, mír a bezpečí, domácí stabilita, respektování lidských práv, včetně práva na rozvoj, a právní řád, rovnost pohlaví, tržně orientované politiky stejně jako celkový závazek k fungování spravedlivé a demokratické společnosti.

Cíle

121. Opatření k posílení institucionálního uspořádání pro udržitelný rozvoj na všech úrovních by měla být přijata v rámci Agendy 21¹, měla by vycházet z pokroků dosažených od Konference OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED) a vést mimo jiné k dosažení následujících cílů:

- (a) Posílení závazků k udržitelnému rozvoji,
- (b) Rovnovážné začlenění ekonomických, sociálních a ekologických rozměrů do udržitelného rozvoje,

¹ Má se za to, že odkazy na Agendu 21 v tomto dokumentu zahrnují Agendu 21, Program pro další realizaci Agendy 21 a výsledky Summitu.

- (c) Posílení realizace Agendy 21, včetně mobilizace finančních a technologických zdrojů, stejně jako programů pro budování kapacit zejména v rozvojových zemích,
- (d) Posílení soudržnosti, koordinace a sledování,
- (e) Podpora právního státu a posílení vládních institucí,
- (f) Zvýšení efektivity a účinnosti omezením překrývajících se a duplicitních činností mezinárodních organizací, v rámci systému OSN i mimo něj, na základě mandátů těchto organizací a komparativních výhod,
- (g) Posílení účasti a aktivního zapojení občanské společnosti a dalších významných zainteresovaných stran při realizaci Agendy 21, stejně jako podpora transparentnosti a účasti široké veřejnosti,
- (h) Posílení kapacit pro udržitelný rozvoj na všech úrovních, včetně místní úrovně, zejména pak v rozvojových zemích,
- (i) Zvýšení mezinárodní spolupráce s cílem posílit realizaci Agendy 21 a výsledků summitu.

Posilování institucionálního rámce pro udržitelný rozvoj na mezinárodní úrovni

122. Mezinárodní společenství by mělo:

- (a) Posílit integraci cílů udržitelného rozvoje, jak je nastíněno v Agendě 21, a podporovat začlenění Agendy 21 a výsledků summitu do politik, pracovních programů a operačních směrnic příslušných agentur, programů a fondů OSN, GEF a mezinárodních finančních a obchodních institucí v rámci jejich mandátů, přičemž důraz by měl být kladen na to, že jejich činnosti by měly plně zohledňovat národní programy a priority pro dosažení udržitelného rozvoje, zejména pak programy a priority rozvojových zemí, stejně jako případně zemí s tranzitivní ekonomikou,
- (b) Posílit spolupráci v rámci systému OSN a mezi OSN, mezinárodními finančními institucemi, Globálním fondem pro životní prostředí a WTO, s využitím Koordinační rady nejvyšších úředníků OSN (CEB), rozvojové pracovní skupiny OSN, skupiny pro řízení životního prostředí a dalších meziagenturních koordinačních orgánů. K posílení spolupráce mezi jednotlivými agenturami by mělo docházet ve všech významných kontextech, se zvláštním důrazem na operativní úroveň a plány pro zapojení partnerství ve specifických otázkách s cílem podpořit zejména rozvojové země v jejich úsilí realizovat Agendu 21,
- (c) Posílit a lépe spojit tři rozměry politik a programů udržitelného rozvoje a podporovat plnou integraci cílů udržitelného rozvoje do programů a politik těchto orgánů, které se soustředí v prvé řadě na sociální témata. Zejména sociální rozměr udržitelného rozvoje by měl být posílen mimo jiné zdůrazněním sledování a dodržování výsledků Světového summitu pro sociální rozvoj a jejich pětileté hodnocení s ohledem na následné překládané zprávy, a podporou systémů sociální ochrany,
- (d) Plně zrealizovat výsledky rozhodnutí I o mezinárodním dohledu nad životním prostředím, který přijala Řídící rada UNEP na svém sedmém zvláštním zasedání, a vy-

- zvat Valné shromáždění na jeho padesátém sedmém zasedání, aby zvážilo významnou, avšak komplexní otázku zavedení všeobecného členství v Řídící radě/Světovém ministerském fóru pro životní prostředí,
- (e) Působit aktivně a konstruktivně na zajištění včasného dokončení vyjednávání komplexní úmluvy OSN o boji proti korupci, včetně otázky repatriace nezákonně získaných prostředků do zemí původu,
 - (f) Podporovat odpovědnost podniků a výměnu osvědčených metod v kontextu udržitelného rozvoje, mimo jiné také prostřednictvím dialogu všech zainteresovaných stran jako například v rámci Komise pro udržitelný rozvoj a dalších iniciativ,
 - (g) Podniknout konkrétní kroky pro realizaci Monterreyského konsensu na všech úrovních.

123. Kvalitní dohled na mezinárodní úrovni je pro dosažení udržitelného rozvoje nezbytný. Pro zajištění dynamického a aktivního mezinárodního ekonomického prostředí je důležité podporovat celosvětový ekonomický dohled regulací modelů mezinárodních financí, obchodu, technologií a investic, které ovlivňují perspektivy rozvoje rozvojových zemí. V tomto ohledu by mezinárodní společenství mělo přijmout veškerá nezbytná a vhodná opatření, včetně zajištění podpory pro strukturální a makroekonomické reformy, komplexní řešení problému vnějšího zadlužení a rozšíření možností přístupu rozvojových zemí na trh. Je potřeba vytrvat v úsilí o reformu struktury mezinárodních financí při současném zvýšení transparentnosti a účinné participaci rozvojových zemí na rozhodovacím procesu. Všeobecný, otevřený, nediskriminační a rovný mnohostranný obchodní systém založený na pevných pravidlech, stejně jako smysluplná liberalizace obchodu, mohou významnou měrou podněcovat rozvoj po celém světě ve prospěch zemí ve všech fázích rozvoje.

124. Pevný a účinný systém OSN je klíčovým pro podporu mezinárodní spolupráce pro udržitelný rozvoj a pro globální ekonomický systém, který pracuje pro všechny. V tomto směru je nezbytný pevný závazek k naplňování ideálů OSN, zásad mezinárodního práva a zásad obsažených v Chartě OSN, a k posilování systému OSN a dalších mnohostranných institucí a podpoře pro zlepšení jejich fungování. Státy by také měly dodržovat svůj závazek vyjednat a co nejdříve dokončit úmluvu OSN o boji proti korupci ve všech jejích aspektech, včetně otázky repatriace nezákonně získaných prostředků do zemí původu a podpory spolupráce pro boj proti praní špinavých peněz.

Úloha Valného shromáždění

125. Valné shromáždění OSN by mělo přijmout udržitelný rozvoj za klíčový prvek zastřešujícího rámce činností OSN, zejména pro dosažení mezinárodně schválených rozvojových cílů, včetně cílů obsažených v Miléniové deklaraci, a mělo by udávat celkový politický směr pro realizaci Agendy 21 a jejího hodnocení.

Úloha Hospodářské a sociální rady

126. V souladu s příslušnými ustanoveními Charty OSN a ustanoveními Agendy 21, které se vztahují k Hospodářské a sociální radě, a dále v souladu s rezolucemi Valného shromáždění 48/162 a 50/227, které potvrzují postavení Rady jako ústředního mechanismu pro koordinaci systému OSN a jejích specializovaných agentur a dohledu pomocných orgánů, zejména funkčních výborů, a na podporu realizace Agendy 21 posilováním koordinace v rámci celého systému by Rada měla:

- (a) Zvýšit svoji úlohu na dohledu a koordinaci celého systému a na vyváženém začlenění ekonomických, sociálních a ekologických aspektů politik a programů OSN s cílem podpořit udržitelný rozvoj,
- (b) Organizovat pravidelné přehodnocení témat udržitelného rozvoje s ohledem na realizaci Agendy 21, včetně prostředků její realizace. Komise pro udržitelný rozvoj by v tomto ohledu mohla vypracovávat doporučení v těchto oblastech,
- (c) Plně využít svých koordinačních a operačních aktivit a všeobecných segmentů na nejvyšší úrovni s cílem účinně zohlednit všechny významné aspekty práce OSN na udržitelném rozvoji. V tomto kontextu by Rada měla podporovat aktivní účast významných skupin ve svém segmentu a práci svých dalších funkčních výborů v souladu s příslušnými procedurálními pravidly,
- (d) Podporovat větší koordinaci, komplementaritu, efektivnost a účinnost činnosti svých funkčních výborů a dalších pomocných orgánů, které hrají významnou úlohu při realizaci Agendy 21,
- (e) Ukončit práci Výboru pro energii a přírodní zdroje pro rozvoj a přesunout jeho práci do Komise pro udržitelný rozvoj,
- (f) Zajistit, že existuje úzká trvalá a koordinovaná vazba mezi úlohou rady ve sledování plnění výsledků summitu a její úlohou ve sledování Monterreyského konsensu. Pro tyto účely by měla Rada zkoumat způsoby, kterými je možné vypracovat úpravy a opatření týkající se jejích zasedání s Bretton-woodskými institucemi a WTO, jak je stanoveno v Monterreyském konsensu.
- (g) Zintenzívnit své úsilí pro zajištění toho, že rovné zapojení obou pohlaví je nedílnou součástí jejích aktivit týkajících se koordinované realizace Agendy 21.

Úloha a funkce Komise pro udržitelný rozvoj

127. Komise pro udržitelný rozvoj by měla pokračovat ve svém působení jako komise vysokých vládních představitelů pro udržitelný rozvoj v rámci systému OSN a měla by sloužit jako fórum pro projednávání otázek vztahujících se k integraci tří rozměrů udržitelného rozvoje. Přestože úloha, funkce a mandát Komise, jak jsou stanoveny v příslušných částech Agendy 21 a jak byly schváleny v rezoluci Valného shromáždění 47/191, zůstávají stále v platnosti, Komise potřebuje posílit své postavení s ohledem na úlohu

příslušných institucí a organizací. Posílená úloha Komise by měla zahrnovat další postup v hodnocení a monitorování pokroku dosaženého v realizaci Agendy 21 a péči o spjitost realizace, iniciativ a partnerské spolupráce.

128. V tomto kontextu by Komise měla klást větší důraz na kroky, které umožňují implementaci na všech úrovních, včetně podpory a usnadňování partnerství za účasti vlád, mezinárodních organizací a příslušných zainteresovaných stran na realizaci Agendy 21.

129. Komise by měla:

- (a) Přezkoumat a zhodnotit dosažený pokrok a podporovat další realizaci Agendy 21,
- (b) Zaměřit se na aspekty specifických otázek jdoucích napříč spektrem a poskytnout prostor pro diskusi o lepší integraci politik, včetně vzájemné interakce mezi jednotlivými ministry, kteří se zabývají nejrůznějšími rozměry a sektory udržitelného rozvoje, prostřednictvím skupinových setkání vysokých představitelů,
- (c) Zabývat se novými výzvami a příležitostmi, které souvisejí s realizací Agendy 21,
- (d) Komise by se měla zaměřit na kroky vztahující se k realizaci Agendy 21 při omezení jednání na svých zasedáních na každé dva roky,
- (e) Omezit počet témat projednávaných na každém zasedání.

130. Ve vztahu ke své úloze v oblasti usnadňování realizace by měla Komise klást důraz na následující úkoly:

- (a) Zhodnotit dosažený pokrok a podporovat další realizaci Agendy 21. V tomto kontextu by Komise měla určit překážky bránící v implementaci a vypracovat doporučení pro jejich překonání,
- (b) Sloužit jako ústřední místo pro diskusi partnerů, kteří podporují udržitelný rozvoj, včetně předávání získaných zkušeností, dosaženého pokroku a osvědčených postupů,
- (c) Přezkoumávat otázky týkající se finanční pomoci a transferu technologií pro udržitelný rozvoj, stejně jako vytváření kapacit při plném využívání stávajících informací. V tomto ohledu by Komise pro udržitelný rozvoj mohla zvážit možnosti efektivnějšího využívání národních zpráv a regionálních zkušeností a vypracovat příslušná doporučení k tomuto,
- (d) Poskytovat prostor pro analýzu a výměnu zkušeností o opatřeních určených k podpoře plánování udržitelného rozvoje, rozhodování a zavádění strategií udržitelného rozvoje. V tomto ohledu by Komise pro udržitelný rozvoj mohla zvážit možnosti efektivnějšího využívání národních zpráv a regionálních zkušeností,
- (e) Zvážit významný právní pokrok v oblasti udržitelného rozvoje, s řádným přihlédnutím k úloze příslušných mezivládních orgánů při podpoře realizace úkolů Agendy 21, které se vztahují k mezinárodním právním nástrojům a mechanismům.

131. S ohledem na své praktické metody a pracovní program by Komise na svém příštím zasedání, v průběhu kterého bude vypracován tématický pracovní program Komise, měla přijmout určitá specifická rozhodnutí. Zvážit by přitom měla zejména následující otázky:

- (a) Vypracovat vyvážené rozvahy k realizaci všech mandátů Komise uvedených v rezoluci Valného shromáždění 47/191,
- (b) Pokračovat i nadále v poskytování příležitosti k přímému a trvalejšímu zapojení mezinárodních organizací a významných skupin do práce Komise,
- (c) Klást větší váhu na vědecké přínosy k udržitelnému rozvoji, například podporou účasti vědecké komunity a podněcováním národních, regionálních a mezinárodních vědeckých sítí k tomu, aby se zapojili do činností Komise,
- (d) Podporovat přínos pedagogů k udržitelnému rozvoji, včetně jejich případné účasti na činnostech Komise,
- (e) Vypracovat časový plán a trvání setkání v období mezi zasedáními.

132. Podniknout další opatření k podpoře osvědčených metod a zkušeností získaných v oblasti udržitelného rozvoje, a dále podporovat používání stávající metod shromažďování a rozšiřování údajů, včetně širšího využívání informačních technologií.

Úloha mezinárodních institucí

133. Zdůraznit potřebu mezinárodních institucí jak v rámci systému OSN, tak i mimo něj, včetně mezinárodních finančních institucí, WTO a GEF, aby mohla být v rámci jejich mandátů zvýšena jejich spolupráce a úsilí s cílem:

- (a) Posílit účinnou a kolektivní podporu pro realizaci Agendy 21 na všech úrovních,
- (b) Zvýšit účinnost a koordinaci mezinárodních institucí pro realizaci Agendy 21, výsledků Světového summitu o udržitelném rozvoji, příslušných aspektů udržitelného rozvoje z Miléniové deklarace, Monterreyského konsensu a výsledků čtvrtého ministerského zasedání WTO, které se konalo v Doha v listopadu roku 2001.

134. Požádat generálního tajemníka OSN, s využitím Koordinační rady nejvyšších úředníků systému OSN včetně neformálního úsilí o spolupráci, aby dále podpořil meziaгентurní spolupráci a koordinaci v otázkách udržitelného rozvoje v rámci celého systému, aby přijal příslušná opatření pro usnadnění výměny informací a aby i nadále informoval Hospodářskou a sociální radu a Komisi o krocích přijímaných pro realizaci Agendy 21.

135. Významně posílit podporu pro programy UNDP pro vytváření kapacit pro udržitelný rozvoj, vycházející ze zkušeností získaných z programu Capacity 21, neboť tyto programy jsou významnými mechanismy pro podporu místního a národního úsilí o budování rozvojových kapacit, zejména v rozvojových zemích.

136. Posílit spolupráci mezi UNEP a dalšími orgány a specializovanými agenturami OSN, Bretton-woodskými institucemi a WTO v rámci jejich mandátů.

137. UNEP, středisko OSN pro lidská sídla (UN-Habitat), UNDP a UNCTAD by v rámci svých mandátů měly posílit svůj přínos k programům udržitelného rozvoje a realizaci Agendy 21 na všech úrovních, zejména pak v oblasti podpory budování kapacit.

138. Podporovat účinnou realizaci Agendy 21 na mezinárodní úrovni, přičemž by měly být podniknuty následující kroky:

- (a) Zredukovat kalendář mezinárodních zasedání o udržitelném rozvoji a dle potřeby snížit počet zasedání, délku zasedání a čas strávený vyjednáváním výsledků ve prospěch času stráveného praktickými otázkami týkajícími se samotné realizace,
- (b) Podporovat partnerské iniciativy pro implementaci ze strany všech významných aktérů, aby výsledek Světového summitu o udržitelném rozvoji získal širokou podporu. V tomto kontextu by další rozvoj partnerské spolupráce a její sledování mělo zohlednit přípravné práce pro summit,
- (c) Plně využívat dosaženého pokroku v oblasti informačních a komunikačních technologií.

[Odstavec 139 se ruší]

140. Posilování mezinárodního institucionálního rámce pro udržitelný rozvoj je procesem vývoje. Je nezbytné neustále přehodnocovat příslušné úpravy, odhalovat mezery, odstraňovat duplicitní funkce a pokračovat v úsilí o větší integraci, účinnost a koordinaci ekonomického, sociálního a ekologického rozměru udržitelného rozvoje s cílem zrealizovat Agendu 21.

Posilování institucionálních opatření pro udržitelný rozvoj na regionální úrovni

141. Realizace Agendy 21 a výsledků summitu by měla být na regionální a subregionální úrovni uskutečněna účinně, prostřednictvím regionálních výborů a dalších regionálních a subregionálních institucí a orgánů.

142. Regionální výbory, fondy, programy a agentury OSN, banky pro regionální rozvoj a další regionální a subregionální instituce a orgány by měly zlepšit vzájemnou koordinaci a spolupráci v otázkách udržitelného rozvoje v rámci regionu. Tento proces by měl dle potřeby zahrnovat podporu pro rozvoj, posílení a realizaci dohodnutých regionálních strategií a akčních plánů pro udržitelný rozvoj při zohlednění národních a regionálních priorit.

143. Zejména regionální výbory by s ohledem na příslušná ustanovení Agendy 21 ve spolupráci s dalšími regionálními a subregionálními orgány měly:

- (a) Podporovat rovnovážné začlenění tří rozměrů udržitelného rozvoje do své práce, včetně realizace Agendy 21. V tomto ohledu by regionální výbory měly posílit své schopnosti jednak vnitřními opatřeními a jednak případnou vnější pomocí.
- (b) Usnadňovat a podporovat vyvážené začlenění ekonomického, sociálního a ekologického rozměru udržitelného rozvoje do práce regionálních, subregionálních a dalších orgánů, například usnadňováním a posilováním výměny zkušeností, včetně zkušeností na národní úrovni, osvědčených postupů, případových studií a zkušeností z partnerské spolupráce, které se vztahují k realizaci Agendy 21,
- (c) Napomáhat v mobilizaci technické a finanční pomoci a usnadňovat poskytování adekvátních finančních prostředků pro uskutečnění programů a projektů udržitelného rozvoje schválených na regionální a subregionální úrovni, včetně projektů s cílem vymýtit chudobu,
- (d) I nadále podněcovat k účasti všech zainteresovaných stran a partnerské spolupráci pro podporu realizace Agendy 21 na regionální a subregionální úrovni.

144. Je třeba podporovat iniciativy a programy udržitelného rozvoje, schválené na regionální a subregionální úrovni, jako jsou např. nové partnerství pro rozvoj Afriky (NEPAD) a vnitřní regionální aspekty akčního programu pro udržitelný rozvoj malých ostrovních rozvojových států, který byl schválen na celosvětové úrovni.

Posilování institucionálního rámce pro udržitelný rozvoj na národní úrovni

145. Státy by měly:

- (a) I nadále podporovat soudržné a koordinované přístupy k institucionálnímu rámci pro udržitelný rozvoj na všech národních úrovních, včetně zřízení či případně posílení stávajících orgánů a mechanismů nezbytných pro tvorbu politik, koordinaci, realizaci a vymáhání zákonů,
- (b) Přijmout okamžitá opatření pro dosažení pokroku ve formulaci a vypracování národních strategií pro udržitelný rozvoj a zahájit jejich zavádění do roku 2005. V tomto ohledu by strategie měly být podpořeny prostřednictvím mezinárodní spolupráce, při zohlednění zvláštních potřeb rozvojových zemí, zejména pak nejméně rozvinutých zemí. Tyto strategie, které mohou být dle případu formulovány jako strategie pro snížení chudoby, jež v sobě integrují ekonomické, sociální a ekologické aspekty udržitelného rozvoje, by měly být uskutečňovány v souladu s národními prioritami každé země.
- (c) Každá země nese přímou odpovědnost za svůj vlastní udržitelný rozvoj, přičemž úlohu národních politik a rozvojových strategií nelze přeceňovat. Všechny země by měly podporovat udržitelný rozvoj na národní úrovni mimo jiné také přijetím a vymáháním jasných a účinných zákonů, které podporují udržitelný rozvoj. Všechny země by měly

posílit postavení vládních institucí, včetně poskytnutí nezbytné infrastruktury, a podporou transparentnosti, odpovědnosti a existence spravedlivých administrativních a soudních institucí.

146. Všechny země by také měly podporovat účast veřejnosti, mimo jiné i přijetím opatření pro zajištění přístupu k informacím týkajícím se legislativy, předpisů, činností, politik a programů. Dále by měly podpořit plnou účast veřejnosti na formulování a realizaci politiky udržitelného rozvoje. Ženy by měly být schopny účastnit se v plném rozsahu a za rovnoprávného postavení na formulování politik a rozhodování.

147. Dále podporovat zřizování nebo posilování postavení rad a/nebo koordinačních struktur pro udržitelný rozvoj na národní úrovni, včetně úrovně místní, aby byly politiky udržitelného rozvoje centrem pozornosti na nejvyšší státní úrovni. V tomto kontextu by měla být podporována účast všech zainteresovaných stran.

148. Podporovat úsilí všech zemí, zejména zemí rozvojových, stejně jako zemí s tranzitivní ekonomikou, v posilování národních institucionálních plánů udržitelného rozvoje, včetně opatření na místní úrovni. Tento proces může zahrnovat podporování přístupů k formulování strategií a plánů udržitelného rozvoje napříč sektory, jako například strategiemi pro snížení chudoby, koordinaci pomoci, podporu přístupů s účastí všech stran a posilování politické analýzy, kapacit pro řízení a realizaci, včetně rovného postavení z pohledu pohlaví ve všech těchto činnostech.

149. Posilování úlohy a schopností místních orgánů stejně jako zainteresovaných stran při realizaci Agendy 21 a výsledků summitu a posilování trvalé podpory pro místní programy Agendy 21 a souvisejících iniciativ a partnerství, stejně jako podněcovat k partnerské spolupráci zejména mezi místními orgány a dalšími vládními úrovněmi a zainteresovanými stranami, aby se dosáhlo dalšího pokroku v udržitelném rozvoji, jak je požadováno mimo jiné také v programu Habitat.

Účast významných skupin

150. Podporovat partnerství mezi vládními a nevládními aktéry, včetně všech významných skupin, jako jsou například dobrovolnické skupiny, v programech a činnostech zaměřených na dosažení udržitelného rozvoje na všech úrovních.

[Odstavce 151 se ruší]

152. Uznat, že je třeba zvážit možný vztah mezi životním prostředím a lidskými právy, včetně práva na rozvoj, s plnou a transparentní účastí členských států OSN a států ve funkci pozorovatele.

153. Podněcovat a podporovat účast mládeže v programech a činnostech souvisejících s udržitelným rozvojem, například podporou výborů a ekvivalentních uskupení tvořených mladými lidmi, a podněcováním k jejich vytvoření v zemích, kde dosud neexistují.



♠ JUDIKATURA TÝKAJÍCÍ SE PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ♠**K povaze havarovaného vozidla z hlediska zákona o odpadech**

Podle odůvodnění rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 7. listopadu 2002, č.j. 7 A 197/2000-29

Automobil dovezený za účelem jeho částečného využití na náhradní díly se považuje za odpad.

Podnikatel dovezl [za účinnosti zákona č. 125/1997 Sb., o odpadech] do České republiky havarovaný automobil. Česká inspekce životního prostředí mu uložila pokutu za porušení ustanovení § 11 odst. 4 zákona č. 125/1997 Sb., o odpadech, v platném znění (dále jen „zákon“), když jeho jednání kvalifikovala jako dovoz odpadů, který podléhal podle citovaného ustanovení zákona oznamovací povinnosti, která nebyl splněna. Ministerstvo životního prostředí jako odvolací orgán rozhodnutí ČIŽP potvrdilo. Současně vyjádřilo názor, že dovoz havarovaného automobilu představuje v daném případě skrytý dovoz odpadů, který představují nevyužitelné části automobilu vznikající při jeho demontáži.

Podnikatel s odkazem na ustanovení § 2 odst. 1 zákona odmítl názor správního orgánu, že se jedná v případě jím dovezeného automobilu o odpad, neboť jej hodlal využít jako zdroj náhradních dílů, popřípadě jako zdroj materiálu pro zhotovení dalších věcí i mimo automobilový průmysl a tudíž se nemůže jednat o nepotřebnou věc.

Soud na základě spisového materiálu konstatoval, že „žalobce dovezl nabouraný automobil za účelem využití některých nepoškozených částí tohoto automobilu. Zbývající, poškozené, části dovezeného automobilu však žalobce využít nemohl, proto s nimi musel naložit tak, že je odloží. V daném případě nelze považovat dovezený havarovaný automobil za věc, která byla dovezena žalobcem za účelem jejího využití k účelu pro který byla vyrobena. [...] Jak využitelné, tak nevyužitelné části byly přivezeny jako jedna movitá věc. Šlo o jednu věc, proto je nutno tuto jedinou věc hodnotit jako jeden celek. Nebylo možno hodnotit její jednotlivé součásti podle toho, jakým způsobem hodlá žalobce s těmito jednotlivými částmi v budoucnu naložit.

Poznámka:

Platná definice odpadu (§ 3 odst. 1 zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů) již bezprostředně neuvádí mezi pojmovými znaky odpadu nepotřebnost movité věci, která v daném případě vedla k závěru, že daná věc není využitelná ke svému původnímu účelu. Platný zákon o odpadech však tento aspekt rovněž postihuje, a to v ustanovení § 3

odst. 3 písm. b), kde presumuje úmysl držitele věci zbavit se jí v případě, kdy odpadlo nebo zaniklo její původní účelové určení. V případě automobilu využitelného pouze jako zdroj náhradních dílů či surovin je nepochybné, že jeho původní účelové určení zaniklo a jedná se tedy o odpad.

JUDr. Michal Sobotka, Ph.D.





RECENZE A ANOTACE



Milan Damohorský: České právo životního prostředí / Czech environmental law, Universita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2003, ISBN 80-85889-49-8.

Právě v tomto čtvrtletí vychází péčí PF UK v Praze studijní publikace „České právo životního prostředí“ (spolu s anglickou mutací), jejíž autorem je Doc. JUDr. Milan Damohorský, DrSc., proděkan PF UK pro zahraniční záležitosti a vedoucí Katedry práva životního prostředí této fakulty. Výchozím záměrem bylo zpracovat učební text pro zahraniční studenty a pro studenty české, jako studijní pomůcku vydávanou v edici České právo a EU (sv. 2).

Práce je členěna na obecnou část, zahrnující základní principy práva životního prostředí, jeho prameny a určující instituty, druhá zvláštní část je věnována právní regulaci jednotlivých složek životního prostředí. Z pohledu prováděcí praxe, zastoupené MŽP, tato práce svým obsahem a rozsahem prokazuje, že jsou již položeny solidní základy tohoto relativně nového právního oboru, a že právě v současné době prochází právo životního prostředí procesem závěrečného profilování a završování, kterým je finalizace, dokončení implementační legislativy: dosažení kontextu a shody s environmentálním právem evropským.

Dále: tato práce svou orientační kvalitou, ale i zasvěceným detailem nejen splňuje účely pedagogické a edukativní, ale je významná i v dalším důležitém ohledu: environmentální právní věda spadá mezi relativně nejmladší právní nauky a právě texty Doc. JUDr. Damohorského, DrSc. mohou mít i potřebný formativní vliv na ustálení předmětu, systematiky a hlavních problémů této nové právní vědy, metod a postupů jejího poznávání, zkoumání a hodnocení.

Právo životního prostředí je oborem patrně nejvíce vystaveným vývojovým změnám, je nuceno svou legislativní činností neustále reagovat na výzvy, na rozpoznání naléhavosti normativního řešení, jak se postupně vyjevuje, navíc v globálním záběru. Pro tuto právní disciplinu je evolutivní dimenze nejvíce charakteristickou. Toho dokladem je i poznamenání autorovo, že předkládaný platný právní stav je uváděn ke dni 1. 9. 2002.

Nikdo dnes již nepochybuje, že zde ve vši závažnosti existují nové společenské problémy ekologické (a autor vhodně připomíná i ony širší souvislosti a světový rozměr těchto problémů), a že za nimi stojí nepopiratelný zájem obecný, který si vyžaduje novou, často bezprecedentní, právní úpravu, novou právní institucionalizaci a regulaci sui generis. Existuje zde závažný skutkový stav jako základ hmotněprávních obsahů.

Čeho si cením na této práci především je, že exponuje právo životního prostředí jako autonomní a integrovanou soustavu právních norem, která má svůj vyhraněný předmět

a není jen volnou a disparátní poznatkovou agregací, že nejde o nějakou umělou fabrikaci právní disciplíny, ale že se objektivně vyvíjí do podoby samostatného a respektovaného právního oboru.

Jest si proto přát, aby „České právo životního prostředí“ Doc. JUDr. Damohorského, DrSc., znamenité svým pečlivým a zevrubným pojetím, nejen přispělo k žádoucím ovlivňování právního vědomí ve věcech životního prostředí vysokoškolské inteligence při jejich studijní přípravě, ale vzalo svůj podíl i na rozvoji tolik potřebné metanormativní, ekologické etiky.

JUDr. et Bc. Petr Petržílek, Ph.D.

náměstek ministra životního prostředí
a ředitel sekce legislativy a státní správy MŽP



Martin Smolek, Tereza Tichá: Prameny práva životního prostředí. 3.díl Zvláštní část II. Výběr aktuálních znění zákonů s úvodními komentáři. Nakladatelství IFEC s.r.o. Praha 2003, ISBN 80-86412-22-9.

Dostává se Vám do rukou novinka nakladatelství IFEC s.r.o. Praha, která je součástí trojdílné sbírky aktuálních textů nejdůležitějších zákonů v oblasti českého práva životního prostředí. Oba předchozí díly doplňuje a kompletuje (viz České právo životního prostředí č.4/2002 /6/, str.114 až 115).

Protože je publikace Prameny práva životního prostředí, 3.díl, souborem poměrně nesourodých předpisů z širokého spektra norem veřejného práva, zvolili autoři pro větší přehlednost rozdělení do čtyř větších obsahových celků. První část je věnována zákonům doplňujícím problematiku ochrany vod, tedy zákonu o vodovodech a kanalizacích a lázeňskému zákonu. Druhou část tvoří předpisy doplňující zákon o ochraně přírody a krajiny o určité aspekty zvláštní ochrany živočichů, resp. zvířat, tedy zákon na ochranu zvířat proti týrání, zákon o podmínkách dovozu a vývozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a rovněž zákon o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Obsahem nejrozsáhlejší třetí část tvoří předpisy zemědělského práva úzce související s oblastí ochrany životního prostředí. Do této části autoři zařadili zákon o myslivosti, zákon o rybářství, zákon o ekologickém zemědělství a zákon o hnojivech. Ve čtvrté, poslední části, zájemci o tuto problematiku naleznou ostatní předpisy, které se v mnoha ohledech velice úzce týkají ochrany životního prostředí, a sice tzv. krizové zákony a dále zákon o prevenci havárií a konečně zákon o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon).

Před jednotlivými zákony je publikace opět opatřena krátkými úvodními komentáři, které by měly čtenářům usnadnit orientaci v rozsáhlé právní úpravě, kterou v současné

době právo životního prostředí představuje, vysvětlit ve stručnosti vývoj jednotlivých právních úprav a předpisů a poukázat na vzájemné vztahy a vazby s transponovanými evropskými komunitárními předpisy, jakož i souvisejícími normami českého práva. Každý komentář je doplněn rovněž výčtem platných prováděcích právních předpisů. Vedle seznamu zkratk, použité a doporučené literatury autoři uvádějí i seznam odkazů na relevantní internetové stránky související s předmětem úpravy jednotlivých zákonů uvedených v obou publikacích.

Publikace *Prameny práva životního prostředí* 1., 2. a 3.díl se snaží navázat na komentovaný výběr právních předpisů „Zákony k ochraně životního prostředí“ autorů Jaroslava Drobníka a Milana Damohorského, který se dočkal celkem tří vydání (1995, 1997 a 1999 u nakladatelství C. H. Beck Praha). Zároveň budou doplňkem k připravované učebnici Damohorský, M. a kolektiv: *Právo životního prostředí*, vydávané u nakladatelství C.H.Beck Praha v letošním roce.

JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.



**PŘEHLED NOVÉ LEGISLATIVY****Sbírka zákonů 01/2003 – 04/2003**

116/2003 Sb. – Rozhodnutí prezidenta republiky o vyhlášení referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii – částka 47.

108/2003 Sb. – Vyhláška o prohlášení území s historickým prostředím ve vybraných městech a obcích za památkové zóny a určování podmínek pro jejich ochranu – částka 44.

107/2003 Sb. – Vyhláška o podílu krajských úřadů na rozdělování dotací na zjištění rizika vyplývajícího z přítomnosti radonu a jeho dceřiných produktů ve vnitřním ovzduší staveb a ve vodách pro veřejné zásobování a na přijetí opatření s tím spojených – částka 44.

105/2003 Sb. – Vyhláška o vyhlášení Národní přírodní památky Zbrašovské aragonitové jeskyně a stanovení bližších podmínek její ochrany – částka 43.

103/2003 Sb. – Nařízení vlády o stanovení zranitelných oblastí a o používání a skladování hnojiv a statkových hnojiv, střídání plodin a provádění protierozních opatření v těchto oblastech – částka 42.

99/2003 Sb. – Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 302/2001 Sb., o technických prohlídkách a měření emisí vozidel – částka 40.

90/2003 Sb. – Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 4/1994 Sb., kterou se stanoví požadavky na provedení a stavbu objektů a zařízení pro rozvod a izolaci větrů a uzavírání důlních děl – částka 38.

85/2003 Sb. – Nařízení vlády, kterým se stanoví obory státní služby – částka 35.

71/2003 Sb. – Nařízení vlády, o stanovení povrchových vod vhodných pro život a reprodukci původních druhů ryb a dalších vodních živočichů a o zjišťování a hodnocení stavu jakosti těchto vod – částka 28.

63/2003 Sb. – Nařízení vlády, o způsobu a rozsahu zabezpečení systému výměny informací o nejlepších dostupných technikách – částka 25.

61/2003 Sb. – Nařízení vlády, o ukazatelích a hodnotách přípustného znečištění povrchových vod a odpadních vod, náležitostech povolení k vypouštění odpadních vod do vod

povrchových a do kanalizací a o citlivých oblastech – částka 24.

59/2003 Sb. – Zákon, kterým se mění zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění zákona č. 320/2002 Sb., a zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů – částka 23.

36/2003 Sb. – Nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) – částka 12.

32/2003 Sb. – Sdělení Ústavního soudu o postupu týkajícím se výkladu přípustnosti a lhůty k podání ústavní stížnosti při souběžném podání ústavní stížnosti a mimořádného opravného prostředku s výjimkou obnovy řízení – částka 10.

14/2003 Sb. - Úplné znění zákona č.219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, jak vyplývá z pozdějších změn - částka 7.

13/2003 Sb. – Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 438/2001 Sb., kterou se stanoví obsah ekonomických údajů a postupy pro regulaci cen v energetice – částka 6.

12/2003 Sb. – Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 373/2001 Sb., kterou se stanoví pravidla pro organizování trhu s elektřinou a zásady tvorby cen za činnosti operátora trhu – částka 6.

7/2003 Sb. – Vyhláška o vodoprávní evidenci – částka 4.

6/2003 Sb. – Vyhláška, kterou se stanoví hygienické limity chemických, fyzikálních a biologických ukazatelů pro vnitřní prostředí pobytových místností některých staveb – částka 4.

3/2003 Sb. – Úplné znění zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), jak vyplývá z pozdějších změn – částka 2.

2/2003 Sb. – Úplné znění zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), jak vyplývá z pozdějších změn – částka 2.

Sbírka mezinárodních smluv 01/2003 – 04/2003

33/2003 Sb.m.s. – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Rumunskem o spolupráci v boji proti organizovanému zločinu, nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami a prekurzory, terorizmu a další závažné trestné činnosti – částka 19.

32/2003 Sb.m.s. – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Slovenské republiky o vnitrozemské plavbě – částka 18.

19/2003 Sb.m.s. – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Memoranda o porozumění mezi Evropským společenstvím a Českou republikou o účasti České republiky v programu Společenství na podporu Energetické efektivity (SAVE) (1998 až 2002) – částka 10.

10/2003 Sb.m.s. – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o vzájemné pomoci při katastrofách a velkých haváriích – částka 5.

2/2003 Sb.m.s. – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody o Mezinárodní komisi pro ochranu Odry před znečištěním – částka 2.